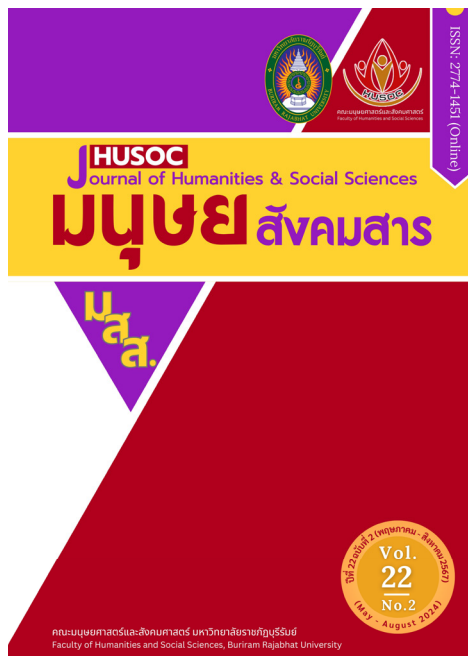

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

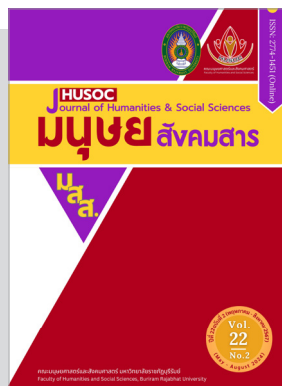
ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ชื่อเดิม วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

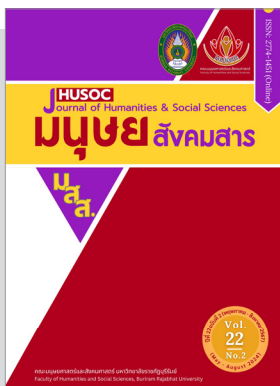
มาลินี จุโทปะมา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

malinee.ch@bru.ac.th

กองบรรณาธิการ

- ประสงค์ แสนบุราณ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
prayong.san@mbu.ac.th
- ศุภชัย สิงห์ยะบุญชัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
supachai.si@msu.ac.th
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Thongphon.p@gmail.com
- พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
panor.sudas@gmail.com

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

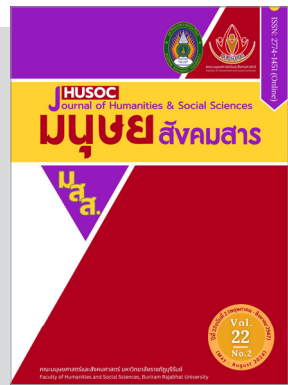
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
cholvit@g.swu.ac.th
- เอกฉัตร จารุเมธิชน
ekkachat06@gmail.com
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- โกวิท พิมพวง
bigko009@hotmail.com
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กตัญญู แก้วหานาม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
dr.kathanyoo@ksu.ac.th
- จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
jirayu2515@srru.ac.th
- R. Michael Smith
msmith@niagara.edu
Niagara University, U.S.A.

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

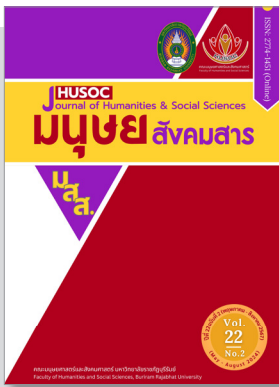
ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

- Ni Ni Hlaing
Mandalay University of Distance Education, Myanmar
ninihlaing59@gmail.com
- Irom Gambhir Singh
Manipur University, India
iromgambhir3@gmail.co
- นวมินทร์ ประชานันท์
nawaminpt@yahoo.com
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- กัทรพล ทศมาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Pattaraphon.tm@bru.ac.th
- ชินนาง สวัสดิ์รัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Chinanang.sw@live.bru.ac.th

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

อัครพนธ์ เนื้อไม่หอม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

akkarapon.nm@bru.ac.th

รองบรรณาธิการ

- คำภีร์ภาพ อินทะนุ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
kampeeraphab.it@bru.ac.th
- ศุภกิจ ภูวงค์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
suphakit.ph@bru.ac.th
- เฉลิมเกียรติ เข็นเพชร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
chaleomkiet.yp@bru.ac.th

ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

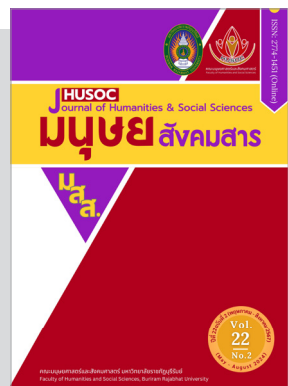
- Eric A. Ambele
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
eric.a@msu.ac.th

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

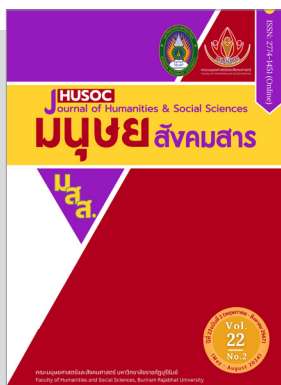
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม

- จรรย์รัตน์ อุ๋นรัมย์
Nittya.or@bru.ac.th
ประชาสัมพันธ์และกราฟิกดีไซน์
- สุรพงศ์ กันถัด
surapong.kt@bru.ac.th

เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.- เม.ย. / พ.ค.- ส.ค. / ก.ย.- ธ.ค.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Former Name: Rommayasan / ISSN 1686-0101

Publisher

Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

Editorial Advisor

Malinee Chutopama

President of Buriram Rajabhat University

malinee.ch@bru.ac.th

Editorial Board

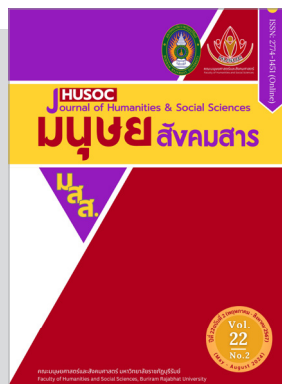
- Prayong Saenburan
Mahamakut Buddhist University Isan Campus
prayong.san@mbu.ac.th
- Supphachai Singyabut
Mahasarakham University
supachai.si@msu.ac.th
- Thongphon Phonhomsakha Na Sakonnakhon
Silpakorn University
Thongphon.p@gmail.com

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

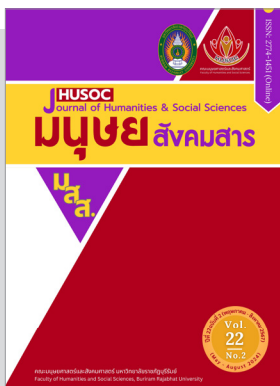
Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

- Panonueeng Suthat Na Ayutthaya
Bansomdejchaopraya Rajabhat University
panor.sudas@gmail.com
- Cholvit Jeanrajit
Srinakharinwirot University
cholvit@g.swu.ac.th
- Ekkachat Jarumetheechon
Buriram Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University
ekkachat06@gmail.com
- Kowit Pimpuang
Kasetsart University
bigko009@hotmail.com
- Kathanyoo Kaewhanam
Kalasin University
dr.kathanyoo@ksu.ac.th
- Jirayu Sinsap
Surindra Rajabhat University
jirayu2515@srru.ac.th

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

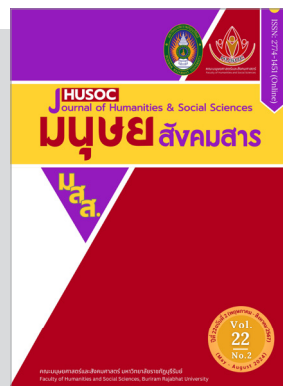
- R. Michael Smith
Niagara University, U.S.A.
msmith@niagara.edu
- Ni Ni Hlaing
Mandalay University of Distance Education, Myanmar
ninihlaing59@gmail.com
- Irom Gambhir Singh
Manipur University, India
iromgambhir3@gmail.co
- Nawamin Prachanant
Buriram Rajabhat University
nawaminpt@yahoo.com
- Pattarapon Tossamat
Buriram Rajabhat University
Pattaraphon.tm@bru.ac.th
- Chinanang Sawadram
Buriram Rajabhat University
Chinanang.sw@live.bru.ac.th

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Editor-in-Chief

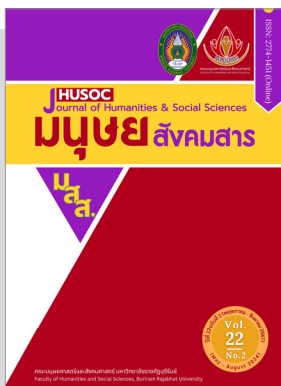
- Akkarapon Nuemaihom
Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
akkarapon.nm@bru.ac.th

Associate Editors

- Khampeeraphab Intanoo
Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
kampeeraphab.it@bru.ac.th
- Suphakit Phoowong
Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
suphakit.ph@bru.ac.th
- Chaleomkiet Yenpdech
Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
chaleomkiet.ye@bru.ac.th

English Editor

- Eric A. Ambele
Mahasarakham University
eric.a@msu.ac.th

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Manuscript Preparation and Journal Design

- Jaralrat Oonram
Jhusoc@bru.ac.th

Public Relations and Graphic Design

- Surapong Kuntud
surapong.kt@bru.ac.th

Periodicity

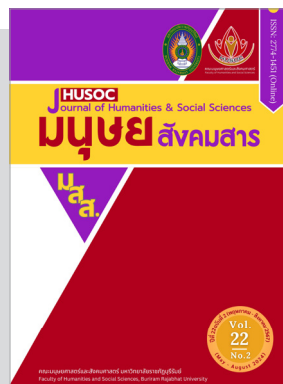
Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

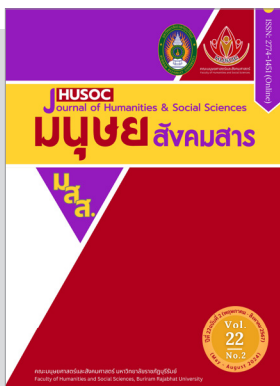
“มนุษยสังคมสาร” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีนโยบายในการรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

“มนุษยสังคมสาร” มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน / พฤษภาคม-สิงหาคม / กันยายน-ธันวาคม) แต่อาจจะออกเป็นฉบับพิเศษ (Special issue) ในการร่วมประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่เกินปีละ 2 ฉบับ

ทุกบทความใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) ในสาขาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคลากรนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้ต้นฉบับบทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้ เพื่อให้บทความมีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้ต้นฉบับบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยอย่างเคร่งครัด

ผู้ต้นฉบับที่จะส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องส่งผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงาน (Plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักษรวินิจฉัย ผ่านเว็บไซต์ <http://plag.grad.chula.ac.th/> โดยร้อยละของดัชนีความซ้ำซ้อนของบทความไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ ให้ผู้ต้นฉบับแนบผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานส่งมาที่วารสารพร้อมกับบทความด้วย

ข้อความภายในบทความที่ตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” ทั้งหมด รวมถึงรูปภาพประกอบ ตาราง เป็นลิขสิทธิ์ของ “มนุษยสังคมสาร” การนำเนื้อหา ข้อความหรือข้อคิดเห็น รูปภาพ ตารางที่ปรากฏในบทความไปจัดพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสารอย่างเป็นทางการ วรรณกรรมอนุญาตให้สามารถนำไปเผยแพร่ต่อเพื่อประโยชน์ทางวิชาการได้ แต่ต้องแสดงที่มาจกวารสาร โดยห้ามแก้ไขดัดแปลงเนื้อหาใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้ ทั้งต้นฉบับและความคิดเห็น ตลอดจนข้อผิดพลาดใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในบทความใน “มนุษยสังคมสาร” ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ต้นฉบับบทความนั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการ

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 22 No. 2 (May-August) 2024

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The journal has a policy for publishing articles covering the main subject category of Social Sciences. This category includes the following three subject areas:

1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics, and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscripts must also be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics, and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

The journal is published three times a year: January-April, May-August, and September-December. However, JHUSOC, with no more than two (2) issues per year, might be published as a special issue upon joining in the special academic events of national and international conferences held both in Thailand and other countries.

All articles in this journal must be reviewed by at least three (3) external peer reviewers in the relevant fields from different institutes. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in JHUSOC have not already been published elsewhere or are not under consideration by peer reviewers for publication in other journals. The authors must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

The authors who will submit their articles to be published in JHUSOC must submit the plagiarism results obtained from the Akkaravisut program via the website <http://plag.grad.chula.ac.th/> of which the similarity index for plagiarism check is not more than 10%. Moreover, the authors must also attach these results to the journal together with their articles.

All messages in the articles published in JHUSOC, including illustrations, and tables, are the copyright of the journal, so the use of contents, messages or comments, pictures, and tables in a particular article in various formats for commercial purposes must have the written permission from the journal editorial board. However, the article files used for academic purposes are permitted by the journal, but the journal citation is needed. The journal contents cannot be modified. Moreover, the views, opinions, and errors that may be found in the articles published in JHUSOC are the responsibility of the authors, and the editorial board is not responsible for these.

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“มนุษยสังคมสาร” ฉบับนี้มาพร้อมกับปกหน้า-หลังที่ออกแบบใหม่เพื่อให้สะท้อนถึงตัวตนของวารสาร ด้วยการใช้อักษรที่อ่านง่ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และที่สำคัญคือได้ใช้โทนสีหลักๆ คือ สีม่วง-เหลือง ซึ่งเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และสีแดง ซึ่งเป็นสีประจำของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดย “มนุษยสังคมสาร” จะใช้ปกที่ออกแบบใหม่นี้สำหรับทุกฉบับที่เผยแพร่ แต่จะเปลี่ยนเฉพาะในส่วนของตัวเลขปีที่พิมพ์ (Volume) และฉบับที่พิมพ์ (Issue) เท่านั้น

“มนุษยสังคมสาร” ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2567) ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 10 บทความ เป็นบทความภาษาไทย จำนวน 8 บทความ และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 2 บทความ โดยแต่ละบทความได้ผ่านการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) จากหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 ท่านตามข้อกำหนด นอกจากนั้น ทุกบทความก็ได้ผ่านการตรวจการคัดลอกผลงานและความซ้ำซ้อน (Plagiarism / Similar index) ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์แล้ว และผลการตรวจพบว่าบทความทั้งหมดในฉบับนี้มีความซ้ำซ้อนอยู่ระหว่างร้อยละ 1.00-15.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์และเงื่อนไขของวารสารทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสาร ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) จากทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้ประเมินทุกบทความตามหลักวิชาการขอขอบพระคุณผู้สนับสนุนบทความ (Authors) ที่ได้ให้เกียรติและความไว้วางใจทางวิชาการกับ “มนุษยสังคมสาร” ด้วยการส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พร้อมทั้งขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการทุกท่านและทีมงานวารสารทุกคนที่ได้ทุ่มเททำงานเพื่อบริหารจัดการ “มนุษยสังคมสาร” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถ

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สร้างความมั่นใจในด้านคุณภาพวิชาการของวารสารให้กับผู้พิมพ์ นักวิจัย และ
นักวิชาการตลอดจนถึงทุกส่วนฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ด้วย
ความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดทำวารสารของกองบรรณาธิการและทีมงานทุกคน จึงส่ง
ผลให้ “มนุษยสังคมสาร” เป็นวารสารที่มีคุณภาพ และสามารถนำองค์ความรู้จาก
ทุกบทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ไปต่อยอดให้เกิด
ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้

รองศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื่อไม้หอม
บรรณาธิการ

สารบัญ

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว

1

Common Identities of the Thai-Laos Mekong Woven Textiles

ปกกสิณ ชาทิพชด / ญานิกา แสนสุริวงศ์ / กิโต พมมะไคสอน /

ไอลดา ทิพย์เสนา / ยุทธพิชัย วรรณสังข์

Pokkasina Chathiphot / Yanika saensuriwong / Kito Phommakaysone /

Irada Thipsana / Yutthaphichai Wannasang

การออกแบบเครื่องเรือน โดยการใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ

21

The Furniture Design Utilizing the Identity of Local Textile in the Sisaket Province

ประทักษ์ คุณทอง

Pratak Koonthong

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทอผ้าย้อมครามในสถานการณ์แพร่ระบาดของ
ของโควิด-19 พื้นที่อำเภowan Niwasและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

41

The Development of the Community Textile Dyeing Economy in the Context of the
COVID-19 Pandemic Outbreak in the Areas of Wanon Niwas and Ban Muang Districts,

Sakon Nakhon Province

แสนสุรีย์ เชื้อวงศ์คำ / ธนกร ราชพิลา / นะกะวี ด่านลาพล / ปกกสิณ ชาทิพชด /
ศศิกันต์ สังข์ทอง / วาสนา แผลติตะ

Saensuree Chuewungkham / Tanakorn Rachapila / Nakawee Danlaphol /

Pokkasina Chatiphot / Sasikarn Sungtong / Wassana Phaethita

สารบัญ

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณ เวียงลอ ตำบลลอ อำเภอนาหว้า จังหวัดพะเยา	61
Creative Tourism Management by Using Cultural Capital in Wiang Lor Ancient Town, Chun District, Payao Province	
วรัญญา พรหมสาขา ณ สกลนคร / ดุจฤดี คงสุวรรณ / ปทุมพร แก้วคำ Waranya Prommasakha Na Sakon Nakhon /Dujluedee Kongsuwan / Patumporn Keawkhum	
กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรองเพื่อ รองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล	81
Strategy for Managing Cultural Tourism at the Secondary City Level to Support Tourism Policy in the Digital Age	
ลดา ภาณุประดิษฐ์ / พิมพลักษณ์ แก้วหานาม / อริยา ป้องศิริ Lada Panpradit / Phimlikid Kaewhanam / Ariya Pongsiri	
Communication for Participation of Worship Dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province	95
Wachirarat Nirantechaphat	
Comparative Analysis of Narratives and Characterization in Jane Eyre and Madame Bovary	115
Chalermkwan Jogthong	

สารบัญ

ปีที่ 22 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2567

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย

134

Socio-Economics Factors Affecting Thailand's Household Debt-to-Income Ratio

อชิพันธ์ วรรณสุริยะ

Atipan Vansuriya

การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ: การพัฒนากระบวนการสอบบัญชีเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล

155

Implementation of Digital Government Policies: The Developing an Audit Process to Support the Stepping into a Digital Auditor (Cyber Auditor)

นัยนา โคตรสมบัติ / พิมพลิชิต แก้วหานาม / จริยา อินทนิล

Naiyana Khotsombut / Phimlikid Kaewhanam / Jariya Intanin

การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

173

Communication of the Performance of the Chief Executive of Tha Kham Subdistrict Administrative Organizations Hat Yai District, Songkhla Province

กานต์ บุญศิริ

Karn Boonsiri

อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว

Common Identities of the Thai-Laos Mekong Woven Textiles

ปกกสิณ ชาทิพชด^{1*} / ญาณิกา แสนสุริวงค์² / กิโต พมมะโกสอน³ไอลดา ทิพย์เสนา⁴ / ยุตหพิชัย วรณดั่งษ์⁵

Pokkasina Chathiphot / Yanika saensuriwong / Kito Phommakaysone

Irada Thipsana / Yutthaphichai Wannasang

¹⁻²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sakon Nakhon Rajabhat University

^{*}Corresponding author's E-mail: pokkasina@snru.ac.th³แผนกศึกษาธิการและกีฬา แขวงสะหวันนะเขต

The Office of Savannakhet Provincial Education and Sport Service, Savannakhet Province

⁴⁻⁵นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Received: October 31, 2023

Revised: June 6, 2024

Accepted: June 20, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.13>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว และ 2) เพื่อพัฒนาตลาดผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และอภิปรายกลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน นำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขงมีอัตลักษณ์ร่วมที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) อัตลักษณ์ด้านกระบวนการทอผ้าแบบเดิม ทั้งการสืบหูกและการคืนหูก การมัดหมี่ หมี่กาบและหมี่ลาย 3 ธรรมชาติของเป็นตลาดอัตลักษณ์ 2) อัตลักษณ์ด้านการใช้สีข้อมจากครามธรรมชาติ และ

3) อัตลักษณ์ด้านเรื่องเล่าของผ้าทอ เน้นเล่าเรื่องจากลวดลายจากความเชื่อดั้งเดิมและธรรมชาติ ได้แก่ ลายนาคขอ ลายนาคเครีอ ลายกาบ ลายตุ้ม ลายหมากจับ 2) การพัฒนาลวดลายผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วม ได้แก่ (1) การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ทอผ้าด้านการเตรียมเส้นใยและการย้อมสีเส้นใย (2) การพัฒนาเทคนิคการทอผ้าด้วยการใช้ฟืมขยายขนาด และ (3) การพัฒนาลวดลายผ้าทอด้วยการมัดหมี่

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ร่วม, ผ้าทอ, ภูมิปัญญาผ้าทอ, ชุมชนลุ่มน้ำโขง

Abstract

The objectives of the research article are 1) to analyze the common identity of Thai-Lao Mekong Basin woven textiles, and 2) to develop woven patterns based on this identity. A purposive sample of 30 key informants was selected using an in-depth interview and a group discussion. The research results were presented through descriptive analysis. It was found that 1) Mekong Basin woven communities consist of three critical common identities: (1) the identity of the weaving process, the original model of both welf and warp preparation, Mudmee, Mee Kab, and Mee Lai, three Dhamma Lam Khong patterns are the identity of communities, (2) the identity of the use of dyes from natural indigo, and (3) the identity of the stories of the woven textile on telling stories from traditional beliefs and nature patterns, such as the Khor Naga, Khrue Naga, Kab, Tum, and Mak Chap pattern. 2) The development of woven textile patterns from a common identity includes (1) the development of weavers' knowledge of the preparation of fibers and dyeing of fibers, (2) the development of weaving techniques using expanded wooden reeds, and (3) developing woven textile patterns using Mudmee.

Keywords: common identity, woven textiles, woven textiles wisdom,

Mekong basin communities

บทนำ

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของผ้าทอในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวและมีความงดงามมาหลายชั่วอายุคน เทคนิคและลวดลายของผ้าทอมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทย-ลาวและสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษ ซึ่งได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนพยายามให้การสนับสนุน ส่งเสริม และสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอมาโดยตลอดแต่ก็เป็นส่วนที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด แต่ยังไม่มีการศึกษาและเชื่อมโยงองค์ความรู้การทอผ้าที่จะนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานและองค์ความรู้ของผ้าทอในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาวได้ ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวนี้หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเหมาะสมก็จะมีศักยภาพที่จะแพร่กระจายไปทั่วโลกได้ การส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมสิ่งทอรวมถึงผ้าทอของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงจะกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ รวมทั้งการสร้างเอกลักษณ์ร่วมกันในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง Liewphairote and Thammasthitdech (2015) กล่าวว่า การที่จะทำให้ภูมิภาคนี้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านแฟชั่นเครื่องแต่งกายที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก จะต้องผลักดันให้ภูมิภาคนี้เป็นศูนย์กลางของการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มด้วย การที่จะสร้างอัตลักษณ์ให้กับผ้าทอในกลุ่มแม่น้ำโขงสามารถทำได้โดยการศึกษาและเรียนรู้ผ่านลวดลายและการออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้ผ้าทอไทย-ลาว รวมทั้งการเสริมทักษะการทอผ้า การผลิตผ้าทอที่มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงให้เป็นสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนยิ่งขึ้น

การศึกษาอัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอในประเทศแถบลุ่มแม่น้ำโขงมีประเด็นสำคัญคือใช้ “ผ้าทอ” เป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง ด้วยผ้าทอเป็นจิตวิญญาณของบรรพบุรุษของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง Pholdee (1994) กล่าวถึง วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่ม

ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อค่านิยมของคนกลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้แต่ละกลุ่มชนมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในท้องถิ่นของตน ทั้งกลุ่มชนกะเลิงบ้านดอนตาลและกลุ่มชนผู้ไทบ้านละหานน้ำต่างก็มีวัฒนธรรมร่วมด้านผ้าทอและการแต่งกาย มีความพยายามในการส่งต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมผ้าทอมายังรุ่นลูกหลานทั้งรูปแบบของมุขปาฐะและการสร้างอัตลักษณ์ผ้าทอผ่านวิถีวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ อีกทั้ง ความพยายามในการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ จึงทำให้ชุมชนผ้าทอทั้งสองแห่งมีความน่าสนใจที่จะศึกษา ประกอบกับ ปัจจุบันระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ได้กลืนกินวัฒนธรรมหลายอย่างของชุมชนไป และวัฒนธรรมด้านการทอผ้าในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงของทั้งสองชุมชนนี้ก็ได้รับผลกระทบไปด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่คำถามการวิจัยว่า อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอในกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว มีความหมายและมีลักษณะสำคัญอย่างไร และองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าทอโดยใช้ภูมิปัญญาแก่กลุ่มชุมชนผ้าทอในกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว ดำรงอยู่อย่างไร ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะมีส่วนในการช่วยฟื้นฟูทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมของผ้าทอ และสามารถที่จะต่อยอดและสร้างสรรค์ให้ผ้าทอช่วยยกระดับเศรษฐกิจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว อาจกล่าวได้ว่า “ผ้าทอ” เป็นทุนวัฒนธรรมและเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งในระดับชุมชนไปจนถึงระดับภูมิภาคได้ การค้นหาอัตลักษณ์ของผ้าทอเพื่อให้รู้จักรากเหง้าและคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าทอในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาวจะช่วยตอบสนองต่อเศรษฐกิจฐานรากในภูมิภาค อีกทั้งสร้างความปรองดองและความยั่งยืนของคนเพื่อให้ได้เกิดการเรียนรู้จากอดีต นำสู่การปรับปัจจุบัน และสร้างสรรค์คุณค่าใหม่ในอนาคตให้แก่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าทอในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาวได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว
2. เพื่อพัฒนาตลาดผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย

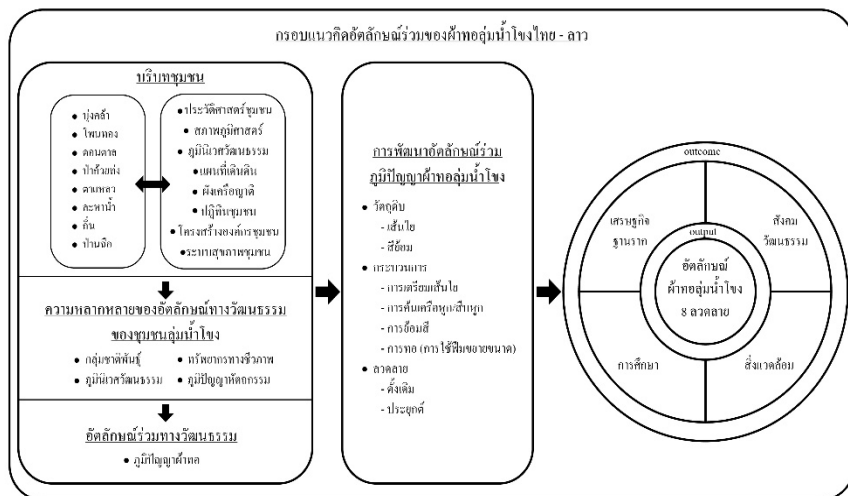
1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) บริบทชุมชน ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน โครงสร้างทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม 2) ความหลากหลายของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน
ลุ่มน้ำโจง และ 3) อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมผ้าทอและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมผ้าทอลุ่มน้ำโจง
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย 2 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย และ สปป.ลาว ประกอบด้วย 1) บ้านคอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และ 2) บ้านสะพานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต

กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว” มีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนาซึ่งอาศัยการศึกษาข้อมูลเชิง

คุณภาพ

ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา และสรุปผล อภิปรายผล มีขั้นตอน ประกอบด้วย

1) การสืบค้นข้อมูลอัตรลักษณ์ร่วมฝ้าทอด้ม่น้ำโจงในประเทศไทย และ สปป.ลาว โดยการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จากการคัดเลือกโดยใช้วิธีแบบเจาะจง 2) การวิเคราะห์อัตรลักษณ์ร่วมฝ้าทอด้ม่น้ำโจง จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุดิยภูมิ โดยใช้การวิเคราะห์ เนื้อหาตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกโดยใช้วิธีแบบเจาะจง และ 3) การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าทอในกลุ่มน้ำโขงด้วยการอภิปรายกลุ่ม ประเด็นอัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าทอ และสร้างสรรค์คุณค่าภูมิปัญญาผ้าทอลุ่มน้ำโขง จำนวน 30 คน และ 4) การพัฒนาออกแบบลวดลายผ้าทอลุ่มน้ำโขงที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนลุ่มน้ำโขง ได้ด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามและการอภิปรายกลุ่ม และการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอกับชุมชนในพื้นที่วิจัย

2. ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชากรจากชุมชนทอผ้า หรือกลุ่มทอผ้า หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยังคงดำเนินกิจกรรมหรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และ สปป.ลาว รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มทอผ้าบ้านคอนตาล อำเภอกอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และ 2) กลุ่มช่างทอผ้าบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาจากการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ 1) ตัวอย่างต้องเป็นสมาชิกของชุมชนทอผ้า หรือกลุ่มทอผ้า หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขงจากประเทศไทย ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอนตาล อำเภอกอนตาล จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 20 คน และ 2) ตัวอย่างต้องเป็นสมาชิกของชุมชนทอผ้า หรือกลุ่มทอผ้า หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขง จาก สปป.ลาว ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มช่างทอผ้าบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต จำนวน 10 คน

ทั้งนี้ ตัวอย่างต้องมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำหรือเป็นสมาชิกของชุมชนทอผ้า หรือกลุ่มทอผ้า หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขง ในด้านการผลิตผ้าทอมือที่ใช้ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอที่หลากหลาย อาทิ ภูมิปัญญาการปลูกฝ้าย ภูมิปัญญาการมัดหมี่ ภูมิปัญญาการย้อมเส้นใยด้วยสีธรรมชาติ ภูมิปัญญาการทอผ้า โดยตัวอย่างวิจัยต้องเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้เหล่านั้นหรือมีองค์ความรู้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว” ปรากฏดังนี้

1. อัตลักษณ์ผ้าทอของชุมชนลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว

อัตลักษณ์ผ้าทอของชุมชนลุ่มน้ำโขงของประเทศไทย และ สปป.ลาว

ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ด้านกระบวนการทอผ้า 2) อัตลักษณ์ด้านการใช้สีข้อม และ เส้นใย และ 3) อัตลักษณ์ด้านเรื่องเล่า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 อัตลักษณ์ด้านกระบวนการทอผ้า

อัตลักษณ์ด้านกระบวนการทอผ้าของชุมชนลุ่มน้ำโขงของประเทศไทย และ สปป.ลาว มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ยังคงใช้เครื่องมือและอุปกรณ์การทอผ้าแบบเดิม เช่น ที่ กระสวย อัก กง หลา หลักหมี่ การสับหูกและการคันหูก รวมไปถึงการทอผ้าที่ยังใช้แรงงานจากคน นอกจากนี้ กระบวนการได้มาซึ่งการทอผ้าส่วนใหญ่เป็นการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพสตรี ซึ่งเกิดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามาจากแม่ ป้า ย่า ยาย กล่าวคือ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าถูกส่งต่อมายังผู้หญิงหลายชั่วอายุคน และเกิดการเรียนรู้กระบวนการทอผ้าอย่างยาวนาน มีปรากฏหลักฐานทั้งพงศาวดาร และบันทึกต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มชนชาติไท (Tai speaking groups) ที่กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ Lancang Historical Annal (1963) กล่าวไว้ว่า “พิธีกรรมจึงบอกคุณอันเช่นพริ้มคจกเลียมเครื่องเวียกการช่างแก่เขาทั้งมวล เล่าบอกคุณอันทำหูกทอฝ้าย แพรเขมฝ้ายไหมทั้งมวล อันควรนุ่งควรกินทั้งมวล” ทั้งนี้ วรรณกรรมคำสอนเรื่องพญาคำกองสอนไพร่ โดย Phra Ariyanuwatara Khemmajaree (1970) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหญิง-ชายในภูมิปัญญาการทอผ้าไว้อย่างชัดเจนว่า “เมื่อนั้น พญาคำกองเจ้าเทศนาสอนสั่ง บอกให้ผู้หญิงเวียกบ้าน การสร้างก่อแปง แม่หญิง ให้สู้แข็งไว้ ต่ำหูกจิดไหม แท่นอ แม่หญิงเป็นคนสาวหลอกไหม ดักแด่ ทั้งดูแลมือน เก็บมอนเข้าค่า ทั้งต่ำหูกฝ้ายไหมพ้อมแต่งสี แปงนิลหม้อ เอาคามลงแซ่เงินไหมหูกฝ้าย ทั้งจ้ำหล่งไหม เกียนไม้ไผ่บั้ง เป็นกะ โบกไหม”

การทอผ้าของกลุ่มทอผ้าบ้านคอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และกลุ่มช่างทอผ้าบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต มีกระบวนการเริ่มต้นที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ การจะได้มาซึ่งผ้าทอจะเริ่มต้นที่การปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย เพื่อนำมาทำเส้นใย โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การอ้วฝ้าย การล่อนฝ้าย การเส้นฝ้าย เมื่อได้เส้นฝ้ายแล้วก็นำมาวางรูปแบบของการทอเป็นสองส่วน คือ เส้นยืน และเส้นพุ่ง ซึ่งเส้นยืนจะมีกระบวนการที่ซับซ้อนในการทำ เพราะต้องใช้เส้นฝ้ายขนาดเล็ก คนเส้นฝ้ายต้องใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญในการเส้นฝ้ายให้มีขนาดเล็กเพื่อเอามาทำเป็นเส้นยืน (เครือหูก) และเส้นฝ้ายที่จะนำไปทำเป็นเครือหูกนั้นจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าฝ้าย คือ การทำเส้นใยฝ้ายให้แข็งแรง ไม่ขาดง่าย ซึ่งกระบวนการฆ่าฝ้ายนี้มีกรรมวิธีเหมือนกันในชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขงทั้งสองประเทศ ส่วนฝ้ายที่จะนำมาทำเส้นพุ่งนั้น ก็จะนำไปมัดหมี่ซึ่งก็เป็นกระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญก่อน ดังนั้น กระบวนการมัดหมี่ เป็นกระบวนการที่นิยมมากในการทอผ้าของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขง โดยหมี่ที่นิยมมัดส่วนใหญ่มีโครงสร้างแบบเรขาคณิต และโครงสร้างแบบอิสระ The Research Institute of Northeastern Arts and Culture (2019) กล่าวถึง การมัดหมี่ ว่าเป็นการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยการมัดเส้นใยฝ้าย-ไหมด้วยเชือกฟางเส้นเล็ก ๆ เป็นเปลาะ ๆ ตามแบบที่ต้องการ ซึ่งแบบหัวหมี่ส่วนใหญ่จะได้จากผ้าชิ้นผืนเดิมหรือลวดลายที่ผู้มัดหมี่คิดว่าสวยงามก่อนจะนำไปย้อมสี ในกระบวนการมัดหมี่นี้สามารถมัดหัวหมี่แล้วนำไปย้อมแล้วนำมามัดหมี่อีกรอบเรียกว่า “โอบหมี่” Sawasdee (2018) กล่าวว่า “โอบหมี่” คือการใช้เชือกฟางเล็ก ๆ พันลำหมี่ตรงส่วนที่ยังไม่ถูกมัดหมี่ตามแบบลายมัดหมี่ การโอบ (พัน) ต้องพันให้เชือกฟางแน่นที่สุดและพันหลาย ๆ รอบ นำหมี่ที่โอบเรียบร้อยแล้วไปล้างสีออกในน้ำเดือด โดยจะล้างสีเฉพาะบริเวณที่ไม่ถูกมัดเท่านั้น หัวหมี่ส่วนที่โอบหรือมัดไว้ จะคงสีตามเดิม นำหัวหมี่ไปย้อมเป็นสีอื่นตามที่ต้องการ ซึ่งการโอบหมี่ช่วยให้เกิดเป็นความงดงามบนผืนผ้าที่มัดหมี่ได้ พบว่า กลุ่มทอผ้าบ้านคอนตาล และกลุ่ม

ช่างทอผ้าบ้านละหาน้ำ นิยมมัดหมี่เส้นพุ่ง ซึ่งมีโครงสร้างของการมัดหมี่เส้นพุ่งอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ หมี่ลวด, หมี่ลาย, หมี่คันหรือหมี่ข้อ และหมี่ตา

1.2 อัตลักษณ์ด้านการใช้สีข้อมและเส้นใย

อัตลักษณ์ด้านการใช้สีข้อมและเส้นใยของชุมชนลุ่มน้ำโขง พบว่า

อัตลักษณ์ของสีมาจากสีธรรมชาติและสีเคมี โดยสีธรรมชาติเป็นสีที่พบมากที่สุด และใช้เป็นสีข้อมมายาวนานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสีข้อมจากธรรมชาติส่วนใหญ่้นมาจากพืช ในท้องไร่ท้องนาและป่า Udomsup (2000) กล่าวว่า พืชที่ให้สีมีหลายชนิดแตกต่างกัน ไป ส่วนใหญ่สารให้สีแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ให้สีเหลืองถึงสีเหลืองเข้ม กลุ่มที่ให้สีส้ม-แดง กลุ่มที่ให้สีเขียวถึงน้ำตาล และกลุ่มที่ให้สีน้ำเงิน และสีข้อมสำคัญที่พบ ในธรรมชาติที่ชุมชนต่าง ๆ นำมาใช้ข้อมสี ได้แก่ สีเหลือง สีแดง และสีน้ำเงิน พืชที่ นิยมนำมาข้อมสีมากที่สุด คือ ขนุน สมอ ขมิ้น เพกา มะม่วงกอสอ จะให้สีเหลืองถึงสี เหลืองเข้ม ถ้าข้อมจากฝางและครั่งจะได้สีแดง ชมพู ส่วนสีน้ำเงินนิยมข้อมด้วยคราม เป็นหลัก Saithong (2002) กล่าวว่า สีครามเป็นสีข้อมที่เก่าแก่มาก โดยสกัดจากใบคราม สดที่มีสารอินดิแคน (indican) เมื่อก่อหม้อให้เกิดเป็นสีข้อมให้สังเกตน้ำข้อมเปลี่ยน จากสีน้ำเงินเป็นสีเขียวปนเหลืองจึงทำการข้อม การข้อมเส้นใยฝ้ายที่เป็นเชลดูโลสจะ ทำให้ดูชัดสีดีกว่าเส้นใยไหมและขนสัตว์ นอกจากนี้ การใช้สีเคมีก็นิยมกับการข้อม เส้นใยไหม และนิยมข้อมด้วยกระบวนการแบบข้อมร้อน สีเคมีจะช่วยจับกับเส้นใย ไหมและขนสัตว์ได้ดีกว่า และมีกระบวนการไม่ซับซ้อนเหมือนกับข้อมสีจากใบไม้ เปลือกไม้ หรือส่วนประกอบของพืช

ส่วนอัตลักษณ์ของการใช้เส้นใย พบว่า นิยมใช้เส้นใยฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากฝ้ายสามารถปลูกได้เองในพื้นที่หัวไร่ปลายนา เมื่อก่อนถึงฤดูทอานก็จะนำ เมล็ดฝ้ายไปหว่าน และนิยมเก็บเมล็ดฝ้ายที่มีปุยฝ้ายหลังการเก็บเกี่ยวข้าว แล้วนำไป ผลิตเป็นเส้นใยฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้าเก็บไว้ใช้ในครัวเรือน และใช้เป็นส่วนประกอบ สำคัญในการทำผ้าห่ม หมอน และเครื่องนุ่งห่มประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้ในงานบุญ ประเพณี ทั้งนี้ ยังพบ ว่าปัจจุบันนิยมใช้เส้นใยสำเร็จรูปที่นำมาจำหน่ายจากนอกชุมชน

โดยเฉพาะเส้นใยเรยอน (ชีกวง) The Queen Sirikit Museum of Textiles Conservation Division (2017) กล่าวว่า เรยอนเป็นเส้นใยสังเคราะห์ ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทำให้ผ้ายืดหยุ่น ดูแลรักษาง่าย ดูดซับสีได้ดี ทั้งนี้ ยังมีขนาดเส้นที่เรียบเสมอกันตลอด ทำให้ง่ายต่อการนำมาทำเป็นเส้นขึ้น และลดกระบวนการดั้งเดิมของการผลิตผ้าเย็บมือ อีกทั้งหาซื้อได้ง่ายในร้านค้าทั่วไป จึงทำให้ง่ายต่อการผลิตและชุมชนส่วนใหญ่ก็นำผ้าเหล่านี้มาปรับใช้ในงานผ้าทอมากขึ้น ทำให้ภูมิปัญญาของผ้าเย็บมือในอดีตเริ่มสูญหายไป ส่วนเส้นใยใหม่นั้นยังคงเหลือเฉพาะบางชุมชนที่ใช้อยู่ แต่ส่วนใหญ่ก็ยุติการทอผ้าไหม เนื่องจากการทอผ้าไหมค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน มากกว่าผ้าฝ้าย ทำให้ชุมชนต่าง ๆ ที่ทอผ้าไหมลดจำนวนลง และผู้เฒ่าผู้แก่แม้จะมีความรู้ด้านผ้าไหมแต่ก็ไม่สืบสานหรือดำเนินการต่อเพราะปัญหาด้านสุขภาพและต้นทุนของวัตถุดิบที่ราคาสูง จึงหันมาใช้ผ้าฝ้ายเย็บมือ ผ้าโรงงานและผ้าเรยอนแทน

1.3 อัตลักษณ์ด้านเรื่องเล่า

อัตลักษณ์ด้านเรื่องเล่าผ้าทอของชุมชนลุ่มน้ำโขง พบว่า มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการสร้างความน่าสนใจจากภูมิปัญญาผ้าทอที่ดึงดูดของบรรพบุรุษที่สร้างสรรค์ไว้ให้กับครอบครัว และชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องเล่าของแม่ครูภูมิปัญญาผ้าทอในชุมชนที่เป็นผู้ริเริ่ม และทำให้เกิดภูมิปัญญาผ้าทอขึ้น โดยเรื่องเล่าที่นำเสนอมักจะเกี่ยวข้องกับประวัติ อุตสาหกรรมและความเป็นผู้ที่มีคุณูปการต่องานหัตถกรรม เรื่องเล่าอาจจะไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านงานลายลักษณ์แต่ส่วนใหญ่มักจะถ่ายทอดผ่านมุขปาฐะ และมีการส่งต่อด้วยเรื่องเล่าของคุณงามความดี และความสามารถของแม่ครูเหล่านั้น Manarungwit (2021) กล่าวว่า บางครั้งเรื่องเล่ามักจะมาจากความเชื่อของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องเล่าของผ้าทอที่เกี่ยวกับเรื่องทางศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค เช่น ลายนาคขอ ลายนาคเคี้ยว และลวดลายที่มาจากธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น เช่น ลายกาบ ลายตุ้ม ลายหมากจับ ทั้งนี้ เรื่องเล่าของผ้าทอมักจะได้รับการสืบทอดกันเฉพาะกลุ่ม และขยายวงกว้างไปยังกลุ่มอื่น ๆ ของชุมชน และทำให้ได้รับการยอมรับในระดับตำบลและอำเภอ บางครั้งอาจจะได้รับการยอมรับ

ในระดับประเทศ เช่น กรณีของนางสงบัณฑิต มั่นคง ผู้ก่อตั้งงานหัตถกรรมของชุมชนละหาน้ำในชื่อ “ละหานศิลป์” ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วประเทศและต่างประเทศ

2. การพัฒนาตลาดขายผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วมผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว

การพัฒนาตลาดขายผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วมผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว ผู้วิจัยได้มาจากกระบวนการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งผลการอภิปรายกลุ่มได้ข้อสรุปเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตลาดขายผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วมผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว ประกอบด้วย 1) การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว 2) การพัฒนาเทคนิคการทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว และ 3) การพัฒนาตลาดขายผ้าทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว ปรากฏรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว

การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ทอในครั้งนี้ พบว่า มีการพัฒนาเพื่อยกระดับองค์ความรู้ของกลุ่มผู้ทอผ้าในชุมชนลุ่มน้ำโจงทั้งในประเทศไทย และ สปป.ลาว โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านการใช้เส้นใย การทำความสะอาดเส้นใย และการย้อมสีเส้นใย นอกจากนี้ ยังมีการย้อมสีเส้นใยจากพืชและรงควัตถุในท้องถิ่น เพื่อให้สมาชิกกลุ่มผู้ทอผ้าของทั้งสองชุมชนได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการผลิตผ้าทอ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอของชุมชน และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

2.2 การพัฒนาเทคนิคการทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงไทย-ลาว

การพัฒนาเทคนิคการทอ พบว่า เทคนิคการทอส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ทอผ้าในชุมชนลุ่มน้ำโจงมีลักษณะแตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งกลุ่มผู้ทอผ้าในชุมชนลุ่มน้ำโจงในประเทศไทยนิยมทอผ้าผืน ผ้ามัดหมี่ ที่มีขนาดหน้ากว้าง 1 เมตร (ขนาดความกว้างของพืม คือ 1.02 เมตร) และใช้การย้อมสีจากครามเป็นหลัก ส่วนสีธรรมชาติอื่น ๆ จะย้อมจากใบไม้ เปลือกไม้ ถ้าหากจะสร้างตลาดขายก็มักจะมัดหมี่ โดยเฉพาะมัดหมี่เส้นพุ่งเป็นลวดลายต่าง ๆ ตามที่ชอบและตามความต้องการของผู้ซื้อ ส่วนใหญ่ลวดลายที่

พบ คือ ลายเส้นตรงหรือลายเส้นขาด ลายพื้นปลา ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน และลายตะขอ โดยเฉพาะลายขอนาคกลายเป็นลวดลายสำคัญมากที่พบในชุมชนลุ่มน้ำโขงทั้งในประเทศไทย และ สปป.ลาว Tangtavonsirikun (1998) กล่าวว่า ลวดลายผ้าแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่น เพราะเป็นศิลปะที่มีความงดงามสะท้อนวิถีคิดและวัฒนธรรมของชนแต่ละกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาเทคนิคการทอผ้าในชุมชนทั้งสองแห่งจึงใช้อัตลักษณ์ร่วมกัน คือ การมัดหมี่ โดยเฉพาะการมัดหมี่เส้นพุ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนทั้งสองฝั่งโขง วิธีการมัดหมี่ยังสืบทอดปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันด้วยมุขปาฐะและการฝึกปฏิบัติ ทำให้ชุมชนบ้านดอนตาลและบ้านละหาน้ำมีมรดกภูมิปัญญาที่คล้ายคลึงกัน และสามารถนำมาสร้างเป็นอาชีพให้กับชุมชนได้

2.3 การพัฒนาลวดลายผ้าทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว

การพัฒนาลวดลายผ้าทอของชุมชนผ้าทอในลุ่มน้ำโขง พบว่า ลวดลายผ้าทอที่พบส่วนใหญ่เกิดจากการมัดหมี่ Leesuwat (2016) กล่าวว่า ลวดลายผ้าที่เกิดจากการทอเป็นการสร้างลวดลายโดยตรงจากเส้นยืนและเส้นพุ่ง รวมถึงการทอโดยเสริมเส้นพุ่งพิเศษเข้าไป การพัฒนาลวดลายของผ้าทอในชุมชนของอีสานส่วนใหญ่แล้วมักสร้างจากลวดลายของการมัดหมี่เส้นพุ่ง เช่นเดียวกับ Wannamas (1991) ที่กล่าวว่า การมัดหมี่แต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน เช่น หมี่ชนบท หมี่สกล หมี่ร้อยเอ็ด หมี่อุบล หมี่ปทุมธานี ซึ่งหมี่สกลเป็นหมี่ที่ชาวบ้านแถบจังหวัด เลข สกลนคร อุดรธานี นครพนม กาฬสินธุ์ นิยมทำใช้กันลักษณะทั่วไปเป็นหมี่ลายต่าง ๆ โดยมากมักจะทำเป็นลายหยักแหลม ๆ หรือเป็นลายคม ๆ เหมือนกับพื้นปลา เรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า หมี่กาบ ซึ่งหมี่กาบนี้ก็พบในชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขงทั้งสองแห่ง การมัดหมี่ของชุมชนทั้งสองแห่งนิยมมัดหมี่เส้นพุ่ง โดยเฉพาะการมัดหมี่ลวด ที่ต้องมัดและทอให้ลวดลายต่อเนื่องกันตลอดทั้งผืน ส่วนใหญ่จะมัดหมี่ 11-25 ลำ เช่น หมี่กาบ หมี่ตา หมี่ดุม หมี่ก่ง และหมี่คัน ทั้งนี้ ก็พบว่าในหลายชุมชนนิยมมัดหมี่เส้นยืน เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับผ้าทอด้วย Chinachan (2022) กล่าวว่า การสร้างลวดลายก็มีการนำตำนาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมือง ศิลปกรรมที่ปรากฏบนโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบในพื้นที่

ที่มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตลาดสายผ้าทอ โดยพัฒนาเป็น Story Telling และ Infographic

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว” อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ผ้าทอของชุมชนลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ด้านกระบวนการทอผ้าซึ่งมีความคล้ายคลึงกันตั้งแต่กระบวนการได้มาซึ่งเส้นใย รวมไปถึงกระบวนการทอ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งในแง่ของการใช้งานและคำเรียกชื่อต่าง ๆ เช่น กระบวนการทอยังคงใช้กี่พื้นบ้าน เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทอยังคงใช้กระสวย อัก กง หลา โสงหมี หลักหมี คำเรียกชื่อลวดลายหมี่ต่าง ๆ เช่น หมี่กาบ หมี่ตา หมี่ตุ้ม หมี่เครือ หมี่หมาจับ หมี่คัน มีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้ง กระบวนการทอผ้าส่วนใหญ่ยังอยู่ภายใต้บทบาทหน้าที่ของผู้หญิง กล่าวคือ ผู้หญิงเป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการทอผ้าทั้งหมด การสืบทอดและส่งต่อองค์ความรู้ด้านการทอผ้ายังอยู่ในหมู่ผู้หญิง สอดคล้องกับ Smutkupt and Kitiasa (1994) ที่กล่าวว่า ผู้หญิงอีสานมีทักษะและความชำนาญในการทอผ้า และสังคมก็ใช้กระบวนการทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนบทบาททางสังคมของผู้หญิง
- 2) อัตลักษณ์ด้านการใช้สีย้อมและเส้นใยทั้งสองชุมชนยังคงใช้สีย้อมที่คล้ายคลึงกัน และย้อมวัสดุใกล้เคียงกัน เช่น ใช้สีย้อมจากธรรมชาติจากพืชและรงควัตถุในท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชนั้นนิยมใช้ทั้งใบ เปลือก ผลและดอก สีที่นิยมย้อมส่วนใหญ่ ได้แก่ สีเหลือง สีแดง สีนํ้าตาล และสีนํ้าเงิน โดยเฉพาะสีนํ้าเงินจากครามเป็นสีที่ทั้งสองชุมชนนิยมนำมาย้อมเส้นใย ส่วนสีเคมีนิยมย้อมกับเส้นใยไหม แต่ลดจำนวนการย้อมลงไปค่อนข้างมาก เนื่องจากเส้นใยไหมเป็นวัตถุดิบที่มีราคาสูงและกระบวนการทำซับซ้อน ทำให้คนทอผ้าหันมาใช้เส้นใยฝ้ายเงินมือและเส้นใยฝ้ายที่สามารถหาซื้อได้ง่ายจากตลาด สอดคล้องกับ Saithong (2015) กล่าวว่า สีครามเป็นสีธรรมชาติที่เคยมีมานาน

หลายพันปีในเขตร้อนและเขตอบอุ่น ส่วนใหญ่ใช้เป็นสีย้อมเครื่องนุ่งห่ม หากแต่ต่อมาเกิดอุตสาหกรรมสิ่งทอทำให้การใช้สีครามธรรมชาติลดลงและหันไปใช้สีเคมี จนกระทั่งกระแสความนิยมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติดกลับมา สีครามและผ้าย้อมครามจึงกลายเป็นสิ่งที่คนในโลกโหยหา และภูมิปัญญาการทำผ้าครามที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากประวัติศาสตร์ของชุมชนในชนบท ทำให้การฟื้นฟูผ้าย้อมครามเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั้งในประเทศไทยและ สปป.ลาว ส่วน 3) อัตลักษณ์ด้านเรื่องเล่า มักจะเป็นการเล่าเรื่องของแม่ครูภูมิปัญญาในฐานะที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาของงานหัตถกรรม เรื่องที่เล่าเกี่ยวกับความวิริยะ อุตสาหะและความอดทนเพื่อทำให้งูมิปัญญาผ้าทอเกิดขึ้นในชุมชนและอยู่คู่กับชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลายในด้านงานหัตถกรรมผ้าทอ ทั้งนี้ เรื่องเล่ายังอาจเกิดจากพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น พญานาค จึงนำเอาเรื่องเล่าเหล่านั้นมาบรรจุไว้ในผืนผ้าและสร้างอัตลักษณ์ร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับ Manarungwit (2021) ที่กล่าวว่า พญานาคถูกประดิษฐ์เป็นลวดลายต่าง ๆ ในผืนผ้าของชาวอีสานและชุมชนแถบลุ่มน้ำโขง เช่น ลายงูลอย ลายนาคปราสาท ลายนาคขอ ลายนาคเกี่ยว ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศาสนาดั้งเดิม

2. ด้านการพัฒนาลวดลายผ้าทอจากอัตลักษณ์ร่วมผ้าทอลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว มีประเด็นที่จะอภิปราย ดังนี้ 1) การพัฒนาองค์ความรู้ผ้าทอผ้าของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโขง เดิมความรู้ส่วนใหญ่ของผู้ทอผ้ายังมีข้อจำกัด และมีความแตกต่างกันของทั้งสองชุมชน กล่าวคือ ชุมชนบ้านดอนตาลได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเชิงความรู้และอุปกรณ์การผลิตตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมแหล่งจำหน่าย หากแต่ชุมชนบ้านละหานน้ำแม้จะเป็นชุมชนทอผ้าขนาดใหญ่ของแขวงสะหวันนะเขต แต่การรวมกลุ่มของชุมชนทอผ้าบ้านละหานน้ำยังมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวม การพัฒนาองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้จากคนในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านผ้าทอในชุมชนแต่ยังขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนภายนอก

ทำให้การพัฒนาองค์ความรู้อยู่ในวงแคบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย เนื่องจากขาดการส่งเสริมด้านการตลาด ด้วยเหตุนี้ การอบรมเชิงปฏิบัติการที่เป็นความรู้เกี่ยวกับเส้นใย การใช้เส้นใยประเภทต่าง ๆ รวมถึงการผลิตผ้าทอโดยนำองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาถ่ายทอด เช่น การผสมผสานเส้นใยฝ้ายกับเส้นใยอื่น ๆ การย้อมสีเส้นใยกับสีธรรมชาติและรงควัตถุในท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาเทคนิคการทอของกลุ่มผู้ทอผ้าในชุมชนลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว พบว่า ยังคงนิยมเทคนิคการมัดหมี่ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่คนในชุมชนทอผ้าทั้งสองแห่งคุ้นเคย และมีความเชี่ยวชาญ ส่วนเทคนิคอื่น ๆ มีข้อจำกัดด้านการสืบทอดรวมถึงความยุ่งยาก ซับซ้อน และใช้เวลานาน จึงทำให้สุมเสี่ยงต่อการสูญหาย ทั้งนี้ ผ้าทอของบ้านละหาน้ำยังพบปัญหามาขนาดหน้าผ้าไม่ได้มาตรฐาน จึงมีการสนับสนุนการใช้ฟืมทอผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ที่เหมาะสำหรับการนำผ้าไปแปรรูป และยังสนับสนุนการใช้ฟืมขยายขนาดที่สามารถทอผ้าขนาดหน้ากว้าง 2.5 เมตร ได้ เพื่อเป็นการขยายตลาดของผู้บริโภคสู่วงการอุตสาหกรรมอีกด้วย และ 3) การพัฒนาตลาดสายผ้าทอของกลุ่มผู้ทอผ้าในชุมชนลุ่มน้ำโขงทั้งสองแห่ง ยังคงนิยมมัดหมี่เส้นพุ่ง โดยเฉพาะการมัดหมี่ลวดที่จะมัดหมี่ตั้งแต่ 11-25 ลำ บางครั้งก็มีการนำตำนาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตลาดสายผ้าทอด้วย สอดคล้องกับ Jungvimitiphan (2010) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาควรเริ่มจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้า การรวบรวมลายมัดหมี่ในชุมชนร่วมกัน การพูดคุยถึงกระบวนการออกแบบ การสร้างแรงบันดาลใจของช่างทอผ้า ด้วยเหตุนี้ จากแต่เดิมที่ทั้งสองชุมชนใช้เทคนิคมัดหมี่เส้นพุ่ง ผู้วิจัยจึงมีการส่งเสริมวิธีการมัดหมี่เส้นยืนเพื่อสร้างลวดลายแบบใหม่ที่แตกต่างจากองค์ดั้งเดิมและให้ทันสมัยกับชุมชนทอผ้าทั้งสองแห่ง อีกทั้ง สนับสนุนให้กลุ่มผู้ทอผ้าทั้งสองชุมชนได้ทดลองพัฒนาตลาดสายของผ้าทอที่เกิดจากความต้องการของผู้บริโภคและความนิยมของตลาดผ้าทอในปัจจุบันเพื่อนำไปจำหน่ายในงานจัดแสดงสินค้าหัตถกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษากระบวนการสืบค้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ้าทอของชุมชนผ้าทอลุ่มน้ำโจงในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในประเทศไทย สปป.ลาว และจีน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และทักษะงานด้านหัตถกรรม
2. ควรนำผลการศึกษาอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมผ้าทอของชุมชนลุ่มน้ำโจงไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานหัตถกรรมในฐานะเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนต่าง ๆ
3. นำเสนอเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนนำไปวางแผนการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมผ้าทอให้แก่ชุมชน

References

- Chinachan, T. (2022). A product development of Long Li Jok textiles by using community's cultural identities. *College of Social Communication Innovation Journal*, 10(1), 168-178. [in Thai]
- Jungvimutipphan, K. (2010). The integration of cultural dimensions into the development of indigo-dyed cotton products by villagers of Kanpalan village. *Academic Journal of Architecture Khon Kaen University*, 9, 61-68. [in Thai]
- Leesuwan, W. (2016). *Dictionary of fabrics and weaving textiles*. Mueangboran Press. [in Thai]
- Liewphairote, K., & Thammasthitdech, P. (2015). *Action plan for promoting small and medium-sized enterprises in each sector of the textile industry*. The Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP). [in Thai]

- Manarungwit, K. (2021). Symbol, beliefs, and the identity of Thai-Laos woven fabrics. *Journal of Liberal Arts (Wang Nang Leng) RMUTP*, 1(1), 55-75. [in Thai]
- Namjaidee, S. (2022). An analysis of the as a role model in transferring knowledge on the wisdom of Pak Thong Chai silk, Nakhon Ratchasima Province. *NRRU Community Research Journal*, 16(1), 104-115. [in Thai]
- Office of the Teachers' Council of Thailand. (1963). *Lancang historical annal Vol 2*. Sueksaphanpanich Press. [in Thai]
- Pholdee, O. (1994). Pattern of Tai cloth: The unique common heritage of the Tai ethnic group. In Committee promoting Thai style dress (Eds.), *Pha Thai* (30-57). Khurusapha Press. [in Thai]
- Phra Ariyanuwatara Khemmajaree. (1970). *PrayaKhamkong (Son Prai)*. Northeastern Folk Literature Conservation Centre. [in Thai]
- Saithong, A. (2002). *Indigo and indigo dyed products*. Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Saithong, A. (2015). The pattern creation and the dyeing process of indigo fabric of Phu Tai people in Thailand, Laos and Vietnam. *Institute of Culture and Arts Journal*, 17(1), 130-137. [in Thai]
- Sawasdee, Y. (2018). *Study and development of fabric construction motif for create new identity of Thai silk*. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for Master of Fine Arts (fine arts). Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Smutkupt, S., & Kitiasa, P. (1994). *Ways of Isan weavers: Development of textile production and the changing roles of women in contemporary Isan villages*. Somboon Press. [in Thai]

- Tangtavonsirikun, C. (1998). *Symbolism of Laos textiles*. The Foundation for the Promotion of Social Sciences Textbooks Projects. [in Thai]
- The Queen Sirikit Museum of Textiles. (2017). *How to take care of your textiles*. The Queen Sirikit Museum of Textiles Conservation Division. [in Thai]
- The Research Institute of Northeastern Arts and Culture. (2019). *A guide to learning about woven textile*. Mahasarakham University. [in Thai]
- Udomsup, V. (2000). Using natural dyes from plants to dye fabric. *Journal of the Faculty of Architecture King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang*, 2(1), 73-82. [in Thai]
- Wannamas, S. (1991). *Thai textiles with Isan motive*. Odeonstore Press. [in Thai]

Authors

Pokkasina Chathiphot

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Sakon Nakhon Rajabhat University

No. 680, Nittayo Road, Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province 47000

Tel: 088-5520130 E-mail: pokkasina@snru.ac.th

Yanika Saensuriwong

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Sakon Nakhon Rajabhat University

No. 680, Nittayo Road, Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province 47000 Tel: 085-0009881 E-mail: yanika.saen@snru.ac.th

Kito Phommakaysone

The Office of Savannakhet Provincial Education and Sports Service,
Savannakhet Province.No. 330, Unit 03, Saphanneua Village, Kaysone
District, Savannakhet Province, Lao PDR.

Tel: 02093576489 E-mail: kitoph99@yahoo.com

Irada Thipsana

Independent Researcher

No. 680, Nittayo Road, Mueang Sakon Nakhon District,
Sakon Nakhon Province 47000

Tel: 083-0502612 E-mail: iradaxm@gmail.com

Yutthaphichai Wannasang

Independent Researcher

No. 680, Nittayo Road, Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon
Province 47000

Tel: 098-5852205 E-mail: writesky180@gmail.com

การออกแบบเครื่องเรือน โดยการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์

ลวดลายผ้าพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

The Furniture Design Utilizing the Identity of

Local Textile in the Sisaket Province

ประทักษ์ คุณทอง^{1*}

Pratak Koonthong

^{1*} สาขาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Art and Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding author's E-mail: pratak.k@365.sskru.ac.th

Received: May 28, 2024

Revised: August 6, 2024

Accepted: August 15, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.14>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ลวดลายหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อออกแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ 3) ประเมินความพึงพอใจ จากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ มีลวดลายลักษณะ เฉพาะถิ่น ใช้รูปแบบสีที่มีความงามเฉพาะที่คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากอดีต 2) ลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอศรีสะเกษที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบเครื่องเรือน ได้แก่ ลายขอ ($\bar{x} = 4.20$) ลายเชิงเทียนประยุกต์ ($\bar{x} = 4.18$) และ ลายเชิงเทียนคู่ ($\bar{x} = 4.16$) ในการออกแบบเครื่องเรือนมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ ผ้าพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยเกื้ออี้ เป็น เครื่องเรือนที่ทรงความมีอัตลักษณ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.37$) และ 3) การประเมิน

ความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 100 คน พบว่า มีความพึงพอใจด้านรูปทรงและโครงสร้าง ($\bar{x} = 4.39$) ด้านลวดลายและความงาม ($\bar{x} = 4.36$)

คำสำคัญ: ออกแบบเครื่องเรือน, อัตลักษณ์, ผ้าพื้นเมือง

Abstract

The objectives of this creative research were 1) to investigate the traditional fabric handicraft patterns in Sisaket Province, 2) to design furniture from the application of the identity of local fabric patterns in Sisaket Province, and 3) to evaluate the satisfaction level achieved through the integration of appropriate pattern identity in furniture design. The research findings revealed that the native cloth patterns in Sisaket Province exhibited distinct designs and color schemes that preserved traditional knowledge. The Sisaket woven cloth included specific patterns such as the Khor pattern ($\bar{x} = 4.20$), Chuangtian pattern ($\bar{x} = 4.18$), and Chuangtian Khu pattern ($\bar{x} = 4.16$). The furniture designs were aligned with the local textile patterns of Sisaket Province. Among the products examined by the experts, the chair exhibited the greatest degree of local identity preservation ($\bar{x} = 4.37$). 3). The satisfaction assessment of a specific sample of 100 persons indicated that they were satisfied with both the shape and structure ($\bar{x} = 4.39$) and the pattern and aesthetics (mean = 4.36).

Keywords: furniture design, identity, local textile

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 13) 2566-2570 มีการดำเนินการผลักดันเรื่องการเพิ่มคุณค่า (Value creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการให้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาและเริ่มขับเคลื่อนการสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับจุดแข็งและข้อได้เปรียบทางวัฒนธรรมของประเทศแล้ว นำมาใช้ประโยชน์โดยหาแนวทางเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ในระดับภาคเศรษฐกิจจริงภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มุ่งปรับโครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการและสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตเพื่อทำให้มูลค่าการผลิตสูงขึ้น (Office of The National Economic and Social Development Council, 2024)

การสร้างสรรค์ลายผ้าจากเส้นใยที่ละเส้นใช้ลวดลายในการสื่อความหมาย จนกลายเป็นผืนผ้า คือ ความงาม ความประณีตวิจิตรบรรจงที่แสดงถึงอัจฉริยภาพของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความมีศิลปะ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษซึ่งสั่งสมมาอย่างยาวนาน จากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นมรดกล้ำค่า (Suwanthada, 2014) โดยใช้ความประณีตละเอียดอ่อนของผ้าเป็นสิ่งบ่งบอกฐานะของผู้สวมใส่ จวบจนเวลาเปลี่ยนแปลงไปผ้าทอมือพื้นบ้านเหล่านั้น กลับไม่ตอบสนองความต้องการของตลาด การพัฒนาลายผ้ากลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเข้าสู่ตลาด แต่การที่จะออกแบบลวดลายใหม่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ง่ายกับทุกคน ซึ่งต้องยอมรับความจริงว่า ช่างทอพื้นบ้านมีข้อจำกัดในการออกแบบลายใหม่ เนื่องจากช่างทอไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านศิลปะและการออกแบบ ซึ่งในส่วนที่ช่างทอจะสามารถออกแบบลายผ้าได้เองนั้นมีน้อย ความจริงที่เกิดขึ้นจึงมักเป็นการลอกเลียนแบบลวดลายระหว่างชุมชน (Sikkha, 2011)

หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองของชาวจังหวัดศรีสะเกษนั้น มีลวดลายและรูปแบบที่มีความน่าสนใจ มีความแตกต่างกันด้วยศิลปะเชิงช่างแต่ละพื้นถิ่น และความมั่นคงใจของแต่ละบุคคล และทั้งที่แตกต่างกันด้วยลักษณะของวัสดุที่ใช้ในการทำ ประโยชน์ในการใช้สอย ความคงทนและความสะดวกสบายในการนำไปใช้งาน และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ปัจจุบันการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือเครื่องเรือนกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่สนับสนุนให้การรักษามรดกทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมให้มีความน่าสนใจและเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงความเป็นพื้นถิ่นให้ได้รับการพัฒนาและการยอมรับจากคนในประเทศ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องเรือนร่วมสมัย โดยการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาเครื่องเรือน เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ร่วมกับศิลปกรรมพื้นถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ รวมไปถึงลักษณะเด่นของงานหัตถกรรมพื้นถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนา การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ลวดลายจากผ้าพื้นเมืองให้ดำรงอยู่ และมีการผลิตสืบทอดต่อไปเพื่อเป็นมรดกของลูกหลาน ซึ่งเป็นแนวทางอีกประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนและยังแสดงถึงจุดเด่นของวัฒนธรรมพื้นถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเป็นความภาคภูมิใจในศิลปะลวดลายหัตถกรรมพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษให้เป็นที่รู้จัก ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน 2566-2570 เพิ่มคุณค่าและมูลค่าตามกรอบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็งมั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตลาดขายหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อออกแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ตลาดขายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ
3. ประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ตลาดขายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาตลาดขายหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Information) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมือง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การศึกษาตลาดขายผ้าพื้นเมืองมีการรวบรวมไว้ จากจำนวน 12 ตลาดขายเป็นประชากร และใช้กระบวนการเชิงคุณภาพให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้คัดเลือกให้เหลือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ จำนวน 5 ตลาดขาย ได้แก่ 1. ตลาดเชิงเทียนประยุกต์ 2. ตลาดเชิงเทียนคู่ 3. ตลาดขอ 4. ตลาดเชิงเทียนปักแก้ว และ 5. ตลาดเชิงเทียนเดี่ยว
2. การออกแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ตลาดขายหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องเรือนและผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสาน และผู้เชี่ยวชาญด้านตลาดขายผ้าทอจากภูมิปัญญาอีสาน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ตลาดขายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) แบบประเมินความเหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือนและการประยุกต์ใช้ตลาดขายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินใน 4 ด้าน คือ 1) รูปร่าง รูปทรง

2) ลักษณะเฉพาะถิ่น (Leesuwan, 1989) 3) ประโยชน์ใช้สอย และ 4) โครงสร้างและความแข็งแรง (Salibuth, 2007)

3. การประเมินความพึงพอใจการออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ที่สนใจ ผู้ซื้อและจำหน่ายงานผลิตภัณฑ์และงานเฟอร์นิเจอร์ จำนวนรวม 100 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยใช้รูปแบบสถิติตาราง (Siljaru, 2012) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน + 10% เพื่อหาความเหมาะสม 2 ด้าน คือ 1) ด้านรูปทรงและโครงสร้าง และ 2) ด้านลวดลายและความสวยงาม และนำแบบประเมิน ข้อเสนอแนะ มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอในรูปแบบของตาราง

ผลการวิจัย

การออกแบบเครื่องเรือนร่วมสมัย โดยการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) พบว่ารูปแบบลวดลายผ้าทอ เกิดจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในท้องถิ่น แต่ละชนเผ่า คือ เผ่าเขมร เผ่าส่วย เผ่าเยอ และเผ่าลาว ลวดลายและสีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ได้มาจากการย้อมสีจากเปลือกไม้ และลูกไม้ ตามแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นสีแดงและสีดำ ส่วนมากพบในสามเผ่า คือ เผ่าเขมร เผ่าส่วย และเผ่าเยอ ความบันเทิงใจเชิงช่างเรื่องการปัก ถัก ทอ ในแต่ละท้องที่ของกลุ่มทอผ้าจังหวัดศรีสะเกษนั้นล้วนสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ลวดลายที่ปรากฏนั้นเป็นการสร้างรูปแบบเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรม โดยผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการใช้งานและเป็นลักษณะเฉพาะ ลักษณะการผลิตผ้าและการใช้แต่ละรูปแบบ การศึกษาลวดลายผ้าพื้นเมืองจากการสอบถามผู้รู้ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ พบว่าแม่ลายหลักของลายผ้ามีการรวบรวมไว้จำนวน 12 ลวดลาย คือ 1) ลายดินตะขาบ 2) ลายขามแดง 3) ลายหางสิงห์ 4) ลายขอ 5) ลายเชิงเทียนเดี่ยว 6) ลายเชิงเทียนปักแล้ว 7) ลายดอกช่อดอกค้อ 8) ลายโซ่ 9) ลายเชิงเทียนประยุกต์ 10) ลายกัญแจ 11) ลายเชิงเทียนคู่ และ 12) ลายขั้วตาเหลว

ตาราง 1
ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอ
จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอ ประยุกต์ใช้กับเทคนิคแกะไม้						
	1. ลายเชิงเทียน		2. ลายเชิงเทียน		3. ลายขอ	
	ประยุกต์		ตู้			
ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ลวดลายแสดงถึงอัตลักษณ์ ผ้าทอศรีสะเกษ	4.17	0.13	3.34	0.14	4.21	0.11
2. ความเหมาะสมสวยงามน่าใช้	4.13	0.21	3.37	0.14	4.17	0.14
3. ความโดดเด่นในการนำ ลวดลายไปประยุกต์ใช้	4.19	0.17	3.33	0.16	4.16	0.17
4. มีความประณีตของลวดลาย	4.15	0.14	3.36	0.19	4.15	0.11
5. วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสม	4.11	0.17	3.34	0.17	4.11	0.11
6. ลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่ง ศิลปหัตถกรรมศรีสะเกษ	4.17	0.21	3.48	0.19	4.19	0.14
รวม	4.18	0.19	3.44	0.16	4.20	0.15

จากตาราง 1 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและความเหมาะสมของ
ลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

เครื่องเรือน ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม ดังนี้ ลายขอ ($\bar{x}$ = 4.20) ลายเชิงประยุกต์ ($\bar{x}$ = 4.18) และลายเชิงเทียนคู่ ($\bar{x}$ = 3.44)

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์การหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

	 4. ลายเชิงเทียนปักแล้ว		 5. ลายเชิงเทียนคู่		 6. ลายเชิงเทียนเดี่ยว	
ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ลวดลายที่แสดงถึงอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ	3.31	0.11	4.15	0.13	3.33	0.17
2. ความเหมาะสมสวยงามน่าใช้	3.11	0.13	4.13	0.15	3.35	0.21
3. ความโดดเด่นในการนำลวดลายไปประยุกต์ใช้	3.30	0.15	4.15	0.17	3.27	0.15
4. มีความประณีตของลวดลาย	3.27	0.15	4.11	0.13	3.31	0.17
5. ใช้วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสม	3.19	0.11	4.13	0.15	3.33	0.15
6. ลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งศิลปหัตถกรรมศรีสะเกษ	3.21	0.13	4.15	0.17	3.27	0.13
รวม	3.29	0.15	4.16	0.15	3.35	0.17

จากตาราง 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม ดังนี้ ลายเชิงเทียนคู่ ($\bar{x} = 4.16$) ลายเชิงเทียนเดี่ยว ($\bar{x} = 3.35$) และลายเชิงเทียนปักแล้ว ($\bar{x} = 3.29$)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อออกแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำรูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลักษณะเครื่องเรือนรูปแบบที่ ประเมินเพื่อหาความ เหมาะสมเพื่อนำไปผลิต						
	ชั้นวางของ		เก้าอี้		ตู้เก็บของ	
ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.22	0.17	4.37	0.31	4.24	0.17
2. ด้านรูปร่าง รูปทรง	4.31	0.13	4.39	0.30	4.27	0.13
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น	4.30	0.17	4.39	0.21	4.29	0.15
4. ด้านโครงสร้างและความ แข็งแรง	4.27	0.13	4.35	0.17	4.31	0.19
รวม	4.26	0.15	4.37	0.21	4.28	0.17

จากตาราง 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาความเหมาะสมของลักษณะเครื่องเรือนเพื่อนำไปผลิต โดยเก๊าอี้ มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมาคือ ตู้เก็บของ ($\bar{x} = 4.28$) และชั้นวางของ ($\bar{x} = 4.26$)

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำรูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลักษณะเครื่องเรือนรูปแบบที่ประเมิน เพื่อหาความเหมาะสมเพื่อนำไปผลิต						
	ฉากกั้นห้อง		ที่นอนสบาย		โคมไฟ	
ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.20	0.18	4.21	0.13	4.30	0.11
2. ด้านรูปร่าง รูปทรง	4.24	0.17	4.24	0.15	4.25	0.15
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น	4.21	0.15	4.26	0.15	4.29	0.13
4. ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง	4.18	0.13	4.17	0.11	4.27	0.11
รวม	4.21	0.15	4.20	0.15	4.25	0.11

จากตาราง 4 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาความเหมาะสมของลักษณะเครื่องเรือนเพื่อนำไปผลิต โดยที่ โคมไฟ มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมาคือ ฉากกั้นห้อง ($\bar{x} = 4.21$) และที่นอนสบาย ($\bar{x} = 4.20$)

ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำรูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนอย่างเหมาะสม

ลักษณะเครื่องเรือนรูปแบบที่ประเมิน เพื่อหาความเหมาะสมเพื่อนำไปผลิต						
	ตู้เสื้อผ้า		โต๊ะข้าง		กรอบภาพ	
ระดับความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.21	0.13	4.26	0.11	4.22	0.15
2. ด้านรูปร่าง รูปทรง	4.24	0.15	4.21	0.13	4.17	0.15
3. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น	4.20	0.11	4.37	0.11	4.20	0.11
4. ด้านโครงสร้างและความแข็งแรง	4.25	0.13	4.33	0.15	4.21	0.17
รวม	4.21	0.11	4.33	0.11	4.20	0.11

จากตาราง 5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาความเหมาะสมของลักษณะเครื่องเรือนเพื่อนำไปผลิต โดยที่ โต๊ะข้าง มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.33$) รองลงมาคือ ตู้เสื้อผ้า ($\bar{x} = 4.21$) และกรอบภาพ ($\bar{x} = 4.20$)

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการนำลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษไปประยุกต์ใช้กับงานออกแบบเครื่องเรือน ตารางที่ 3 - 5 ดังนำเสนอข้างต้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสม มีระดับความเหมาะสมโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ ดังนี้

ลำดับแรก เก้าอี้ ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมา โต๊ะข้าง ($\bar{x} = 4.33$) ตู้เก็บของ ($\bar{x} = 4.28$) ชั้นวางของ ($\bar{x} = 4.26$) และ โคมไฟ ($\bar{x} = 4.25$) ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) การประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพ 1

เครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้ออกแบบและพัฒนาแล้ว

ผลการประเมินความพึงพอใจ จากการประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือนโดยการประเมิน 2 ด้าน คือ 1) ด้านรูปทรง และ โครงสร้าง และ 2) ด้านลวดลาย และความงาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ผลการศึกษาดังนี้

ลักษณะประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็น เพศชาย 36 คน หญิง 64 คน ด้านอายุ อายุ 25 - 35 ปี จำนวน 13 คน อายุ 36 – 45 ปี จำนวน 39 คน อายุ 46 – 55 ปี จำนวน 41 คน และอายุ มากกว่า 55 ปี จำนวน 7 คน ด้านรายได้ต่อเดือน รายได้ต่ำกว่า 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 5 คน รายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 16 คน รายได้ 10,000 – 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 28 คน และรายได้ 10,000 – 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 51 คน ด้านการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และของตกแต่งบ้าน การเลือกซื้อ 6 เดือนต่อครั้ง จำนวน 15 คน การเลือกซื้อ 1 ปีต่อครั้ง จำนวน 38 คน และการเลือกซื้อ 2 ปีต่อครั้ง จำนวน 47 คน และด้านการชื่นชอบผลิตภัณฑ์ Contemporary Local Style ระดับมากที่สุด จำนวน 10 คน ระดับมาก จำนวน 18 คน ระดับปานกลาง จำนวน 46 คน ระดับน้อย จำนวน 10 คน และระดับน้อยที่สุด จำนวน 16 คน ผลการประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน ของกลุ่มผู้ใช้ ผู้จำหน่าย ผู้ที่สนใจ ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากผ้าทอพื้นเมือง ด้านรูปทรง และโครงสร้าง และด้านลวดลายและความงาม ดังต่อไปนี้

ตาราง 6

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ ด้านรูปทรงและโครงสร้าง

ด้านรูปทรงและโครงสร้าง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ (n=100)
1. มีรูปทรงและโครงสร้างเหมาะสมในการนำลวดลายผ้าทอศรีสะเกษมาประยุกต์ใช้	4.38	0.21	มาก
2. รูปทรงและโครงสร้างมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน	4.31	0.18	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ด้านรูปทรงและโครงสร้าง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ (n=100)
3. มีรูปทรงและโครงสร้างที่ดึงดูดความสนใจ	4.29	0.15	มาก
4. มีรูปทรงและโครงสร้างที่ง่ายต่อการขนส่ง	4.33	0.17	มาก
5. วัสดุที่เลือกใช้ความเหมาะสมกับการใช้งาน	4.31	0.15	มาก
รวม	4.39	0.17	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ ด้านรูปทรงและ โครงสร้าง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ มีรูปทรงและ โครงสร้างเหมาะสมในการนำลวดลายผ้าทอศรีสะเกษมาประยุกต์ใช้ ($\bar{x} = 4.38$) มีรูปทรงและ โครงสร้างที่ง่ายต่อการขนส่ง ($\bar{x} = 4.33$) รูปทรงและ โครงสร้างมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน ($\bar{x} = 4.31$) วัสดุที่เลือกใช้ความเหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{x} = 4.31$) และมีรูปทรงและ โครงสร้างที่ดึงดูดความสนใจ ($\bar{x} = 4.29$)

ตาราง 7

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ ด้านลวดลายและความงาม

ด้านลวดลายและความงาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ (n=100)
1. ลวดลายแสดงถึงอัตลักษณ์ผ้าทอ จังหวัดศรีสะเกษ	4.33	0.19	มาก
2. มีความเหมาะสมสวยงามน่าใช้งาน	4.33	0.17	มาก
3. ความกลมกลืนกับ โครงสร้าง	4.31	0.11	มาก
4. วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม	4.33	0.17	มาก
5. มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งศิลปหัตถกรรม ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ	4.38	0.19	มาก
รวม	4.36	0.17	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองศรีสะเกษ ด้านลวดลายและความงาม โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{x} = 4.38$) วัสดุในการตกแต่งมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.33$) มีความเหมาะสมสวยงามน่าใช้งาน ($\bar{x} = 4.33$) ลวดลายแสดงถึงอัตลักษณ์ผ้าทอ จังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{x} = 4.33$) และความกลมกลืนกับ โครงสร้าง ($\bar{x} = 4.31$)

อภิปรายผล

การศึกษาลวดลายหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านหลายอย่าง เช่น สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาดในการเลือกสรรวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ทำผ้าทอ และผ้าทอแต่ละชนิดก็มีความแตกต่างทั้งในกระบวนการผลิต การนำไปใช้งาน ซึ่งชาวบ้านจะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของวัตถุดิบแต่ละชนิดเป็นอย่างดี แล้วนำมาดัดแปลงแปรรูปเป็นวัสดุที่ใช้ทำหัตถกรรมผ้าด้วยวิธีต่าง ๆ และตอบสนองการใช้สอยได้เป็นอย่างดี โดยภาพรวมของงานหัตถกรรมผ้าทอจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า รูปแบบ ลวดลาย ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านภายในท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาแต่ละภูมิภาคของจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นการสร้างรูปแบบเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตเป็นส่วนใหญ่โดยอดีตหัตถกรรมผ้าทอ เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการใช้งานและเป็นลักษณะเฉพาะของหัตถกรรมผ้าทอแต่ละชนิด ผลงานเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ปราศจากการปรุงแต่ง และเป็นเอกลักษณ์ตามรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ Leesuwat (1996) ที่ให้ความหมายของศิลปหัตถกรรมบ่งบอกถึงการผสมผสานคุณสมบัติที่ทรงคุณค่าสองประเภท คือ ศิลปะและงานหัตถกรรม ความหมายเชิงนามธรรมของศิลปะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความงามที่ได้สัมผัสจากธรรมชาติ แวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงกระบวนการ สร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่ขัดเกลาผลงาน จนเรียกได้ว่า เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ทรงคุณค่า หัตถกรรมคือคุณค่าทางศิลปะและความงาม หัตถกรรมผ้าทอหลายชนิดมีรูปทรง และลวดลายที่ลงตัวงดงาม คุณค่าในการแสดงออกทางอารมณ์และจิตใจของช่างพื้นบ้าน

การคัดเลือกลวดลายจากผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้รวบรวมลวดลายที่เป็นแม่บท หรือลวดลายที่เป็นลวดลายดั้งเดิมจากการให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิต ผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ พบว่าลวดลายที่พบและมีความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือนร่วมกับเทคนิคการแกะไม้ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมของช่างพื้นถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อผลิตและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์

ทางวัฒนธรรมที่มีความร่วมสมัยกับตัววัสดุที่เป็นวัสดุพื้นถิ่นที่สามารถหาได้ง่าย และเป็นองค์ความรู้ใหม่ในด้านการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากลวดลายผ้าพื้นเมืองร่วมกับวัสดุ และเทคนิคที่ช่างพื้นบ้านนั้นสามารถสร้างสรรค์และต่อยอดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน มีจำนวน 5 ลวดลาย ได้แก่ 1.ลายเชิงเทียนประยุกต์ 2.ลายเชิงเทียนคู่ 3.ลายขอ 4.ลายเชิงเทียนปักแล้ว และ 5.ลายเชิงเทียนเดี่ยว สอดคล้องกับ Kaewphichit (2008) ที่ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผ้าไหมปักธงชัย เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ ถ่ายทอดต่อกันมาเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและเกิดการเลียนแบบนำมาเป็นลายผ้าทอ และสอดคล้องกับ Wetsiyanan (2005) ที่ศึกษาภูมิปัญญาผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าลวดลายผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา สิ่งแวดล้อม สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และการแพร่กระจายของอิทธิพลต่างวัฒนธรรม ผ้าไหมมีบทบาทหน้าที่แสดงถึงภูมิปัญญาของช่างทอผ้าไหม สถานภาพทางสังคม คุณค่าทางจิตใจ และแสดงคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ และมีการสืบทอดเส้นไหมใยผ้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นพื้นถิ่นได้อย่างมีคุณค่า

การออกแบบเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับ Chatnuntaphorn (2024, Pp. 40-59) ที่วิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวภูษ บ้านระงะ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ศึกษาการทำผ้าเสวหรือของที่ระลึก ว่าเป็นเพียงอาชีพเสริม นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม หรือการเลี้ยงสัตว์ โดยมีองค์ความรู้การแล้วผ้าต่างๆ มาจากรุ่นสู่รุ่น จากบรรพบุรุษ โดยใช้วิธีการดั้งเดิม ลวดลายดั้งเดิม และใช้ผ้าข้อมมะเกลือที่ได้รับการสืบสานต่อกันมา โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทอผ้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุ นิยมทอผ้าไหมมากกว่าผ้าฝ้ายเนื่องจากเป็น

วัสดุที่หาได้ง่ายตามธรรมชาติ เหมาะที่ใช้ทำเป็นเครื่องแต่งกาย เฟอร์นิเจอร์ ระดับ ตกแต่งเครื่องเรือน

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องเรือนร่วมสมัย โดยการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องเรือน เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ร่วมกับศิลปกรรมพื้นถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ รวมไปถึงลักษณะเด่นของงานหัตถกรรมผ้าพื้นเมือง จังหวัดศรีสะเกษ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจจากทุนทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น เพื่อการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในภูมิภาคได้อย่าง มั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบเครื่องเรือนจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์พื้นถิ่น มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น ที่นั่งพักคอย หรือที่นั่งพักผ่อนภายในอาคาร
2. ผู้ผลิตงานเครื่องเรือน และผู้ที่สนใจในการต่อยอดผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ผ้าทอพื้นถิ่นศรีสะเกษควรศึกษารูปแบบการผลิต เช่น การย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ การตัดเย็บเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบครั้งต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
3. งานวิจัยนี้เป็นแนวทางการออกแบบเครื่องเรือนเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สนใจในลวดลายผ้าพื้นเมืองจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านอื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อไป

References

- Chatnuntaphorn, P. (2024). Study and development of souvenirs at community tourism spots according to the Kui cultural identity of Ban Rong Ra Prangku District, Sisaket Province. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 21(1), 40 – 59. doi.org/10.14456/jhusoc.2024.3 [in Thai]
- Kaewphichit, S. (2008). *Folk wisdom in producing Pak Thong Chai silk for developed into product standard products Community*. [Master of Arts in Cultural Sciences Graduate School]. Mahasarakham University. [in Thai]
- Leesuwan, W. (1989). *Thai arts and crafts*. Dan Suttha Printing. [in Thai]
- _____. (1996). *Folk arts and crafts*. Compact Print. [in Thai]
- Office of The National Economic and Social Development Council. (2024). *The Thirteenth plan (2023-2027)*. www.nesdc.go.th,
- Saributr, U. (2007). *Furniture design*. Odeon Store. [in Thai]
- Sikkha, S. (2011). *Unique fabric patterns of Sisaket Province*. Printing House Ubonkit Offset. [in Thai]
- Siljaru, T. (2012). *Research and analysis of statistical data using SPSS and AMOS* (13th ed.). Bangkok Business R&D. [in Thai]
- Suwanthada, P. (2014). *Local woven fabric from southern Isan*. Siritham Offset. [in Thai]
- Wetsiyanan, T. (2005). *Silk wisdom of the Khmer ethnic group, Ban Tha Sawang, Mueang* [Graduate School Development Surindra]. Surindra Rajabhat University. [in Thai]

Author

Pratak Koonthong

Arts and Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sisaket Rajabhat University

319 Thaipantha Rd., Muang Sisaket District, Sisaket Province 33000

Tel : 08-6724-2049, Email : pratak.k@365.sskru.ac.th

**การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทอผ้าย้อมครามในสถานการณ์แพร่ระบาดของ
โควิด-19 พื้นที่อำเภอวานรนิวาสและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร**

**The Development of the Community Textile Dyeing Economy in the
Context of the COVID-19 Pandemic Outbreak in the Areas of Wanon
Niwas and Ban Muang Districts, Sakon Nakhon Province**

**แสนสุรีย์ เชื้อวงศ์คำ^{1*} / ธนกร ราชพิลา² / นะกะวี ด่านลาพล³ / ปกกสิณ ขาทิพอด⁴ /
ศศิกันต์ สังข์ทอง⁵ / วาสนา แผลติตะ⁶**

**Saensuree Chuewungkham / Tanakorn Rachapila / Nakawee Danlaphol /
Pokkasina Chatiphot / Sasikarn Sungtong / Wassana Phaethita**

^{1*} ศูนย์ความเป็นเลิศด้านคราม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Center of Excellence on Khrum, Research and Development Institute,

Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author's email: saensuree.c@hotmail.com

²⁻³ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Agricultural Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁵ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Management Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁶ คณะทรัพยากรธรรมชาติและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology Isan Sakon Nakhon

Campus

Received: December 1, 2023

Revised: August 18, 2024

Accepted: August 19, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.15>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาการสร้างมูลค่าสินค้าตามห่วงโซ่การผลิตผ้าย้อมคราม ในสถานการณ์โรคโควิด-19 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง คือ ผู้ผลิตผ้าย้อมครามใน อ.วานรนิวาสและ อ.บ้านม่วง จ.สกลนคร จำนวน 59 คน โดยการวิจัยแบบผสมผสาน การศึกษาบริบทชุมชนพบว่า การผลิตเน้นภูมิปัญญาดั้งเดิม ไม่สม่ำเสมอ ผลผลิตยังไม่ตรงต่อความต้องการของตลาด และจำหน่ายได้น้อย การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าพบว่า ความเสถียรของน้ำย้อมคราม มีอัตราส่วนครامنน้ำค่า น้ำมะขาม เป็น 1:2:2 การพัฒนาครามผงพร้อมย้อม โดยการลดอนุภาคในระดับนาโนด้วย pin mill ผสมสารรีติวซ์ในรูปแบบผง สามารถเก็บรักษานาน วิธีการใช้ไม่ซับซ้อน การพัฒนาพิมพ์ทอผ้าขยายขนาด 2.50 เมตร ได้ผ้าขนาดใหญ่ขึ้นแปรรูปได้หลากหลาย การพัฒนาทักษะการตลาดด้วยการเพิ่มมิติ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่ สามารถจำหน่ายผ่านตลาดออนไลน์ได้ การศึกษารายได้เฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการเท่ากับ 6,533.33 บาท/คน/เดือน และหลังสิ้นสุดโครงการมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 14,408.77 บาท/คน/เดือน ซึ่งเพิ่มขึ้น 7,875.44 บาท/คน/เดือน หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 50.92

คำสำคัญ: การพัฒนา, เศรษฐกิจชุมชน, ผ้าย้อมคราม, โควิด-19, ครามผง

Abstract

The objective of this research was to study and develop the value creation of products along the dyeing textile production chain of farmers in the context of the COVID-19 disease. The targeted group was selected specifically, which consists of 59 textile dyeing producers in Wanon Niwas and Ban Muang districts, Sakon Nakhon province. The mixed-method research was employed in this research. The results of study from local context were the stability of indigo dyeing water, with a proportion

of lye and tamarind water at 1:2:2, the developed dyeing powder by reducing nanoparticles with a pin mill, mixing with a reducing agent in powder form which can be stored for a long time with simple usage. The development of weaving fabrics expanded to 2.50 meters and suitable for developing various textile products. The development of cutting and sewing skills with three-dimensional sewing techniques makes the products unique, high value, and can be sold through online markets. From the study, the average income before participating in the project was 6,533.33 baht/person/month and after the end of the project, the average income was 14,408.77 baht/person/month which increased by 7,875.44 baht/person/month or by 50.92 percent.

Keywords: development, community economic, indigo dyed weaving, Covid-19, indigo powder

บทนำ

ผ้าข้อมครามถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดสกลนคร และเป็นจังหวัดที่มีการผลิตผ้าข้อมครามที่ยังรักษาความเป็นวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมากที่สุดของประเทศไทย อำเภอนารินวาสและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร มีเกษตรกรที่อยู่ในระบบการผลิตมากกว่า 10,000 คน คิดเป็นมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มากกว่า 10 ล้านบาทต่อปี (The Sakon Nakhon Provincial, 2021) เกษตรกรจะผลิตครบตามห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ประกอบด้วย ต้นทาง มีการปลูกต้นครามเพื่อสกัดสีไว้เตรียมทำน้ำข้อม การผลิตสารช่วยย้อมติดสี การเตรียมเส้นใยด้วยการมัดหมี่ และการข้อมครามกลางทาง มีการออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ และปลายทาง ด้านการจำหน่ายและการตลาดส่วนใหญ่จะเน้นการจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดสกลนครเป็นหลัก ออกร้านที่ถนนหน้าวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร หรือช่วงเทศกาลต่าง ๆ ที่จังหวัดจัดขึ้น และ

หลังจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้าข้ามศรัทธาอย่างรุนแรง โดยไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ ทำให้สูญเสียรายได้ที่เคยได้รับเพื่อใช้ในครัวเรือน และการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

จากการศึกษาข้อมูล อุปสรรคของผู้ผลิตผู้ประกอบการธุรกิจค้าข้ามศรัทธา พบว่า จะต้องดำเนินธุรกิจการผลิตค้าข้ามศรัทธาในสภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น แต่ราคาสินค้าคงเดิม ทำให้ต้องชะงักหรือหยุดกระบวนการผลิต ช่องทางการจำหน่ายต่าง ๆ ถูกยกเลิกตามมาตรการของรัฐ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการจึงมีความต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต เพื่อรับมือกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น Senathum (2021) เมื่อศึกษาสภาพปัญหาของพื้นที่เป้าหมายตามห่วงโซ่คุณค่าการผลิตพบว่า การปลูกศรัทธายังใช้วิธีการแบบดั้งเดิม ทำให้ได้ผลผลิตน้ำศรัทธาก่อนข้างต่ำ ควบคุมคุณภาพน้ำศรัทธาไม่ได้ Arthan (2018) การออกแบบลวดลายผ้าและการทอแบบดั้งเดิม มีข้อจำกัดด้วยขนาดของพิมพ์ที่มีขนาดหน้ากว้างสูงสุดได้เพียง 1 เมตร ทำให้แปรรูปผลิตภัณฑ์ได้เฉพาะเครื่องแต่งกาย สมาชิกกลุ่มมีพื้นฐานทักษะการแปรรูปแต่ขาดทักษะขั้นสูง ทำให้มีข้อจำกัดในการรับคำสั่งแปรรูปจากผู้บริโภค และการจำหน่ายสินค้าส่วนใหญ่เน้นการออกร้านตามช่วงงานสำคัญ ๆ ของอำเภอและจังหวัด การจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ค่อนข้างน้อย เมื่อเกิดผลกระทบจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบอบ จึงส่งผลกระทบต่อการผลิตค่อนข้างรุนแรง ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าขาดทุนที่จะเพิ่มสภาพคล่องภายในกลุ่ม ต้องชะลอหรือยุติการผลิต Kunpluem (2021)

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงนำบทเรียนของชุมชนที่ได้รับมาพัฒนาเป็นโครงการวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยอาศัยการ บูรณาการองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ผลงานวิจัยแบบครบกระบวนการของห่วงโซ่คุณค่าศรัทธา (Value Chain) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสกลนคร เพื่อแก้ปัญหา พัฒนาและยกระดับกระบวนการผลิตของกลุ่มทอผ้าศรัทธา

ความในพื้นที่เป้าหมาย ให้สามารถปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกลุ่มความในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19
2. เพื่อศึกษาระบบสร้างคุณภาพสินค้าความตั้งแต่กระบวนการผลิตความ
3. เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าฮ่อมความ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาด้วยข้อมูลลักษณะทางกายภาพและสังคม ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อมุ่งแก้ปัญหาและพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญา และประสบการณ์ร่วมกับคณะวิจัย Ampansirirat (2017)

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์แบบลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ฐานข้อมูล ทนเดิม เช่น องค์ความรู้ ภูมิปัญญา พื้นที่ปลูก ปริมาณเนื้อความที่ผลิต ระบบการบริหารจัดการ เป็นต้น จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 59 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

2) การจัดเสวนากลุ่ม (Group Discussion) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 14 กลุ่ม รวม 59 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ระดมความคิด สรุปข้อมูลออกแบบและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อความชัดเจนตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน

3) การจัดเวทีชุมชน (Public Forum) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้ข้อมูลร่วมกัน

4) การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non-Participation Observation) เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงาน สิ่งที่มีผลต่อการดำเนินงาน เช่น ทักษะการรับรู้ เรียนรู้ของผู้ร่วม บุคลิกภาพ การแสดงออก ความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเก็บรวบรวมและสรุปประเด็นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน

5) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการยืนยันและสนับสนุนความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูล

ด้านพื้นที่ กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มผู้ผลิตผ้าซิ่นครามธรรมชาติในพื้นที่ 2 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอบ้านนาและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการสมัครเข้าร่วมการวิจัย โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 59 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นประธานหรือสมาชิกกลุ่มทอผ้าซิ่นครามธรรมชาติ จำนวน 14 กลุ่ม ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านนาและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป มีองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการทอผ้าซิ่นครามธรรมชาติ สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย โดยลงนามยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร เกณฑ์การคัดออกคือ อาสาสมัครที่บอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย ย้ายออกจากพื้นที่ หรือเสียชีวิต

ด้านเนื้อหา ศึกษาบริบทชุมชน ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ผลิตผ้าซิ่นครามในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยการสำรวจข้อมูล ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การสังเกต จัดเวทีเสวนา การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ด้านปฏิบัติการ การศึกษาระบบการสร้างคุณภาพและเพิ่มมูลค่าสินค้าตามกระบวนการผลิตครามของกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1) การศึกษาระบบการจัดการแปลงปลูกที่เหมาะสม โดยการออกแบบระบบแปลงปลูก ทดลองปลูก เก็บผลผลิต เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

2) การศึกษาและพัฒนาอัตราส่วนการผลิตน้ำเชื่อมคราม โดยออกแบบการทดลอง ควบคุมอัตราส่วนของน้ำคราม: น้ำด่างขี้เถ้า: น้ำมะขามเปียก เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

3) การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ครามผงพร้อมย้อม โดยศึกษาปริมาณและความเข้มข้นของน้ำด่างและสารรีดิวซ์ ที่มีเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ Indigo blue เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

4) การศึกษาและพัฒนากระบวนการทอผ้าด้วยฟืมที่ปรับขนาดได้ โดยการพัฒนาฟืมและกี่ทอผ้าขนาดหน้ากว้าง 2.50 เมตร ทดสอบทอเป็นผืนโดยใช้เส้นใยฝ้าย เจ็นมือ เรยอน และไหม พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

5) การศึกษาและพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากคราม โดยการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิค “3D ARTS” Artistic technique sewing แบบมีส่วนร่วม ถ่ายทอดทักษะการแปรรูป เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

6) การศึกษาและพัฒนาการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์คราม วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มและการตลาดโดยการสนทนากลุ่มออกแบบและพัฒนาระบบเครือข่าย เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและคืนข้อมูล

7) การประเมินรายได้ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าเชื่อมคราม ดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์และประเมินรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และทรัพย์สิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสถิติที่ใช้คือ จำนวน (n) และ ร้อยละ (%) เพื่อทราบอธิบายลักษณะของข้อมูล

2) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มาถอดสรุปข้อมูล จัดเป็นหมวดหมู่ จากนั้นอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ สรุป และนำข้อมูลมาตรวจสอบหาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ค้นข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน และวิเคราะห์ผลเพื่อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมผ้าข้อมคราม

ภูมิปัญญาการทอผ้าข้อมครามของชุมชนพื้นที่อำเภอวานรนิวาสและอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ต่างก็มีมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอข้อมครามที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมา และปัจจุบันก็ยังคงสืบสานและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาผ้าทอเหล่านั้นไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ผ้าข้อมครามเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา จะเริ่มเก็บเกี่ยวครามแล้วทำน้ำครามหรือนื้อครามเก็บไว้ใช้ข้อมเส้นใยฝ้าย และสามารถนำมาข้อมเส้นฝ้ายก่อนที่จะนำไปทอ การทอผ้าส่วนใหญ่ของชุมชนนี้ เน้นไปที่กระบวนการมัดหมี่แล้วนำไปข้อมสีคราม ผ้าทอที่ชุมชนผลิตได้จะถูกส่งไปจำหน่ายในที่ต่าง ๆ รวมถึงมีลูกค้ามารับซื้อที่ชุมชน และมีการนำไปจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดขึ้น กลุ่มผู้ผลิตผ้าข้อมครามในพื้นที่อำเภอวานรนิวาส มีทั้งหมดจำนวน 10 กลุ่ม กระจายในพื้นที่ 6 ชุมชน และในอำเภอบ้านม่วง จำนวน 4 กลุ่ม กระจายในพื้นที่ 4 ชุมชน เมื่อศึกษามูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของทั้ง 2 อำเภอ มีมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มากกว่า 16 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 8 ของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าข้อมครามทั้งจังหวัดสกลนคร เมื่อพิจารณาการกระบวนการผลิตเป็นดังภาพ 1

เก็บเฉพาะส่วนที่เป็นตะกอนไว้ กำหนดความชื้นไม่เกินร้อยละ 10-15 พบว่า การปลูกแบบการขร่งคลุมแปลงจะให้ปริมาณเนื้อครามเฉลี่ยอยู่ที่ 350 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งได้ปริมาณเพิ่มขึ้นมากกว่าการปลูกแบบดั้งเดิมเฉลี่ยอยู่ที่ 250 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 40 และเมื่อนำเนื้อครามที่ผลิตได้มาทดสอบคุณภาพด้วยการวัดสี จากการชั่งน้ำหนักสรวมของแต่ละแปลงแล้วนำมาผลิตเนื้อครามด้วยวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว นำมาเทียบกับน้ำเนื้อครามที่ผลิตได้ พบว่ามีอัตราส่วนสูงสุด และต่ำสุดเป็น 7.2 และ 4.5 กิโลกรัม และเมื่อเก็บค่าสีที่ได้ พบว่า ค่าสีน้ำเงิน (b*) ทุกกลุ่มมีค่าติดลบตั้งแต่ -10.12±0.07 - -4.61±0.18 ซึ่งถือว่าให้ค่าสีน้ำเงินที่มีปริมาณมาก และเมื่อพิจารณาเจดสีเนื้อครามทุกกลุ่มก็อยู่ในกลุ่มสีน้ำเงินทั้งหมด จึงถือว่ากระบวนการผลิตเนื้อครามของกลุ่มเกษตรกรในครั้งนีสามารถทำได้ในระดับดีมาก Athran (2018)

การพัฒนาสูตรน้ำย้อมครามธรรมชาติ และการรักษาความคงตัวของน้ำย้อมออกแบบการทดลอง โดยการนำสูตรน้ำย้อมมาตรฐาน ประกอบด้วย เนื้อคราม น้ำค้าง และน้ำมะขาม ในอัตราส่วน 1:2:2 เป็นสูตรสำหรับการทดสอบร่วมกันของทุกราช และสังเกตการเปลี่ยนแปลง พบว่า น้ำค้างมีคุณลักษณะที่ดีจะมีค่า pH 10-12 มีความลื่น เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถควบคุม และผลิตได้จากวัตถุดิบใกล้ตัว หรือใกล้ชุมชนของตนเอง รวมถึงการใช้ น้ำมะขามต้มร้อนสำหรับการก่หม้อตรวจสอบเนื้อครามตั้งต้น Arthan (2018)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ครามผงพร้อมย้อม เป็นการพัฒนาเพื่อประยุกต์การใช้กระบวนการย้อมที่มีความง่าย รวดเร็ว และเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดอบรมระยะสั้น โดยนำเนื้อครามมาผสมน้ำจี๋ได้ในสัดส่วนเนื้อคราม 1 กิโลกรัม น้ำค้างจี๋ได้ 3 ลิตร มะขามเปียก 200 กรัม ผสมกับน้ำ 6 ลิตร ปูนขาว 200 กรัม ละลายน้ำ น้ำย้อมครามจะใสขึ้นและเปลี่ยนเป็นสีเขียวปนน้ำเงิน กวนหรือคนให้น้ำครามสัมผัสออกซิเจน น้ำย้อมเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและสีส้ม และหากทิ้งไว้จะเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงิน ตามลำดับ แสดงว่าเกิดปฏิกิริยารีดิวซ์สมบูรณ์ Saitong (2006)

ดังภาพ 2

ภาพ 2

การเปลี่ยนแปลงสีของน้ำย้อม

3. การศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมคราม

การศึกษาและพัฒนากระบวนการทอผ้าด้วยฝ้ายที่ปรับขนาดได้เพื่อ

ตอบสนองความต้องการสู่อุตสาหกรรมแปรรูป โดยการพัฒนาขนาดฟืมและกี่ทอผ้า ขนาดหน้ากว้าง 2.50 เมตร และใช้เส้นใยที่ผ่านการพัฒนาแล้วย้อมด้วยครามที่ต่างกัน ซึ่งกระบวนการนี้ได้ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากชุมชนทอผ้าย้อมครามในเขตอำเภอดอนจาน ได้แก่ 1) บ้านกุดเรือใหญ่ทอด้วยเส้นใยฝ้ายเงินมือ 2) บ้านกุดเรือน้อยทอด้วยเส้นใยเรยอน และ 3) บ้านดอนขานางทอด้วยเส้นใยไหม ผลที่ได้คือ ผ้าทอเส้นใยเรยอนมีพื้นผิวที่เรียบ พลิ้วไหว เหมาะกับการตัดเย็บเป็นผ้าม่าน ผ้าคลุมเตียง ผ้าทอเส้นใยไหม มีลักษณะเรียบละเอียด มันวาว เหมาะกับการตัดเย็บผ้าประดับ ผ้าคาดเตียง หัวเตียง และผ้าทอฝ้ายเงินมือมีลักษณะพื้นผิวที่ขรุขระกว่า ให้ความรู้สึกต่อการสัมผัสได้สูง เหมาะกับการแปรรูปเป็นชุดรับแขก เป็นต้น

ภาพ 3

การทอผ้าด้วยฝ้ายหน้ากว้างขนาด 2.50 เมตรและการแปรรูปผ้าฝ้ายเป็นชุดรับแขก

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมายในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากครามในพื้นที่เป้าหมายพบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย และบางกลุ่มมีการสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จนทำให้ไม่รู้จักความต้องการของลูกค้า แต่ยังมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่และตลาดที่กว้างกว่าเดิม พัฒนาทักษะการตัดเย็บด้วยเทคนิค “3D ARTS” ถือเป็นเทคนิคใหม่ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจตอบสนองความต้องการกับตลาดที่หลากหลาย เช่น ปลอกหมอน หมอนอิง เสื้อผ้าแฟชั่น เป็นต้น

ภาพ 4

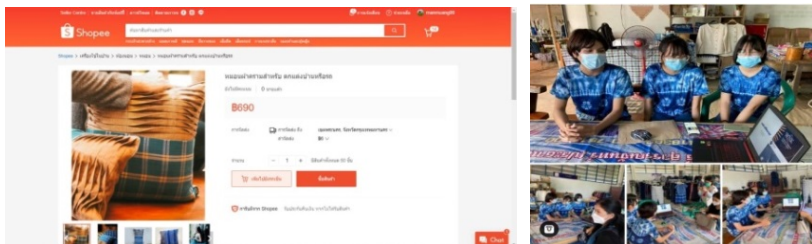
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการตัดเย็บด้วยเทคนิค “3D ARTS”

การศึกษาและพัฒนาระบบสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์กรรม ด้วยนวัตกรรมการสื่อสาร กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) ผ่านระบบแอปพลิเคชันไลน์ (Line) และเฟสบุ๊ก (Facebook) โดยใช้กลยุทธ์การตลาด (Social Marketing) คือ การขายสินค้าด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ประกอบด้วย 1) การสร้างเพจประจำกลุ่มจำนวน 14 เพจ 2) สร้างเพจกลางภายใต้ชื่อ “WNK Official” โดยเยาวชนทายาทक्रमวานร 3) สร้างเว็บไซต์จัดเตรียมความพร้อมผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงสัญลักษณ์สินค้า เชื่อมโยงการจำหน่ายสินค้าจากทั้งเพจ และเว็บไซต์บนตลาด E-commerce และ 4) การส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการหน้าและหลังร้านบนตลาด Shopee และ Lazada

ภาพ 5

ระบบตลาดออนไลน์และทายาทक्रमวานร

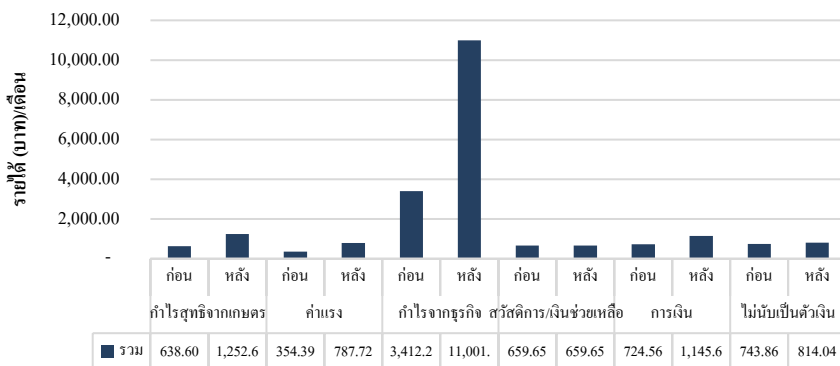

การประเมินรายได้ของเกษตรกรกลุ่มक्रम

การประเมินรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจากทั้งหมด 14 กลุ่ม จำนวน 59 คน ด้วยแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์และประเมินรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และทรัพย์สิน (บาท/คน/เดือน) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หมวด Sukkhamnert (2021) แสดงดังภาพ 6

ภาพ 6

รายได้ก่อนและหลังแยกตามรายหมวด

บาท/คน/เดือน และหลังสิ้นสุดโครงการมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 14,408.77 บาท/คน/เดือน ซึ่งมีรายได้เพิ่มขึ้นจำนวน 7,875.44 บาท/คน/เดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.92

อภิปรายผล

งานวิจัยในครั้งนี้ส่งผลให้เกิดรูปแบบการผลิตผ้าซิ่นคราม ที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาวะสังคมแบบใหม่ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมผ้าซิ่นคราม กลุ่มผู้ผลิตผ้าซิ่นครามในพื้นที่ อำเภอรามราชและ อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาการทำผ้าซิ่นครามอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ดังกล่าวจะมีหลายชนเผ่ามีการทอผ้าซิ่นครามชดโขงกับวิถีวัฒนธรรม ใช้สวมนไต้ในโอกาสสำคัญ ๆ ต่าง เช่น งานมงคล งานบุญประจำปี หรือสวมนไต้ทำไร่ทำนา เป็นต้น ผ้าซิ่นครามได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการผลิตจากผลิตเพื่อใช้เอง เป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย สนองนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการยกระดับรายได้ จึงได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักของตลาดมากขึ้น โดย

แต่ละกลุ่มจะมีการผลิตครบตามห่วงโซ่คุณค่า ด้วยวิธีการผลิตที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน ทำให้ผลิตได้น้อยใช้เวลาในการผลิตนาน การกำหนดราคานอกจากจะกำหนดด้วยต้นทุนแล้ว การเติมแต่งความเป็น อัตลักษณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Keativipak (2020) ที่พบว่า หากมีการใช้เทคนิคภูมิปัญญาดั้งเดิมมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือรูปแบบใหม่แล้ว ก็สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชนได้ การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ผลิตผ้าข้อมครามในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากไม่สามารถไปออกบูทตามงานต่าง ๆ ไม่มีช่องทางการจำหน่ายสินค้า ทำให้รายได้จากการจำหน่ายลดลง ชุมชนมีแนวทางในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คือ ลดจำนวนการผลิตลง แปรรูปผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับสถานการณ์ สร้างเครือข่ายในการขาย ซึ่งสอดคล้องกับ Bunchai (2020) ที่พบว่า เมื่อชุมชนเจอปัญหาจะมีแนวทางในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินงานอยู่ได้ในสถานะที่ไม่ปกติ เช่น พยายามสร้างความสามัคคี รู้จักการพึ่งตนเองมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต และมีการเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดสถานการณ์แบบนี้ขึ้นอีก

2. การศึกษาระบบสร้างคุณภาพสินค้าครามตั้งแต่กระบวนการผลิต

การศึกษาระบบสร้างคุณภาพสินค้าคราม จากผลการดำเนินงานสามารถเพิ่มผลิตเนื้อครามขึ้นร้อยละ 40 เนื่องจากการปลูกแบบใหม่มีการกำหนดระยะห่างของแปลงปลูก ทำให้ต้นครามผลิตสาร Indican ซึ่งเป็นสารสำคัญในการผลิตเนื้อคราม (Indigo blue) เมื่อถึงระยะเก็บเกี่ยวจะได้ปริมาณเนื้อครามที่มากขึ้น แต่เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตผ้าข้อมครามส่วนใหญ่จะผลิตแบบครบกระบวนการ การปลูกครามจึงไม่นิยมปลูกพื้นที่มาก ๆ เนื่องจากเมื่อต้นครามอายุครบจะต้องเก็บเกี่ยวมาแช่ในถัง 8-10 ถัง เป็นเวลา 24 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับ Intachai (2020) กรรมวิธีการผลิตเนื้อครามให้ได้คุณภาพต้องควบคุมปัจจัยพื้นฐาน เช่น อายุต้นครามที่เหมาะสม ปริมาณปุ๋ยที่พอดี การตัดเดิมอากาศ การตากตะกอน และการไล่ความชื้น เมื่อครบเวลาจะต้องปั่นกวนน้ำครามซึ่งต้องใช้เวลา

เกือบครึ่งวัน และต้องเก็บเกี่ยวมาแช่ใหม่อีก ถ้าเก็บเกี่ยวไม่ทันต้นครามใบจะเหลือง และใบร่วงทิ้ง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาทำงานอื่น จึงนิยมปลูกคนละไม่เกิน 1 ไร่ เท่านั้น ทำให้เนื้อครามที่ผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 30 จากปริมาณการใช้ทั้งปีเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ตลอดทั้งปี ถ้าหากจะผลิตเนื้อครามให้เพียงพอต่อการใช้ตลอดทั้งปี จะต้องขยายกลุ่มผู้ปลูกครามในพื้นที่ เพื่อเป็นการลดภาระของผู้ผลิตผ้าย้อมครามและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะเป็นการเกื้อกูลกันในชุมชน ความคงตัวของน้ำย้อมครามเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของผ้าครามได้ สัดส่วนความเหมาะสมของเนื้อคราม : น้ำด่าง : น้ำมะขามเปียก อยู่ที่ 1 : 2 : 2 เนื่องจากสัดส่วนนี้ ปริมาณของความเป็นด่างและกรดสมดุลกัน ทำให้น้ำย้อมได้สีที่มีความคงตัว เจดสีมีความสม่ำเสมอ หากไม่ได้ย้อมในช่วงระยะที่เหมาะสม น้ำย้อมครามก็ไม่เปลี่ยนแปลง สี กลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมครามดูแลรักษาหม้อย้อมได้ง่าย และสอดคล้องกับ Sittigul (2014) ถ้าเข้าใจกระบวนการดูแลและย้อมผ้าของครามธรรมชาติ ต้องเกิดจากการเข้าใจต่อวัตถุดิบที่จะใช้งาน ความเข้มข้น คุณภาพวัตถุดิบ จุลินทรีย์ ค่า pH ที่อยู่ในหม้อย้อมจึงจะสามารถดูแลน้ำย้อมได้ต่อเนื่องและยาวนาน การทำผ้าย้อมครามแบบวิธีดั้งเดิมจะต้องนำส่วนผสมในการก่อหม้อ และใช้เวลาในการหมักไม่น้อยกว่า 2-3 วัน ถึงจะสามารถย้อมได้ ซึ่งต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างมาก การพัฒนานวัตกรรมครามผงบ่มย้อมเป็นทางออกหนึ่งที่จะใช้ให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้ได้ มีต้นทุนการผลิตที่ไม่สูง เก็บรักษาไว้ได้นาน ลูกค้าเข้าถึงได้ง่าย วิธีการใช้ไม่ยุ่งยาก และรวดเร็ว กลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมครามสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง

3. การศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าย้อมคราม ผ้าหน้ากว้างไม่เกิน 1 เมตร ผ้าที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะแปรรูปได้เฉพาะเครื่องแต่งกาย ถ้าจะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่หรือกว้างจะมีปัญหาตรงรอยต่อ การขยายฟืมให้มีหน้ากว้าง 2.50 เมตร จะทำให้ผ้าทอที่มีขนาดหน้ากว้างขึ้น เส้นใยเรือนเหมาะกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าปูที่นอน เส้นใยไหมเหมาะกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าคาดเตียงโรงแรม และสายเชือกเหมาะกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทชุดรับแขก

จะทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่ต่างไปจากเดิม สามารถนำไปใช้สอยประโยชน์ได้หลากหลายขึ้น และเพื่อตอบสนองความต้องการผู้อุตสาหกรรมแปรรูปที่หลากหลาย

การพัฒนาความรู้และทักษะการแปรรูปผ้าใยธรรมชาติในพื้นที่ จากการประเมินศักยภาพโดยรวมมี 3 กลุ่ม ที่สามารถพัฒนาต่อยอดด้านการแปรรูป มีทักษะสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าใยธรรมชาติในขั้นสูงได้ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีองค์ความรู้และประสบการณ์เดิม พร้อมรับองค์ความรู้ เทคนิคใหม่ ๆ ทำให้สามารถรับการสั่งซื้อหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้ จากปัญหากระแสระบาดของโรคโควิด-19 ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปอย่างสิ้นเชิง กลุ่มเป้าหมายมีการจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก เพจ ไลน์ ร้านค้าออนไลน์อย่าง Shopee หรือ Lazada แต่สิ่งที่เป็นเงื่อนไขและข้อกีดกัน กลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร หากจะใช้ระบบนี้ให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการหาบุคลากรซึ่งอาจเป็นบุตรหลาน บุคคลในครอบครัว หรือลูกหลานในสมาชิกกลุ่มที่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ฝึกทักษะให้มีความชำนาญ เข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลจัดการหน้าร้านและหลังร้านให้สามารถสนทนา รับคำสั่งซื้อและส่งต่อการผลิตไปยังกลุ่มผู้ผลิตผ้าใยธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. พื้นที่เป้าหมายปลูกธรรมชาติยังต้องพึ่งพาน้ำฝนตามฤดูกาลเป็นหลัก เมื่อเข้าสู่ฤดูร้อนจะไม่สามารถปลูกธรรมชาติได้ หากจะให้มีการผลิตวัตถุดิบที่เพียงพอ จะต้องพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งให้ทั่วถึง
2. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะดำเนินงานครบทุกกระบวนการผลิต จึงทำให้การผลิตสินค้าได้ค่อนข้างล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค หากมีการขยายพื้นที่ หรือกลุ่มผู้ผลิตวัตถุดิบต้นทางจะเป็นการลดภาระงานลง และกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน

3. การจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยังขาดระบบการจัดการที่เหมาะสม เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่ถนัดการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรหรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชน ให้ดูแลระบบหน้าร้านหลังร้านได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปี พ.ศ. 2563

References

- Ampansirirat, A., Wongchaiya, P. (2017). The Participatory Action Research: Key Features and Application in Community. *Journal of Humanities and Social Sciences. Mahasarakham University*, 36(6), 192-202.
- Arthan, S., & Lasopa, S. (2018). *The development of Indigo Dye dyeing of cotton Fabric in Sakon Nakhon province by the chemical process* [Research report]. Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Bunchai, K. (2020). *A study on socio-economic impact assessment and adaptation of rural communities against the COVID 19 epidemic* [Research report]. King Prajadhipok's Institute. [in Thai]
- Intachai, S. (2020). Aerators with Indigo of productivity Indigo paste for Indigo Dyed cloth producer group. *The 34th Conference of Mechanical Engineering Network of Thailand*. Huahin: Prachuap Khiri Khan. [in Thai]

- Keativipak, K. (2020). Study and Development Applies Products from Cotton Hand Made to Products Design, Case Study: The Cotton Hand Weaving Groups at Donluang Village, Amphur Pasang, Lamphun Province. *The Fine & Applied Arts Journal*, 11(1), 13-51. [in Thai]
- Kunpluem, P. (2021). Business adaptation after the COVID-19 era. *Journal of Politics, Administration and Law*. Burapha University, 12(2), 99-110. [in Thai]
- Saitong, A. (2006). *Seminar on techniques for preparing indigo and natural indigo dyeing*. Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Senathum, P. (2021). *Strategic adaptation of local Mau-Hom cloth entrepreneurs during the Covid-19 pandemic in Phrae province* [Research report]. Mae Fah Luang University. [in Thai]
- Sittigul, S. (2014). *Isolation, identification and microbial inoculum production for using in Indigo dyeing*. Pibulsongkram Rajabhat University. [in Thai]
- Sukkharnert, D. (2021). *Lecture documents on economic inequality analysis*. Kasetsart University. [in Thai]
- The Sakon Nakhon Provincial. (2021). *Sakon Nakhon Province 5-year development plan*. [in Thai]

Authors

Saensuree Chuewungkham

Center of Excellence on Khram, Research and Development Institute,

Sakon Nakhon Rajabhat University

Tel. 081-055-8634 E-mail: saensuree.c@hotmail.com

680, Nittayo Road, Mueang Sakon District, Sakon Nakhon 47000

*Corresponding Author

Tanakorn Rachapila

Faculty of Agricultural Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

680, Nittayo Road, Mueang Sakon District, Sakon Nakhon 47000

Tel. 081-872-2091 E-mail: tanakorn.agribus@gmail.com

Nakawee Danlaphol

Faculty of Agricultural Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

680, Nittayo Road, Mueang Sakon District, Sakon Nakhon 47000

Tel. 096-474-7463 E-mail: dnakawee@gmail.com

Pokkasina Chathiphot

Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat

University 680, Nittayo Road, Mueang Sakon District, Sakon Nakhon

Tel. 088-552-0130 E-mail: pokkasina@snru.ac.th

Sasikarn Sungtong

Faculty of Management Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

680, Nittayo Road, Mueang Sakon District, Sakon Nakhon 47000

Tel. 091-862-2590 E-mail: sasiksun@gmail.com

Wassana Phaethita

Faculty of Natural, Resources Rajamangala University of Technology Isan

Sakonnakon Campus

205 Moo 10, Rae Subdistrict, Phang Khon District, Sakon Nakhon 47160

Tel. 065-909-6426 E-mail: wasanapt26@gmail.com

การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรม
ชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ตำบลลอ อำเภอลอง จังหวัดพะเยา
Creative Tourism Management by Using Cultural Capital
in Wiang Lor Ancient Town, Chun District, Payao Province

วรัญญา พรหมสาขา ณ สกลนคร^{1*} / ดุจดดี คงสุวรรณ² / ปทุมพร แก้วคำ³

Waranya Prommasakha Na Sakon Nakhon /

Dujluedee Kongsuwan / Patumporn Keawkhum

¹ แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Sociology and Anthropology program, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author's E-mail: Waranya.pro@crru.ac.th

² แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Sociology and Anthropology program, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

³ แผนกวิชาการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Tourism Program, Faculty of Tourism and Hotel, Chiang Rai Rajabhat University

Received: November 14, 2023

Revised: August 15, 2024

Accepted: August 15, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.16>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทุนวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ และ 2) จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ กลุ่มเป้าหมายหลักคือคนสามวัย ได้แก่ เด็กเยาวชน กลุ่มวัยแรงงาน และผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า เวียงลอเป็นเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีมากกว่า 1,000 ปี จึงอุดมไปด้วยมรดกทาง

ศิลปวัฒนธรรม มีบุญประเพณีประจำปีที่สำคัญ คือ พิธีบูชาพญาลอ ประเพณียี่เป็งและ
ท้องถิ่นเปา พิธีเลี้ยงคองหมู พิธีสืบชะตาแม่น้ำอิง และประเพณีสิบสองเป็ง (เปดพลี) ฯลฯ
และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายซึ่งบ่งชี้เอกลักษณ์ของคนลุ่มน้ำอิง ผู้วิจัยได้นำทุน
วัฒนธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดย (1) พัฒนาคู่มือ
มัคคุเทศก์สามวัย (2) พัฒนานักเล่าเรื่อง และ Ebook “ตามรอยเรื่องเล่าเมืองเก่า
เวียงลอ” (3) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและ โปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณ
เวียงลอ และ (4) พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกลุ่ม “เวียงลอกราฟท์”

คำสำคัญ: ทุนวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, เมืองโบราณเวียงลอ

Abstract

This study employs a research and development approach with the objectives 1) to study the cultural capital, and 2) to develop the creative tourism management by using the cultural capital in Wiang Lor Ancient Town. The research participants comprised three age groups as children, adults and elderly people. The research findings indicated that the Wiang Lor community possesses a rich historical legacy spanning over 1,000 years. This extensive historical background has endowed the community with a wealth of artistic and cultural heritage. Notable annual traditions include the Phaya Lor Pooja Ceremony, Yi Peng and Long Sa Pao festival, the pork dong raising ceremony, the Ing River fate investigation ritual, and the Sipsong Peng (Pet Phli) tradition, among others. The community exhibits notable local wisdom, which are indicative of the Ing River Basin people's identity. This research has applied cultural capital to the creative tourism management process through the following initiatives: (1) developing a guide manual, (2) cultivating

storytellers which resulted in an e-book, 'Following the Storytelling of the Old City of Wiang Lor, (3) developing tourist routes and community tourism programs, and (4) developing tourism activities, including the establishment of the 'Wiang Lor Craft' group.

Keywords: cultural capital, creative tourism, Wiang Lor ancient city

บทนำ

ชุมชนในเขตเมืองโบราณเวียงลอ อำเภोजัน จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มในแอ่งจัน-เทิง เป็นจุดที่ลำน้ำจันไหลลงน้ำแม่อิง เรียกบริเวณนี้ว่า “สบอิง” คอยกักจ้องโอบล้อมทางด้านทิศตะวันตก มีหนองซิดกัน และมีแม่น้ำอิงเป็นลำน้ำสำคัญไหลผ่านกลางเมือง โดยลำน้ำอิงนี้เป็นสายน้ำสำคัญที่อยู่คู่กับการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ นอกจากนี้ชุมชนเวียงลอยังเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ดังข้อค้นพบในงานศึกษาทางโบราณคดีที่ชี้ให้เห็นว่า “เวียงลอ” เป็นเมืองโบราณ (อ้างอิงจากหลักฐานทางโบราณคดีครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลลอและตำบลหงส์หิน อำเภोजัน จังหวัดพะเยา) ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มานานกว่า 900 ปี (ราวพุทธศตวรรษที่ 19) อีกทั้งยังพบว่าชุมชนแห่งนี้ยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนของชุมชนที่มีคุณค่า สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้

ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าชุมชนเวียงลอเป็นพื้นที่ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ที่ล้วนมีพลังและคุณค่าที่สามารถนำมาขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการทางสังคมที่สามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมส่วนรวมได้ ภายใต้ฐานคิดเรื่อง “ทุนชุมชน” ซึ่งเป็นต้นทุนที่มีอยู่เดิมในสังคม ประกอบด้วยภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม วินัย ระเบียบ ประเพณี เครือข่ายและความร่วมมือของมนุษย์

ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมได้ ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชนมองว่าทุนคือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดขึ้นจากฝีมือ ภูมิปัญญาที่มีมูลค่าหรือคุณค่าของมนุษย์ ปრაกฏทุนชุมชนทั้งที่เป็นเงินตรา และทุนที่ไม่ใช่เงินตรา เป็นทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาทุนชุมชน โดยพิจารณาองค์ประกอบในด้านทุนเศรษฐกิจและการเงิน (Economics and Finance Capital) ทุนมนุษย์และครอบครัว (Human and Family Capital) ทุนสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Capital) ทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural and Environment Capital) และทุนกายภาพและทุนโภคทรัพย์ (Physical and Wealth Capital) (Sanyawiwat, 2000)

ดังนั้นจึงถือได้ว่าทุนชุมชนเป็นส่วนประกอบของทรัพยากรชุมชนเพื่อใช้แก้ไขปัญหาสังคมได้ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงนำมาซึ่งโจทย์วิจัยว่า “ชุมชนในเขตเมืองโบราณเวียงลอจะสามารถจัดการ “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีอยู่นั้นเพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างไร?” อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มุ่งเป้าหมายให้เกิดผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการท่องเที่ยวของผู้รับผิชอบหลายส่วนในภาคเหนือ พบว่าหลายหน่วยงานได้กำหนดนโยบายและมีจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชารัฐในล้านนาตามทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย : อันมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังที่ระบุในแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด พ.ศ.2561 – 2564 โดยกำหนดให้จังหวัดพะเยา เชียงราย เชียงใหม่ ลำปางและลำพูนเป็น “เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่มีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงอนุภาคลุ่มน้ำโขง” (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ตำบลลอ อำเภอน้ำโสม จังหวัดพะเยา
2. เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ตำบลลอ อำเภอน้ำโสม จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน 1 ปี 4 เดือน ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2565 ถึงวันที่ 18 กรกฎาคม 2566 โดยดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลลอ อำเภอน้ำโสม จังหวัดพะเยา ด้วยเพราะเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เชิงประจักษ์ โดยเฉพาะทุนมนุษย์คือผู้สูงอายุ และทุนทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอด รวมถึงค้ำชูต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ประกอบด้วยคนสามวัยในชุมชน ดังนี้

(1) กลุ่มเด็ก คือสมาชิกชุมชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ของตำบลเวียงลอ อายุระหว่าง 12 – 17 ปี และเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนบ้านธาตุเชิงแกง โรงเรียนบ้านเวียงลอ และโรงเรียนพญาลอวิทยาคม รวมจำนวน 24 คน

(2) กลุ่มแรงงาน อายุ 18 – 59 ปี จำนวน 13 คน

และ (3) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 – 71 ปี จำนวน 12 คน

โดยทั้งสองกลุ่มนี้เป็นสมาชิกอาสาสมัครกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านเวียงลอ และสมาชิกกลุ่มรถซาเล้งเพื่อการท่องเที่ยว และเป็นผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

ในส่วนของกลุ่มองค์กรและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ประกอบด้วย (1) เทศบาลตำบลเวียงลอ อำเภอน้ำโสม จังหวัดพะเยา (2) เทศบาลตำบล

หงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา (3) มุลนิธิ ซี.ซี.เอฟ. เพื่อเด็กและเยาวชน และ (4) สมาคมมัคคุเทศก์เชียงราย

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้ (1) ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ตั้งแต่กลไกการบริหารจัดการ ไปจนถึงการเล่าเรื่อง (2) ใช้แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ชุมชน อนึ่ง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการสร้างการเล่าเรื่อง ทั้งที่เป็นเรื่องราว เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะยกระดับขึ้นเพื่อเป็นสินค้าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน พร้อมทั้งวางแผนการจัดท่องเที่ยวชุมชน เวียงลอ

สำหรับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ดำเนินงานภายหลังรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลทุนวัฒนธรรม และจัดประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์สามวัย เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว สร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะนักเล่าเรื่อง รวมถึงศึกษาและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเวียงลอ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภาคเหนือ และนำข้อมูลที่ได้ออกแบบและพัฒนานาฏกรรมกิจกรรมสร้างสรรค์บนฐานทุนชุมชนและทุนวัฒนธรรมร่วมกับคนในชุมชน

ผลการวิจัย

1. ทิวทัศน์ธรรมชาติชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ตำบลลอ อำเภอนู จังหวัดพะเยา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าชุมชนเมืองโบราณเวียงลอมีทิวทัศน์ธรรมชาติที่โดดเด่นและหลากหลาย โดยสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มต่อไปนี้

1.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดี (ที่ทำการขุดแต่งแล้ว)

“เมืองโบราณเวียงลอ” (Wiang lor Ancient Town) หมายถึง เมืองในอดีตบนพื้นที่ในเขตตำบลเวียงลอและตำบลหงส์หิน อำเภอนู จังหวัดพะเยา ที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ ซึ่งผู้มาเยือนสามารถเห็นถึงความสืบเนื่องของประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา ความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญาไทยและเข้าใจถึงรากเหง้าแห่งความเป็นมาของพื้นที่ โดยสามารถแบ่งอายุสมัยได้ดังภาพ 1

ภาพ 1

การแบ่งยุคของการเปลี่ยนแปลงชุมชนเวียงลอเป็น 6 ยุค

ด้วยชุมชนเวียงลอเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานกว่า 1,000 ปีถึงปัจจุบัน อุคมไปด้วยมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของผู้คนที่เป็นเจ้าของพื้นที่จากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูล พบว่าชุมชนเวียงลอมีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะที่ คือ แหล่งโบราณสถาน อันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี ประวัติศาสตร์

ดังนี้ วัดพระเจ้าเข้ากาด วัดสารภี วัดศรีชุม กู่ชะจาว วัดศรีปิงเมือง โบราณสถาน
หมายเลข 1 (ใกล้วัดศรีปิงเมือง) วัดมะม่วงแก้วแดง กู่เกือกม้า กู่พระแก้ว วัดกู่บวกกู่ วัด
ท่าแจะหรือวัดท่าแจ๊ะ กู่ลอมธาตุ วัดเวียงป่าสัก วัดพระธาตุนูนนาค กู่หนองผำ วัดพระ
ธาตุนองห้า (พระธาตุศรีเวียงล่อ) กลุ่มโบราณสถานวังตันเตื่อ โดยหลักฐานทาง
โบราณคดีที่ขุดค้นได้ถูกจัดแสดงไว้ในศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเมืองโบราณเวียงล่อ

1.2 งานบุญประเพณีประจำปีชุมชนเมืองโบราณเวียงล่อ ประกอบด้วย พิธี
บูชาพญาลอ ประเพณีขี่ช้างและล่องสะเปา พิธีเลี้ยงคงหมู การนับถือผีบรรพบุรุษหรือ
ผีปู่ย่า การแห่พระอุปคุต พิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำอิง และประเพณีสิบสองเป็ง (เปตพลี)
ฯลฯ

1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้

- ภูมิปัญญาจักสาน ประกอบด้วย ไม้ไผ่ สาด เสื่อแห่ยง ตะกร้าหวาย
ไม้กวาดดอกหญ้า
- ภูมิปัญญาการแปรรูปอาหารและถนอมอาหาร คือ ปลาแร่แห้งหรือ
ห้าแห้ง และ ปลาสาม ปลาจ่อม
- ภูมิปัญญาด้านการประมงพื้นบ้าน ด้วยชุมชนอยู่ในเขตแม่น้ำอิง
และมีแหล่งน้ำธรรมชาติในชุมชนอยู่มาก จึงพบเห็นการทำประมงพื้นบ้านทั้งแบบใช้
เรือและเครื่องมือที่ใช้ที่มาจากงานหัตถกรรมจักสานที่สำคัญคือ ไม้ไผ่
- ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่น ประกอบด้วย “ข้าวแคบ” เป็นอาหาร
พื้นบ้านที่เอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนา นอกจากนี้ยังมีปลาปลาค้าว ซึ่งปลาค้าวเป็น
ปลาเขตเศรษฐกิจที่มีราคาแพง เป็นปลาเนื้อดี มีโปรตีนสูง จุดเด่นของปลาค้าวในแม่น้ำ
อิงคือ ไม่มีกลิ่นคาวหรือกลิ่นโคลน
- ภูมิปัญญาการตีมิด ที่ใช้วิธีการตีมิดแบบดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอด
ต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

- ภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน คือ คำขอเวียงลอ ซึ่งเป็นการแต่งคำขอแบบล้านนา โดยจะแต่งด้วยการใช้ตัวเมือง มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล งานมงคล ประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ร่วมสมัย มีรูปแบบการขับคำขอตีงแต่ระบำขอขันต้ง บทไหว้ครู บทนำ ขอเรื่อง ขอล้านนาและพ่อนแง่น โดยระบำที่ใช้ในการขอทั้งล่องน่านและขอปีของบ้านเวียงลอ

- ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง “พ่อนเวียงลอ” ริเริ่มขึ้นมาใน พ.ศ. 2540 โดยครูทศตา เป็นการพ่อนที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของชาวไทยวนหรือคนเมือง

- ภูมิปัญญาด้านการจัดการกลุ่มและธุรกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มเวียงลอโฮมสเตย์ กลุ่มยุวเกษตรกร : ข้าวดำเวียงลอ

1.4 ฐานกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมเมืองโบราณเวียงลอ ณ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรชุมชนฯ ได้แก่ ฐานกิจกรรมปูนหมักโบราณ ฐานกิจกรรมน้ำส้มควันไม้ ฐานกิจกรรมเพาะต้นกล้าปลอดสารพิษ ฐานกิจกรรมตัดตุงใส่ปลาก่อ ฐานกิจกรรมนาโยน ฐานกิจกรรมข้าวแคบ และฐานกิจกรรมไม้กวาดสานดอกหญ้า สาดแห้ง และหมวกสานจากใบมะพร้าว

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ตำบลลอ อำเภอลี้ จังหวัดพะเยา รายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 พัฒนาเรื่องเล่าสู่คู่มือมัคคุเทศก์ 3 วิย

ผู้วิจัยได้จัดทำเรื่องเล่า (storytelling) เพื่อประกอบการพัฒนาศักยภาพนักเล่าเรื่องเมืองโบราณเวียงลอ : เมืองเก่าที่มีชีวิต โดยเน้นการเล่าเรื่องข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ (1) การตั้งถิ่นฐานของคนเวียงลากลุ่มใหม่ (2) วิถีวัฒนธรรมคนเวียงลอ ประกอบด้วย ชีวิตวัฒนธรรมท้องทุ่ง และชีวิตวัฒนธรรมลุ่มน้ำ (3) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (4) การพัฒนาท่องเที่ยวเมืองโบราณเวียงลอ และ (5) เรื่องเล่าแหล่งโบราณสถานเวียงลอ โดยผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นคู่มือมัคคุเทศก์สามวัย เพื่อนำไปใช้

ในกระบวนการอบรมพัฒนาศักยภาพนักเล่าเรื่อง และนำเสนอคู่มือให้กับโรงเรียนในพื้นที่โดยรอบพร้อมเผยแพร่คู่มือ นอกจากนี้ยังได้มีการสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองโบราณเวียงลอ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ในรูปแบบของ Guidebook เป็นการแนะนำให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าของสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงแนะนำรูปภาพ และจดถ่ายรูป Check in สำคัญ ๆ ในชื่อ “Guidebook ตามรอยเรื่องเล่าเมืองเก่าเวียงลอ” เพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนและลดภาระของมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้มัคคุเทศก์สูงวัยทำงานได้สะดวกสบาย ลดภาระในการอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณเวียงลอ

2.2 พัฒนาศักยภาพนักเล่าเรื่อง

ในส่วนของการจัดกระบวนการพัฒนานักเล่าเรื่องหรือมัคคุเทศก์ในชุมชนเป็นการบูรณาการความร่วมมือกับสมาคมมัคคุเทศก์เชียงราย โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร “มัคคุเทศก์สามวัย เมืองโบราณเวียงลอ” จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกเป็นการอบรมพัฒนาศักยภาพการเล่าเรื่องของยุวมัคคุเทศก์ โดยใช้คู่มือมัคคุเทศก์สามวัยในการกำหนดกรอบเนื้อหาการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องของเด็กและเยาวชน ครั้งที่สอง เป็นการอบรมพัฒนาศักยภาพการเล่าเรื่องและการนำเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงลอและกลุ่มชาเล้ง โดยใช้คู่มือมัคคุเทศก์สามวัยในการกำหนดกรอบเนื้อหาการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องและการนำเที่ยว การจัดกิจกรรมนี้เน้นสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องทางโบราณคดีและ โบราณสถานเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมฯ สามารถเล่าเรื่องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเวียงลอ

การพัฒนาแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวให้มีความสำคัญกับการนำข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะลักษณะของแหล่งโบราณสถานที่มีเรื่องเล่าแตกต่างกันออกไปตามข้อมูลของชุมชน เพื่อสามารถใช้ประโยชน์แผนที่ในการหนุนเสริมการเล่า

เรื่องและนำเที่ยวของชุมชน โดยเพิ่มเติมข้อมูลสำคัญสำหรับพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ อาทิ การเปลี่ยนแปลงของเส้นทางน้ำอิง ระหว่างร่องน้ำอิงเก่าและแม่น้ำอิงใหม่ แนวกำแพงคูเมืองคันดิน ร่องคันแเก ร่องซิด ลักษณะที่โดดเด่นของโบราณสถานในแต่ละแห่ง ตามหลักฐานการขุดค้นและการเล่าเรื่อง ความทรงจำร่วมของคนในชุมชนที่มีต่อแหล่งโบราณสถาน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ร้านอาหาร ฐานกิจกรรมสร้างสรรค์และจุดถ่ายรูป จึงได้มีการพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงลอ ดังภาพ 2

ภาพ 2

เส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณเวียงลอเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภาคเหนือ

2.4 การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรมชุมชนเวียงลอ เป็นการนำผลวิเคราะห์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาสร้างสรรค์ต่อยอดเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมที่หนุนเสริมการเล่าเรื่อง เพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่งให้

นักท่องเที่ยวได้มีตัวเลือกและมีกิจกรรมที่หลากหลายเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวยังเมืองโบราณเวียงลอ ทั้งนี้ผู้วิจัยและชุมชนได้มีการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวเพื่อหนุนเสริมการเล่าเรื่องโดยใช้ตุ๊กและเครื่องสักการะ มาเป็นจุดขายเชื่อมโยง Storytelling สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกิจกรรมหนุนเสริมการท่องเที่ยวในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่

- กิจกรรมเวียง D.I.Y. ของกลุ่มเวียงลอคราฟท์ ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์จากงานผ้าปัก (กระเป๋าใส่บัตร และพวงกุญแจ) ผลิตภัณฑ์ DIY (งานเขียนผ้าบาติกลายอัตลักษณ์เวียงลอ) และจักสาน (ดอกสารภี)

- กิจกรรมชุมชนวัดวิถี เป็นการต่อยอดกิจกรรมท่องเที่ยวสร้างสรรค์ โดยนำภูมิปัญญาและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่เดิม มานำเสนอไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยว จุดขายของชุมชนที่จะสามารถสนองตอบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในรูปแบบ “ชิม – ช้อป- แชะ” ได้ ดังภาพ 3

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ที่ให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบ 6A (Buhalis, 2000) พบว่า ชุมชนเวียงลอมีองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ครบถ้วน หากแต่ก็เป็นจุดอ่อนที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการจัดการ ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าชุมชนมีจุดแข็งที่ถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่หากได้รับการจัดการความรู้แบบองค์รวม มีการศึกษา การต่อยอด การสร้างคุณค่าและการพัฒนาผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผนวกไปกับการได้รับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยาและเชียงราย หน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชนหรือสถานศึกษาในพื้นที่ ร่วมกันจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้วยกรอบการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามทัศนะของ Prichanjit (2004) ที่สอดคล้องไปกับหลักการของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Phukpoo et al, 2021) โดยให้ความสำคัญต่อ

(1) การทำการศึกษาสิ่งที่ตนเองมีอยู่จนเกิดการสร้างองค์ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับทั้งในทางกายภาพและทางนามธรรม ดังที่คณะวิจัยทำการหาคำตอบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเวียงลอ ความเป็นมาในอดีต ภายใต้ฐานองค์ความรู้ที่มี เพื่อสร้างและต่อยอดคุณค่าของทุนวัฒนธรรมเหล่านี้ ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวทั้งสามด้วย “ประวัติศาสตร์บอกเล่า” (Oral History) อันเป็นประวัติศาสตร์จากปากคำของคนในท้องถิ่นที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การบันทึกปากคำ การรับฟังคำบอกเล่าผ่านปากคำของคนรุ่นก่อนที่เคยมีประสบการณ์ส่วนตัวกับแหล่งโบราณคดีนั้น ๆ เป็นการ “เล่าความทรงจำ” สู่คนอีกรุ่นหนึ่ง นั่นเอง

โดยที่เรื่องเล่าส่วนใหญ่ยึดโยงอยู่กับ “ประวัติศาสตร์ของคน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เรื่องลี้ลับและความเชื่อทางศาสนา” ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมท้องถิ่นและบ้านเมืองของตนเอง ซึ่งช่วยให้เยาวชน คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวได้

กระตือรือร้นในการเรียนรู้เรื่องราวของแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงความน่าดึงดูดใจของกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมเวียนล่อ ณ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรชุมชนและฐานกิจกรรม DIY ผลิตภัณฑ์ชุมชนเน้นอัตลักษณ์เวียนล่อ

(2) ในขณะที่เดียวกันชุมชนเอง โดยการทำงานร่วมกันของ “คนสามวัย” ก็ต้องร่วมมือกันในการประเมินคุณค่าและศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ เพื่อที่จะพัฒนาต่อยอดไปจากเดิม ด้วยการสอดคล้องประสานความร่วมมือและศักยภาพของคนแต่ละช่วงวัย โดยมีการวางแผนเพื่อจะใช้ประโยชน์แหล่งโบราณคดีในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือ การศึกษาเส้นทางทางประวัติศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมของพื้นที่กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นของจังหวัดพะเยา เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน และข้อมูลทางโบราณคดีที่สามารถเชื่อมโยงเมืองโบราณเวียนล่อเป็นหนึ่งในจุดแวะสำคัญด้วยการเชื่อมเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา มีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงอนุภาคลุ่มน้ำโขง เป็นกลุ่มเมืองจุดหมายปลายทางแห่งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์วัฒนธรรม (Cultural experience destination) ประกอบด้วยจังหวัดพะเยา เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นและมีอัตลักษณ์

ในส่วนของการบูรณาการพัฒนาการท่องเที่ยวที่คณะผู้วิจัยมีการพิจารณาใช้แนวคิดพลวัตตามตัวชี้วัดขององค์การอนามัยโลก ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความสุขกาย สุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตที่ดี (Charoenstrirungrueng, 2020) มาเป็นแนวทางการสนับสนุนให้ผู้สูงวัยซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในฐานะนักเล่าเรื่อง เปิดพื้นที่และโอกาสการเป็น “ครูภูมิปัญญา” ของชุมชนแก่นักเรียนในสถานศึกษา ย่อมยืนยันได้ถึงองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมตามหลักการหนึ่งท่องเที่ยวองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) กล่าวถึงโดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมให้บุคคล (ผู้สูงอายุ) มี

ส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมที่เป็นและไม่เป็นทางการ รวมทั้งเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร อันเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

กล่าวได้ว่า ชุมชนวัยชรา เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรม ทั้งยังเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชน สามารถสืบค้นความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ โดยเฉพาะจากนักเล่าเรื่องคนสามวัย (วัยสูงอายุและวัยแรงงาน) ชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการบูรณะและอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากกรมศิลปากร ประกอบกับการเป็นชุมชนที่ยังคงเต็มไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ เป็นผลสืบเนื่องให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนยังคงมีปณิธานที่จะสืบสานให้คงอยู่ต่อไป ดังจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของวัยทำงานและเยาวชน และถือเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถนำเอามิติทางวัฒนธรรมเหล่านี้ใช้เป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงและนำมาซึ่งความสุข การเป็นสังคมที่มีความมั่นคง เสมอภาค เป็นธรรมมีความสามารถในการแข่งขันได้ (Kanjanaapan, 1995)

อย่างไรก็ตาม ทูทางวัฒนธรรมบางประเภทของชุมชนที่โดดเด่น จำเป็นต้องมีการฟื้นฟู การผลิตซ้ำหรือการสร้างใหม่ โดยให้ความสำคัญกับ “ชุมชน” ในการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามหลักการบริหารจัดการทุนวัฒนธรรม ที่ต้องให้ความสำคัญกับ “คนในชุมชน” ในฐานะเจ้าของทุน (Keawtep, 2010) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในแง่ของการสร้างความหมาย คุณค่าและกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่ให้กับทุนเหล่านั้น เช่น เครื่องมือประมงพื้นบ้านจำพวกเครื่องจักสาน ที่เดิมอาจถูกนำไปใช้งานจริงในการทำประมง แต่เมื่อปัจจุบันมีเทคโนโลยีสมัยเข้ามาแทนที่ เครื่องมือเหล่านั้นอาจจะไม่ได้ทำหน้าที่ดั้งเดิมอย่างที่เคยเป็น หากแต่สามารถนำเอาทุนเหล่านั้นมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงขนาด

เพื่อสืบค้นและพัฒนาไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปการผลิตเป็นของที่ระลึก หรือการนำอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเมืองโบราณเวียงลอ ไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับการจำหน่ายเป็นของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการต่อยอดการใช้ข้อมูลวิจัยโดยนำมาจัดแสดงสื่อและนิทรรศการภายในศูนย์ข้อมูลโบราณสถานเวียงลอเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพในการเล่าเรื่องของชุมชน

1.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอดกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยบูรณาการร่วมกับสถานศึกษาในท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชน ให้เกิดการอนุรักษ์ สืบทอดทุนชุมชนและทุนทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตได้

1.3 ควรมีการพัฒนาแนวทางการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ที่ทันสมัย โดยสามารถใช้ข้อมูลและสื่อต่าง ๆ ของโครงการวิจัยสำหรับสร้างคอนเทนต์และเป็นสื่อกลางในการสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้

1.4 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดทำโครงการพัฒนาหรืองานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวทั้งในมิติของการให้บริการนำเที่ยว และกลไกการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงลออย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

2.2 ชุมชนเวียงลอมีศูนย์ข้อมูลโบราณสถานที่มีโบราณวัตถุและข้อมูลเป็นจำนวนมาก แต่ยังการจัดหมวดหมู่และสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถพัฒนา

โครงการหรืองานวิจัยที่เป็นการจัดการทรัพยากรดังกล่าวโดยกระดัดเป็นพิพิธภัณฑ
ท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

2.3 สามารถพัฒนาต่อ ยอดการใช้ข้อมูลจากงานวิจัยโดยนำเสนอการ
ท่องเที่ยวชุมชนเมืองเวียงลอในรูปแบบใหม่ให้เท่าทันต่อกระแส 5G โดยเน้นใช้ระบบ
จำลองสถานที่ท่องเที่ยว หรือ Virtual Tour ได้

References

- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21, 97 – 116. [in Thai]
- Charoensrirungrueng, R. (2020). *Factors associated with participation active aging among elderly people in Krokphra district, Nakonsawan Provinc*
[Master's thesis, Naresuan University]. NU Intellectual Repository.
<https://shorturl.at/glCJ2>. [in Thai]
- Kanjanapan, A. (1995). *Culture and development*. Kansassana. [in Thai]
- Keawtep, K. (2010). *The management folk culture participate in research innovation*. The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Office of the National economic and social development council. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. <https://shorturl.asia/E1OND>. [in Thai]
- Prichanjit, S. (2004). *Restoring community power through archaeological and museum resource management: concepts, methods, and experiences from Nan Province*. Thammasat University. [in Thai]

- Phukpoo, W. (2021). *Cultural tourism development datterns : Case study of the cultural tourism prototype community of department of cultural promotion, Ministry of Culture*. Department of Cultural Promotion. [in Thai]
- Representative of Tourism Council of Thailand. (2023). *The third Tourism Development Plan (2023 - 2027)*. <https://shorturl.asia/OW59u>. [in Thai].
- Sanyawiwat, S. (2000). *Theory and development strategy* (2nd ed.). Chulalongkorn University. [in Thai]
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. <https://shorturl.asia/uAGK9>

Authors

Waranya Prommasakha Na Sakon Nakhon
Lecturer, Sociology and Anthropology program
Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University
80 Moo 9, Bandu Subdistrict, Muang Chiang Rai District
Chiang Rai Province 57100
Tel : 092 - 4145529 Email : waranya.pro@crpu.ac.th

Dujlueedee Kongsuwan
Ass. Pro .Dr., Sociology and Anthropology program
Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University
80 Moo 9, Bandu Subdistrict, Muang Chiang Rai District
Chiang Rai Province 57100
Tel : 085 - 0321090 Email : duilueedee@gmail.com

Patumporn Keawkhum

Lecturer, Tourism Program

Faculty of Tourism and Hotel, Chiang Rai Rajabhat University

80 Moo 9, Bandu Subdistrict, Muang Chiang Rai District

Chiang Rai Province 57100

Tel : 081 - 5959136 Email : patumporn.kae@crru.ac.th

กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง
เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล
Strategy for Managing Cultural Tourism at the Secondary City Level
to Support Tourism Policy in the Digital Age

ลดา การประดิษฐ์¹ / พิมพลิจิต แก้วหานาม^{2*} / อริยา ป้องศิริ³

Lada Panpradit / Phimlikid Kaewhanam / Ariya Pongsiri

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

^{2*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

* Corresponding author E-mail: phimlikid.ka@ksu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Received: March 11, 2024

Revised: August 7, 2024

Accepted: August 17, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.17>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง ที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไปใช้ในการบริหารจัดการในพื้นที่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชน โฮมสเตย์ ในจังหวัดเมืองรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด จำนวน 279 คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติอนุมาน ได้แก่ค่าความถี่, ค่าสถิติร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การจัดการโดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่าทุกการเพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล (Digital Tourism) เพิ่มขึ้น 0.08 หน่วย ทุกการเพิ่มขึ้นของกลยุทธ์การจัดการ (Management strategy) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล (Digital Tourism) เพิ่มขึ้น 0.05 หน่วย ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรองต้องส่งเสริมการพัฒนองคค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกลยุทธ์การจัดการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการ, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ยุคดิจิทัล

Abstract

The objective of this research was to apply the analyzed and synthesized strategies of cultural tourism management in secondary cities to local management. The population and sample in this research were 279 homestay community enterprises in 18 secondary provinces of the Northeastern region. A quantitative research method was used. The instruments used for data collection were questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and Enter Multiple Regression Analysis. The research findings indicate that the overall management techniques were at a high level ($\bar{x} = 4.46$). Upon analyzing the relationship between the variables, it was discovered that a 1-unit increase in cultural tourism corresponds to a 0.08 unit increase in digital tourism policy. Each incremental rise of 1 unit in management strategies would result in a corresponding increase of 0.05 units in digital tourism policies. The recommendations for enhancing

cultural tourism management in secondary cities should focus on fostering the growth of cultural tourism elements and implementing effective management strategies.

Keywords: management strategy, cultural tourism, digital age

บทนำ

การท่องเที่ยวไทยในสมัยก่อนได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่ใช้ดิจิทัล ซึ่งแสดงออกถึงการเข้าถึงจิตวิญญาณ ความมีชีวิตชีวาของแหล่งท่องเที่ยว Jing, Philip, & Her (2020) จากนั้นเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 คลี่คลายลง มีความคาดหวังว่านักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญในเรื่องของมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวนิยมใช้ “เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มท่องเที่ยว” การจัดสรรทรัพยากรการท่องเที่ยวที่พัฒนาด้านการเงินดิจิทัล และดัชนีการประกันภัยดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมาก Wang, Li, and Zhonggang (2022) และชื่นชมการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยเครื่องมือดิจิทัลที่หลากหลาย Susanne, Sandra and Mika (2021) ที่ให้ความสำคัญเพลิตเพลินและให้ความไว้วางใจของผู้ใช้เกี่ยวกับการเดินทางจากโซเชียลมีเดียหรือเว็บไซต์ท่องเที่ยว Fotis et al. (2022) ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วนั้น Greg (2018) ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างชาติพันธุ์ กระบวนการท่องเที่ยวและความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม Arvid, Emily and Bryan (2021) ความเชื่อและบรรทัดฐานในบริบทของการท่องเที่ยวที่ออกแบบมาเพื่อลดผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองของไทยในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ที่มี 18 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย บุรีรัมย์ ชัยภูมิ อุบลราชธานี อุรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร กาฬสินธุ์ สุรินทร์ นครพนม ขุขันธ์ อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู เลย ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ศรีสะเกษ มุกดาหาร แต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย รวมถึงอารยธรรมที่แตกต่าง วิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ที่สะท้อนออกมาใน

รูปแบบของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความเป็นมาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน จึงเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ ที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ จัดตั้งขึ้นในชุมชน เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนและสัมผัสกับขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและวิถีชีวิต รวมถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชน แต่การท่องเที่ยวกลยุทธ์เชิงวัฒนธรรมยังขาดการเชื่อมโยงในด้านความหลากหลายของแต่ละอำเภอ

จากเหตุผลข้างต้น การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายในหลาย ๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ วิชาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน ธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่สื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละประเภท สิ่งที่จะสะท้อนให้เกิดความยั่งยืน และดำรงอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ คือ การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยว เช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้เห็น และร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ จึงเป็นองค์กรในการถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่ต้องมีกรอบของกฎหมายให้ปฏิบัติ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ในปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของผู้คนรวมถึงนักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งทางด้านหลอมรวมเทคโนโลยีการสื่อสาร ระบบดิจิทัลอัจฉริยะในการบริการนักท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ การเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่างๆ เข้ากับอินเทอร์เน็ต, การนำ AI (Artificial Intelligence) ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้

ยังต้องมีการบูรณาการบริหารจัดการข้อมูล ระบบบริการออนไลน์อัจฉริยะที่ให้บริการอันสะดวกสบายและครอบคลุมถึงทุกด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม บริษัทนำเที่ยว หรือผู้ประกอบการต่าง ๆ หน่วยงานรัฐบาล พร้อมทั้ง มาตรการป้องกันความปลอดภัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการนำการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง ที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไปใช้ในการบริหารจัดการในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง ที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไปใช้ในการบริหารจัดการในพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายยุคดิจิทัล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ ในจังหวัดเมืองรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัดที่จดทะเบียนกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 279 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด โดยแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 6 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการ (Management strategy) 6 ข้อ ส่วนที่ 3

แบบสอบถามเกี่ยวกับยุคดิจิทัล 4 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) 2 ข้อ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 - Point Likert Scale) และส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วเสนอแบบความเรียง และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) ของข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายยุคดิจิทัล

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงทุกมิติ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สภาอุตสาหกรรม และคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน 24 คน นำข้อมูลที่ได้จากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิดังกล่าว มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อหากลยุทธ์หรือแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา จากนั้นนำคำดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน 30 คน โดยยอมรับค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ขึ้นไป Nunnally (1978)

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย วิชาสหกิจชุมชนโฮมสเตย์ในพื้นที่จังหวัดเมืองรองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 279 หลัง โดยการสแกนคิวอาร์โค้ด (QR code) ที่ ระบุท้ายหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล สามารถสรุปผลการศึกษาได้ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป สถานภาพ สมรส การศึกษาส่วนใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลายหรือเทียบเท่า รายได้ จากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน ต่ำกว่า 10,000 บาท และประสบการณ์ในการบริหารงานวิชาสหกิจชุมชนโฮมสเตย์ ต่ำกว่า 5 ปี

ผลการวิจัยด้านกลยุทธ์การจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, $S.D. = .72$) โดยการขับเคลื่อนกลยุทธ์เน้นที่การบริหารจัดการให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยด้านการขับเคลื่อนในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, $S.D. = .60$) โดยการให้บริการขององค์กรรัฐที่นำเทคโนโลยีมาใช้อย่าง คำนึงถึงการเข้าถึงของประชาชนผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$, $S.D. = .63$) โดยเศรษฐกิจและสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19 ในปัจจุบันส่งผลต่อการบริหารงานโฮมสเตย์

ผลการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, $S.D. = .61$) โดยนักท่องเที่ยวต้องได้รับความสะดวกสบายและความ ปลอดภัยในการใช้บริการเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยด้านนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.99$, S.D. = .12) โดยการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีจำเป็นที่จะต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ

การวิเคราะห์ข้อมูลการถดถอยกฤษฎีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์การถดถอย

กลยุทธ์การบริหาร จัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล DITO			t	p-value	จัด อันดับ อิทธิพล
	สัมประสิทธิ์	ค่าความ	สัมประสิทธิ์			
	การถดถอย	คลาดเคลื่อน	การถดถอย			
	ไม่ปรับ	มาตรฐาน	แบบปรับ			
	มาตรฐาน (B)	(S.E.)	มาตรฐาน (Beta)			
กลยุทธ์การจัดการ	-0.05	0.03	-0.21	-1.64	0.10	2
การขับเคลื่อนในยุค ดิจิทัล	0.02	0.03	0.09	0.77	0.44	
การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและ ศักยภาพ	0.03	0.02	0.14	1.48	0.14	3
การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	0.08	0.03	0.32	3.00	0.00**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 1 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามเข้าไปในสมการ พบว่า

ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำเข้ามาศึกษานั้น มีความสามารถในการอธิบายนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในรูปของคะแนนดิบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ($B = 0.08$) กลยุทธ์การจัดการ (Management strategy) ($B = 0.05$) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ($B = 0.03$) ซึ่งหมายความว่าทุกการเพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล (Digital Tourism) เพิ่มขึ้น 0.08 หน่วย ทุกการเพิ่มขึ้นของกลยุทธ์การจัดการ (Management strategy) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล (Digital Tourism) เพิ่มขึ้น 0.05 หน่วย และทุกการเพิ่มขึ้นของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้นโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล (Digital Tourism) เพิ่มขึ้น 0.03 หน่วย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการนำกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง ที่ผลการวิเคราะห์ สัมเคราะห์ ไปใช้ในการบริหารจัดการในพื้นที่จากการศึกษาพบว่า

1. นักท่องเที่ยวต้องได้รับความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการใช้บริการเป็นสำคัญ ที่แหล่งท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม ตามแนวคิดของ Cooper & Boniface. (1998) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและต้องมียอดประกอบ 4 ประการคือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) 2) การเข้าถึง (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ 4) บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง

(Ancillary Service) พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และสนับสนุนให้เกิดการต่อยอด นำนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รัฐบาลควรมุ่งเน้นเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ รายได้สูง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เต็มใจจ่ายด้วยราคาสูง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยทำการตลาดให้ตรงกับกลุ่มของลูกค้าย ผ่านการทำตลาดด้วยเทคโนโลยี สอดคล้องกับ Moepraman (2022) ในการประยุกต์การตลาดแบบสร้างเรื่องเล่า (สตอรี่) พิเศษเฉพาะขึ้นมามากกว่าการขายตรงที่ตัวแทนท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว เพื่อมอบประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ในรูปแบบใหม่

2. การให้บริการเสริมต้องให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดกิจกรรมและจัดทำขึ้นเอง ตามแนวคิดของ Cooper and Boniface (1998) ที่บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service) แหล่งท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Noppon (2021) ได้ศึกษาเรื่องข้อเสนอสำหรับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและการจัดการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อำนาจของท้องถิ่นสามารถส่งเสริม สนับสนุนการจัดบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชนให้มีบริการร่วมกันได้ สอดคล้องกับ Udomthanasansakul (2021) ที่ทุกส่วนขององค์กรมีส่วนร่วมในการสร้างและดำเนินการ โดยยึดหลักหลักการบริหารจัดการแบบองค์รวม (Total Quality Management: TOM)

3. การท่องเที่ยวที่สำคัญคือสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากสถานที่ (Site) และเหตุการณ์ (Event) ที่บอกถึงเรื่องราวที่ผ่านมา พื้นที่ต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัว และสะดวกในการเข้าถึง ด้วยการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และสนับสนุนให้

เกิดการต่อยอด นำนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน และนอกจากนี้หน่วยงานรัฐยังต้องค้นหาให้พบว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น (เด่น) ของชุมชนคืออะไร จะต่อยอดหรือพัฒนาได้อย่างไร

4. การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการกระตุ้นการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี (All year round) โดยเฉพาะในช่วง Low Season ด้านการพัฒนาและส่งเสริมสินค้า บริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่อิงกับฤดูกาล และยกระดับการท่องเที่ยวไทยสู่ความยั่งยืน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้ผู้ประกอบการ โรงแรม ร้านอาหาร สามารถปรับตัวเข้าสู่การท่องเที่ยวบริบทใหม่ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากผลของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่กำกับดูแลและวิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์ ดังนี้

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาควรมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล ให้กับคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์ ให้สามารถใช้และพัฒนาสื่อดิจิทัลได้ด้วยตัวเอง

2. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาควรมีการติดตามผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

3. วิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์ ต้องบำรุงรักษาที่พัก รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างให้พร้อมใช้งานและมีความปลอดภัย

4. วิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์ต้องมีความพร้อมและปรับแนวคิดในการนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ

5. วิสาหกิจชุมชน โสมสเดย์ต้องร่วมกันรักษาความเป็นอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และให้มีการสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ควรทำการศึกษาวิจัยกลยุทธ์ในการสร้างความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาต่อยอดให้เมืองรองมีความทัดเทียมกับเมืองหลักในการขับเคลื่อนในยุคดิจิทัล เพื่อให้การเกิดความสะดวกและรวดเร็วในการใช้บริการ

References

- Arvid, V., Emily, H., & Bryan S.R. G. (2021). Cultural Sensitivity: Engaging difference in tourism. *Annals of Tourism Research*, 89, <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103223>
- Fotis, K., Eleftheria, M., Eleni, M., & Maria, K. (2022). User-Generated Content behavior and digital tourism services: ASEM-neural network model for information trust in social networking sites. *International Journal of Information Management Data Insights*. 2(1). DOI: 10.1016/j.jjime.2021.100056
- Greg, R. (2018). Cultural Tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36(12-21). <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005>
- Jing, L., Philip, L. P., & Her, O. (2020). Can digital-free tourism build character strengths. *Annals of Tourism Research*, 85, <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103037>
- Noppon, A. (2021). The Guidance for Developing a Collaborative Governance Model and Promoting Cultural Tourism Management within the Northeastern Phu-tai Ethnic Communities. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 47(2), 85-100. [in Thai]

- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Mopraprad, N. (2022). Application of technology and innovation for the hotel industry in the digital age. *Western University Research Journal Humanities and Social Sciences*, 8(1), 251-266. [in Thai]
- Susanne, M., Sandra, F., & Mika, K. (2021). Digital transformation in tourism: Modes for continuing professional development in a virtual community of practice. *Project Leadership and Society*, 2, <https://doi.org/10.1016/j.plas.2021.100034>
- Udomthanasansakul, P. (2021). *Influence of government policy and crisis management on strategies. Carrying out the work of small and medium sized enterprises Service sector in Chiang Mai province During the crisis of COVID-19 epidemic*. Maejo University. [in Thai]
- Wang, Q., Li, Y., & Zhonggang, Y. (2022). Research on development of digital finance in improving efficiency of tourism resource allocation. *Resources, Environment and Sustainability*, 8(100054). <https://doi.org/10.1016/j.resenv.2022.100054>

Authors

Lada Panpradit

Doctoral student, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Tel: 099-6247050 E-mail: lada.pa@ksu.ac.th

Phimlikid Kaewhanam

Corresponding

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

email: phimlikid.ka@ksu.ac.th

Ariya Pongsiri

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

email: ariya.po@ksu.ac.th

Communication for Participation of Worship Dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province

Wachirarat Nirantechaphat^{1*}

^{1*} Lecturer in Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

* Corresponding author's Email: wachirarat.n@nrru.ac.th

Received: May 28, 2024
Revised: August 21, 2024
Accepted: August 21, 2024
DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.18>

Abstract

The Thao Suranari worship dance is an important activity of Nakhon Ratchasima Province to honor Thao Suranari's heroic deeds. This article is part of the research on “Studying the communication network of worship dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province”. This is qualitative research, that aims to study communication for the participation of worship dancers. The results showed that the model of communication is as follows: The messenger (Sender) is the dancing lady of Thao Suranaree. Content (Message) is lyrics, dance moves, melodies, and music. Media (Channel/Media) is a dance to worship Thao Suranaree. And receivers are members who attend the ceremony. The communication process consists of three steps as follows: 1) The planning stage with all relevant parties to prepare for worship dances held annually on Victory Day celebrations from March 23 to April 3. 2) The dance practice stage may be practiced in one's own community or practiced in a centralized location and time by planning a trip with a group of friends or separately to rehearse as convenient. And 3) in the inspection and

evaluation stage, each year's dance rehearsal has been adjusted to dance moves, lyrics, locations, and dance schedules as appropriate for the situation.

Keywords: communication, participation, worship dancers, Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima

Introduction

Thao Suranaree, better known as "Ya Mo", was a heroine who saved the country of Korat from Laos on March 23, 1826, at Thung Samrit, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province. Participation of people who have faith in Thao Suranaree has been going on since the reign of King Rama III. Until now, it can be seen from traveling to worship Thao Suranaree by paying homage or offering Korat songs. In addition, Nakhon Ratchasima also attaches importance to organizing the Red Cross annually between 23 March and 3 April by organizing an exhibition to sell products, marching, and organizing a sacrifice ceremony, changing Thao Suranaree's robes, and also organizing a sacrifice dance by a dancer who has been trained and wears the same Thai dress to give Honor and glorify Thao Suranaree's heroic deeds since 1996. And allow students and the general public to participate in the worship dance of Thao Suranaree simultaneously.

Participation of the public, private, and public sectors in conducting the Thao Suranaree sacrifice is part of the Thao Suranaree Victory Festival. The main operators are government agencies within the province of Nakhon Ratchasima under the assignment of the provincial governor and the president of the Red Cross, An operating committee has been added asking for cooperation and asking for more support from government agencies and private sectors to show the solidarity of the

people of Korat, For example, the Central Sacrifice Dance Instructor has added teachers who have knowledge and ability in dancing arts from educational institutes in all parts of the province, namely; Nakhon Ratchasima College of Dramatic Arts, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Educational institutions under Nakhon Ratchasima Municipality, and educational institutions under the Office of Basic Education Nakhon Ratchasima Province (Chanama, 2020, pp. 82-83).

Organizing a ceremony to worship Thao Suranaree is an activity that reflects the intention of communicating the participation of worship dancers for Thao Suranaree from the planning, operational, inspection, and evaluation stages. There was a change in the work preparation plan clearly when the situation of the outbreak of the new coronavirus 2019, has planned a dance rehearsal for many days and asked for cooperation from the department stores, including The Mall Nakhon Ratchasima Department Store, Central Plaza Nakhon Ratchasima Shopping Center, and Terminal 21 Korat shopping center, and a small group gathering at the Office of Arts and Culture, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. In addition, it has also received cooperation from dance rehearsals from various institutions, including the College of Dramatic Arts, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, and female dancers from all thirty-two districts. In addition, the process of adjusting the operational plan, including the meeting, the announcement of social media to cooperate from those involved in all parties, and the media, both as a group of teams and other media. Participate in disseminating news to the general public.

The objectives of participatory social development communications shall take into account the following: 1) Encourage the community to see their own worth, 2) ensure community involvement, 3) overrule the preconceived notion that one cannot use technology, 4) Build communication skills for the community, 5) Let the

community express their views, 6) Increase responsibility for the community, and 7) create more content for the community (Kaewthep, 2000, pp. 65-66).

Since 1996, Mr. Chaweewan Supasorn, President of the Red Cross, and Khunying Pinthongsongsunthorn, the 2nd Region Commander and the provincial governor, have determined that Thao Suranaree worship dances have been practiced until now, enabling all sectors to participate in the management of activities during this period to be able to succeed every year.

The Ritualistic Model is related to participatory communication because participatory communication is communication that requires a mutual understanding between the sender and the receiver. For communicators to be able to create mutual understanding, communicators must exchange ideas/emotions/experiences through two-way communication where no one is monopolized as the sender or the receiver. Static substance. Rather, role shifting is performed as sender/receiver, allowing both communication partners to participate in the communication process. These four basic concepts can be applied to Mercado's development communications management concept (cited in Chaiala & Ruengroj, 2013, pp. 39-41)

For this study, the researcher has collected research related to sacrificial dances from several provinces as follows: The commodification of culture: a case study of sacrificial dance prince Prajak Silapakhom Udon Tani province. and is reproduced by the mass media and social media. There is the creation of surplus value or profits of capitalists from the exploitation of labor leads to the capital Accumulation, which is in line with the development of the capitalist system as the Marxist school considers the change of local cultural use value to economic exchange value. Economy at the local, provincial, national and international levels. (Chomphon, 2020, pp. 136-137)

The elements of a sacrifice ceremony are 1. Person 2. Time and Place 3. Sacrifice 4. Equipment in terms of the form of music and dance. (Phuphraingam, 2022, pp. 1-2) Beliefs and identities that appear in sacred dances at religious sites in the Northeast It comes from the beliefs and beliefs that Isan people adhere to in their way of life. (Chantamala, 2015, pp. 236-237) In addition to being consistent with religious beliefs, it is also a symbolic expression that means Paying homage to various sacred things that Thai society reveres. (Srisura, Vannalee & Ruengrong, 2023, p. 57)

Worship dances take place in many areas in the Northeast. In Nakhon Ratchasima province, Thao Suranaree has been the center of spirit for a long time. Therefore, this article aims to present communication for the participation of worship dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province, to understand the role of work between the sender and the receiver, which consists of three steps: planning stage, operation stage, and examination and evaluation stage, both in the dimension of administration and people management based on participatory development according to an alternative development paradigm.

Research Objectives

To study communication for the participation of worship dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province from the planning stage, the operational stage, and the examination and evaluation stage according to the communication model.

Expected Benefits

1. A guideline for understanding communication for the participation of worship dancers in Nakhon Ratchasima province in the digital age society.

2. Acquiring cultural knowledge, continuing to study, and enhancing communication science knowledge.

Literature Review

1. A participatory communication strategy is a process that focuses on building relationships and participation between communicators and target groups. The objective is to create understanding, cooperation, and full participation in various activities. This type of communication is important in many contexts, such as education, business, politics, and community development.

2. Pierre Bourdieu (1930-2002) is a French sociologist known for his concept of "capital," which plays a significant role in understanding social structure and social inequality. Bourdieu's concept of capital includes several types:

1. Economic Capital
2. Cultural Capital
3. Social Capital
4. Symbolic Capital

Bourdieu's concept of capital helps us understand that resources and opportunities in society are not only distributed unequally but are also used to maintain this inequality through social and cultural processes.

3. S-M-C-R communication model, developed by David Berlo, stands for Source-Message-Channel-Receiver. It is a straightforward representation of the communication process, emphasizing the following components:

Source (Sender): The originator of the message, who encodes and transmits it. This includes their communication skills, attitudes, knowledge, social system, and culture.

Message: The content being communicated, which consists of elements, structure, content, treatment, and code.

Channel: The medium through which the message travels from the source to the receiver, such as auditory, visual, tactile, or written.

Receiver: The person or group who decodes and interprets the message. The receiver's understanding is influenced by their communication skills, attitudes, knowledge, social system, and culture.

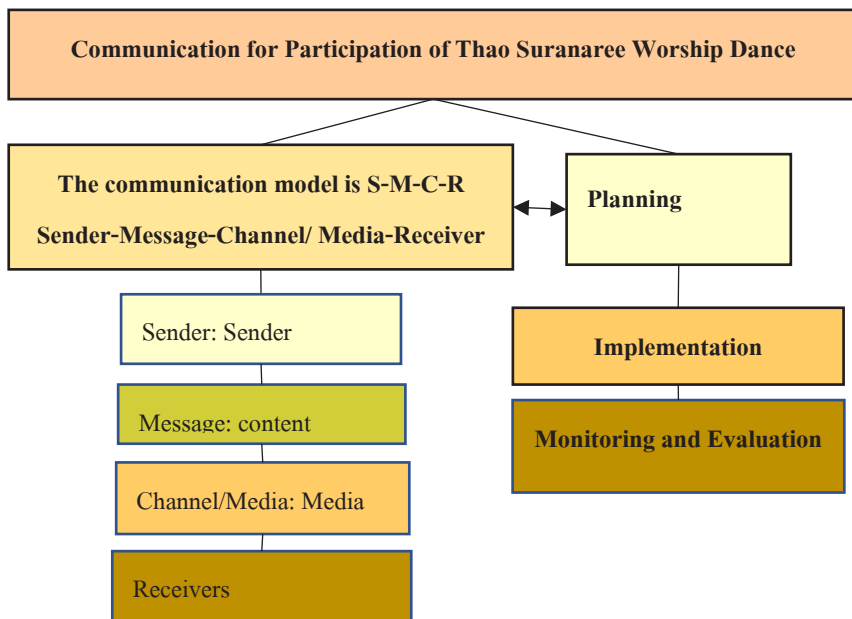
This model highlights the importance of clear encoding, appropriate channel selection, and effective decoding for successful communication.

Conceptual Framework

The research title “Communication for the participation of worship dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province” was designed as conceptual as followed;

Figure 1

Conceptual Framework

Methodology

The Qualitative Research, The researcher collects data from Field Observation, Participation Observation, and In-Depth Interviews;

Population: Those in the Thao Suranari Sacrifice Dance Network, Nakhon Ratchasima Province.

Sampling: The selection of the sample group of practicing teachers and Thao Suranaree Dancers was done by the method. Non-probability Sampling, Purposive Sampling, the area where the researcher has a network in Nakhon Ratchasima Province. Researchers will collect data using Snowball Sampling, a chain of access.

Thus, contributing to more convenient access to information sources. The sample group consisted of three training teachers, and eight dancers, who had danced in sacrifice for at least five years as follows:

1. Teacher who practiced the worship dance is a teacher of classical dance in Nakhon Ratchasima Province, and is an important person who has participated in the Thao Suranaree worship dance network from the beginning until the present

2. Thao Suranaree's worship dance, eight people, The researcher collected data from Snowball Sampling, from people that the researcher has a network to obtain information from important people in various networks and answer questions that meet the objectives.

Tools used to collect information

The researcher plays the role of an observational analyst and an interviewer. Interviews were conducted using interview forms and audio recordings, in addition to field notes. Field diaries are used to record the date, time, location, and interview details, and periodically record important information. The interview is informal, and questions will be recorded so that the discussion does not go off-topic.

Recorded with an audio recorder (mp3), the interviewer asks permission for the interview, and the interview, explains the research objectives, reveals the identity of the interviewee, and asks for permission to transcribe experiences and data from the interview in the research paper. The researcher used participatory observations with subjects including online group conversations, private conversations, and networking observations of worship dancers for Thao Suranaree through the Facebook network. The atmosphere of the interviewees will be recorded using both participant and non-participant observation tools, both face-to-face and networking in

various channels such as telephone, line chat program, etc. The audio recordings allow for smooth inquiry, less distraction from writing, and help separate questions, contributing to the analysis of information from the recorded transcripts.

Mobile phones are used for interviews when it is inconvenient to travel due to time and place constraints so they can video call or use it when more information is needed, and use the phone to record the atmosphere of the interview and the location of the data. Including recording of Line conversations, personal conversations on Line or Facebook, applications and websites related to the news of Thao Suranari worship dance

Data collection

Data Collecting both documents, news presentations via social media and personal Facebook, including group chat messages with Nang Dance's LINE chat program, for example, the presentation of news from the media through local news pages from various online channels. In addition, there was also an in-depth interview (In-dept interview) from 1 December 2022 to 17 February 2022. In-depth interviews with those involved in organizing the Thao Suranaree worship ceremony, including; three training teachers, and a total of eight dancers who have danced in sacrifice for at least five years. In addition, the researcher also collected data by observing participants and non-participation in the Thao Suranari worship ceremony for the year 2020. The data collection location is The Mall Nakhon Ratchasima Department Store, Central Plaza Nakhon Ratchasima Shopping Center, Terminal 21 Korat shopping center, and a small group gathering at the Office of Arts and Culture, Nakhon Ratchasima Rajabhat University with participatory observation in 2020. Take off the researcher's experience from the worship dance at Thao Suranaree area

for five years. In addition, it also collects information from Facebook friends and collects information from participation in groups in the LINE chat program for data analysis.

Data analysis and presentation

The researchers analyzed the data in conjunction with the field data collection and after day-to-day data collection. The researcher categorizes the obtained results, categorizing them for analysis throughout the research period. Presentation of qualitative data obtained from content data collection; the data will be analyzed by Analytical Description.

Results

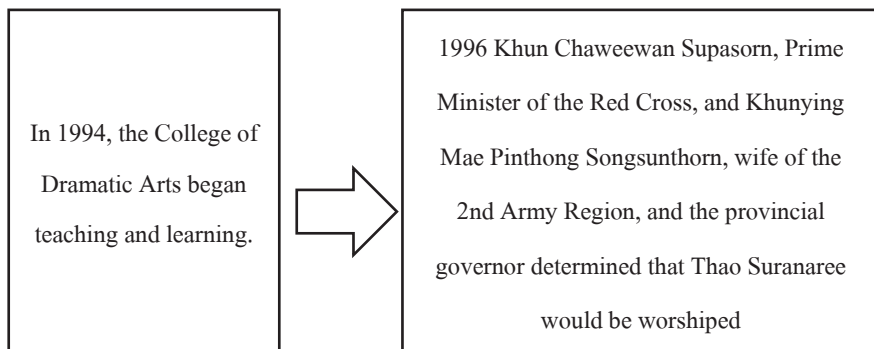
Participatory communication of worship dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province, according to the concept of Kasemsuk (2011), summarizes the form of participation that is commonly performed as follows.

1. Public Information: From an in-depth interview with Teacher Tiyanan Prapanwittaya (interview, February 15, 2022), it can be concluded that

Figure 2

Summarize the Participatory Communication of Worship Dancers for Thao

Suranaree

“In the year 1994, the College of Dramatic Arts began teaching in the year 1996 when the Red Cross Prime Minister was Mae Muang Chaweewan Supasorn. Everyone was very happy that the College of Dramatic Arts was born. The Prime Minister at that time, Chatchai Choonhavan, had pulled the budget to build the College of Dramatic Arts. Later, there was the National Theatre, the first director was Than Penthip Chantum, and Than Khunying Mae Pinthong Songsunthorn was the wife of the 2nd Region Commander. At that time, they came to discuss with Mother Chaweewan who said that “Nakhon Ratchasima, we have Thanya Mo as a brave heroine representing a brave woman, until it became the slogan of Nakhon Ratchasima Province, and there was a sacrifice to celebrate the victory since the year that he won the battle, there has been a sacrifice and making merit continuously. There is a team led by the governor, there is always a ceremony to worship, the women of Nakhon Ratchasima should come together,

Korat city, there is music as local music, Nakhon Ratchasima women we should have a sacrifice dance.

It represents readiness and gratitude towards the benefactors of the country.”

2. Public Consultation: The results of the interview showed that the policy was set by the governor of Nakhon Ratchasima Province, and the policy was forwarded to the Nakhon Ratchasima Red Cross. And attended the meeting with the relevant parties, namely administrators and teachers of the Nakhon Ratchasima College of Dramatic Arts, communication with Pong Lang melody was generally evaluated by critics. After that, the music was modified to be in line with the Korat locality.

3. Public Meeting: The gathering of sacrificial dancers must gather eight members to join the dance line, and send news about the worship dance to draw lots for the dance line at the Prem Tinsulanonda Auditorium. Then collect the money to pay at the clerk of Nakhon Ratchasima Province, and spread the cloth to cut for the dance in time. It also supervises dance rehearsals at designated locations. The use of economic capital was important because the sacrificial dance required money to buy clothes, cut clothes, make-up, and do hair. The cost of the fabric is 1,500 baht, and the cost of cutting the dress is about 1,500 baht. As for the stroke, it can be used to sell as the centrally specified or buy anywhere else as before. As for the make-up, the hair depends on each dance.

4. Decision Making: Choosing a training location, traveling, adjusting according to the situation, and travel readiness. As for the choice of fabric and fabric color of the Central Red Cross, Nakhon Ratchasima Province is determined.

- **Practice place:** Rehearsals in the past were scheduled to be rehearsed at the Prem Tinsulanonda Auditorium, Nakhon Ratchasima City Hall, and as the number of dancers increased, rehearsals were scheduled at shopping malls: The Mall Nakhon Ratchasima, Central Plaza Nakhon Ratchasima Shopping Center, and Terminal 21 Korat shopping center Schedule set by the organizer and publicize the Worshipdancers for general knowledge.

- **Travel:** will focus on the convenience of worship dancers, some come with friends, and some come alone and network with people in the dance venue, because it is a dance rehearsal, it is an event that everyone comes with the devotion of body and heart, having faith in Thao Suranaree.

- **Selection of fabrics and fabric colors:** Each area of Nakhon Ratchasima province has determined which color and type of fabric cloth will be used, depending on the leaders and members of each locality determine the type of fabric, it may be the famous cloth of district or can be cut by imitating the color of the cloth used in the annual dance that has been determined by the center, such as Pha Ngyong Nang Dam of Sung Noen District, Pha Yuan of Sikhio District.

As for the sacrificial dancers who work as cloth tailors, it is suggested that choosing the cloth of the central community should allow the use of cloth to make Thao Suranaree sacrificial dance dresses from other communities. “It's like a tradition that has been passed on since then. It's like spreading income. Sincerely, I want you to choose fabrics that are local to us. It doesn't always have to be silk. For example, taking Khon Buri Pak Thong Chai Sung Noen would be a distribution of income” (Jittanan Sirithonaphongphak, interview on February 17, 2022)

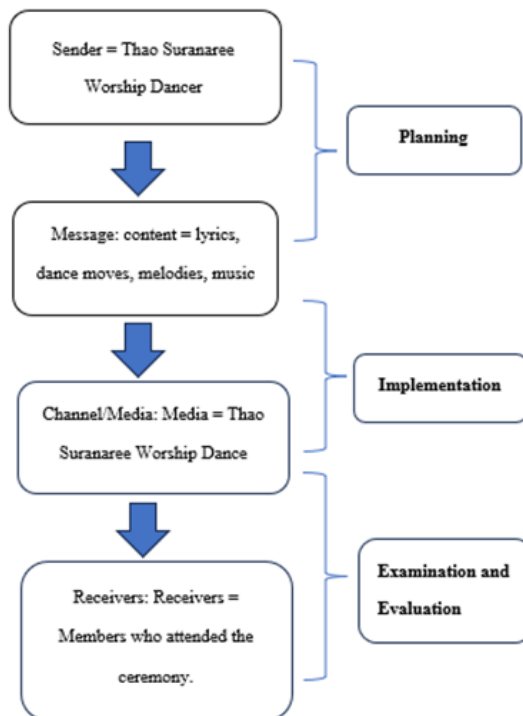
The song composition for Thao Suranari worship will be adjusted according to the situation of the country that year, the organizer wishes to honor the royal

family, and there will be a song written in the melody of Korat to raise awareness of the locality. However, the Soraphanya melody will be a song that is danced annually with lyrics about Thao Suranaree that the sacrificial dancer can dance and sing along to fluently.

The new knowledge from the research can be summarized as shown in the diagram.

Figure 3

The new research knowledge

Discussion

According to the information obtained from in-depth interviews with three Thao Suranaree worship dance teachers, namely; the Deputy Director for Academic Affairs, College of Dramatic Arts, Nakhon Ratchasima Province, and the former deputy director of the Nakhon Ratchasima Province Dance Arts, and eight dancers worshipping Thao Suranaree, namely; Deputy Prime Minister King Red Cross, Sung Noen District, Ban Ko Sub-district Administrative Organization, Teachers at Pak Thongchai Pracha Niramit School, Military officer, Business owner Witsanuphan, Maharaj Hospital Nursing, The owner of a salsa tailor shop, and the owner of a small dessert shop.

Communication for the participation of worship dancers for Thao Suranaree is in line with Kaewthep (2010, p. 3) It suggests that the connection between communication and ritual can be viewed from various angles in the form of real-world relationships and academic approaches. For example, since a communicator might consider that there is always a communication dimension involved in performing rituals, the researcher can conclude the model of communication as follows.

Sender: Sender = Thao Suranaree Worship Dancer

Message: content = lyrics, dance moves, melodies, music

Channel/Media: Media = Thao Suranaree Worship Dance

Receivers: Receivers = Members who attended the ceremony.

Summary of the communication process for the participation of Worship Dancers for Thao Suranaree, Nakhon Ratchasima Province according to the concept of communication management for the development of Mercado (cited in Chaiala & Ruengroj, 2013, pp. 39-41). It consists of three main steps as follows:

1. Planning

Thao Suranaree Worship Dance is held annually on Victory Day from 23 March to 3 April every year and started the first Thao Suranaree worship dance in 1996 according to the initiative of Mr. Suporn Supasorn, the provincial governor. Sacrifice dance management, including the creation of the sacrificial dance process by those who have roles in the practice of sacrificial dance management, there are three parts; Organizing groups, historical experts, performing arts experts, local philosophers, and empirical evidence, the process of organizing the worship dance in each locality (Chanama, 2020, p. 84).

2. Implementation

Thao Suranari worship dance helps to build confidence and help to bring peace. A good activity in Nakhon Ratchasima Province connects people in every part of the province to come out and show their power from the scheduled date. Rows are drawn every December and dances are performed according to the schedule set until the actual dance day in March. Dancers may dance in their own communities or practice at a centrally designated place and time by planning a trip with a group of friends or separately to practice at their convenience.

3. Examination and Evaluation

According to the research, it was found that adaptation and resolving the situation are always adaptable and flexible since 2020, it is necessary to postpone the Thao Suranari worshipping ceremony and refrain from selling items at the Red Cross event, after which dance rehearsals will be held at distances in department stores and do not rotate at the rehearsals. But it is a small group and spread the dance teachers to different areas. Including practicing in small groups according to departments or schools and practicing by releasing dance moves in advance through YouTube, but

the dancer suggested that the dance cloth should be released earlier so that it could be cut in time. As for making the dance moves easier, it is appropriate.

Participatory Communication (Pengprang & Kaewthep, 2005, p. 63) This said that the concept of “participatory communication” has two implications; (1) The first implies the use of various types of communication as a means or tool leading to participation in public life such as writing open letters to the media complaining about the work of government officials, sharing opinions about development projects at village meetings. (2) The second implies the opportunity for people to take part in the communication itself.

Changing the identity of Thao Suranaree's worship dance from a "Noblewoman" to a "woman from Nakhon Ratchasima province" to allow everyone to participate in activities to show their love, and faith in the heroines that they have respected until now in unison.

The above can be explained by Budier's concept of capital, this is called social capital. Social capital affects a person's image, affecting the perception and perception of status from people in society towards that person, which Budier called symbolic capital, Budier also proposed that capital could be transformed from one type to another. The creation of different types of capital is an activity that human beings do consciously and unconsciously in struggle, struggle, competition, and bargaining. The creation of these types of capital is seen as the reproduction of social distinction, which creates the "class" in a society (The Matters team, 2019). Because participating in the Thao Suranari worship dance network requires capital to facilitate each other, both economic capital, cultural capital, social capital, and symbolic capital, thus making the network of middle-class dancers stay strong.

For implication for further studies

Other issues related to the Thao Suranaree worship dance group should be studied to see various dimensions, such as the identity of each Thao Suranaree worship dance in each area of thirty-two districts, or to study the language dimension through the study of wireless media. Words through songs or dances of Thao Suranari worship dance.

Acknowledgment

Thank you for the research grant from the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University for the fiscal year 2020.

References

- Chaiala, P., & Ruengroj, S. (2013). Participatory communication management: A mechanism for the implementation of the alternative development paradigm. *Humanities and Social Sciences*, 30(2), 23-42. [in Thai]
- Chanama, C. (2020). Thao Suranaree worship dance: Background and cultural context of performance. *Journal of Suan Sunandha Arts and Culture*, 1(1), 69-86. [in Thai]
- Chantamala, O. (2015). Some traditions and identities reflected in dancing performances for worshipping religious places in Northeast Thailand: Rabam Champasi. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 34(1), 232-237. [in Thai]
- Chomphon, A. (2020). *The commodification of culture: A case study of sacrificial dance prince Prajak Silapakhom Udon Thani Province*. Faculty of Economics Chulalongkorn University. [in Thai]

- Kaewthep, K. (2000). *Media for the community: Compilation of knowledge*. The Research Fund Office. [in Thai]
- Kaewthep, K. (2010). Communication in ritual, Ritual in communication. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 5(1), 1-26. [in Thai]
- Kasemsuk, C. (2011). *Communicating with social changes*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Pengprang, K., & Kaewthep, K. (2005). *Engaging communication: From idea to practice*. *Journal of Communication Arts*, 23(3-4), 62-81. [in Thai]
- Phuphraingam, S. (2022). Status of performances rituals: Dance in sacrifice ceremony of Chao Poh Sri Thep. *Journal of Man and Society*, 6(1), 1-23. [in Thai]
- Srisura, S., Vannalee, C., & Ruengrong, A. (2023). Dance patterns in Pleng Na Pat Sathukarn in the Royal worship of Phra Siam Devadhiraj. *Journal of Thithat Watthanatham*, 22(1), 40-61. [in Thai]

Author

Wachirarat Nirantechaphat

Lecturer in Thai Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Ratchasima Rajabhat University 340 Suranarai Rd., Muang District,

Nakhon Ratchasima 30000

Tel: 08-6876-2466 E-mail: wachirarat.n@nrru.ac.th

Comparative Analysis of Narratives and Characterization in *Jane Eyre* and *Madame Bovary*

Chalermkwan Jogthong^{1*}

^{1*} Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

* Corresponding author's E-mail: chalermkwan.j@nrru.ac.th

Received: March 21, 2024

Revised: June 7, 2024

Accepted: June 20, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.19>

Abstract

This study examined the narrative structures and characterization in Charlotte Brontë's *Jane Eyre* and Gustave Flaubert's *Madame Bovary*. The objectives were to analyze the narrative technique, to analyze the characterization, and to compare the narrative techniques and characterization in the literature of *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and *Madame Bovary* by Gustave Flaubert. Gérard Genette's theories on narrative time and perspective formed the framework, which was then expanded upon. An examination was carried out on how the narrative perspectives in *Jane Eyre* and *Madame Bovary* impacted reader engagement with characters. Additionally, it explored how the settings influenced characters, referencing Tahir Woods' concepts along with Mark Currie's insights on narrative's effects on readers' perception of time. The research concluded with a discussion on how these novels depict character growth and human behavior complexities, underscoring the role of narrative techniques in reader immersion.

Keywords: character development, narrative techniques, temporal complexity

Introduction

Jane Eyre and *Madame Bovary* have complicated plots that use both literal and figurative language to show the difference in the characters' lives and how different the societies are where they live. These novels offer an extensive framework for examining these themes, examining inner conflicts and personal growth, and delivering a critical evaluation of societal limitations. The incorporation of dual perspectives enhances the significance of these novels in examining narrative techniques for exploring themes connected with individual freedom and societal critique. Furthermore, these stories can be used to explore the psychological and social aspects further. Authors like Charlotte Brontë and Gustave Flaubert use story structures that put meaning in its proper context, allowing readers to consider a wide range of interpretations. By looking at the novels in the context of 19th-century literature, this study attempts to highlight their continued relevance today in helping us grasp the essence of storytelling. This can be done by looking at important parts of the narrative, such as the progression of time, shifts in perspective, and the development of characters.

Research Objectives

This objectives of this research are the following:

1. To analyze the narrative techniques in the literature of *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and *Madame Bovary* by Gustave Flaubert.
2. To analyze the characterization in the literature of *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and *Madame Bovary* by Gustave Flaubert.

3. To compare the narrative techniques and characterization in the literature of Jane Eyre by Charlotte Brontë and Madame Bovary by Gustave Flaubert.

Theoretical Framework

This study examined the complex relationship between narrative devices and the social and psychological analysis of the protagonists in Gustave Flaubert's *Madame Bovary* and Charlotte Brontë's *Jane Eyre* within the framework of nineteenth-century society. The study focused on how Brontë and Flaubert explore character psychology and social criticism through the use of narrative techniques as artistic mediums. Through the use of a combination of first-person and alternating narrative perspectives, the authors explored the lives of their characters and established a close relationship with the reader.

Gérard Genette's concepts on narrative time and viewpoint form the backbone of this framework elaborating on how Brontë creates a connection with readers through *Jane Eyre*'s first-person narrative enabling them to understand Jane's experiences, with heightened empathy and emotional depth. Concurrently, by employing an omniscient narrator rather than a first-person one to give *Madame Bovary* a sense of detachment, Flaubert provides a deeper examination of the limitations that were placed on people during that time period, particularly women.

Drawing from Paul Ricoeur's ideas on narrative structure and temporality the study examined how these narratives skillfully use time to enhance the readers understanding of characters psychological growth. Ricoeur suggests that narrative does not merely recount events but rather engages with deeper temporal dimensions, intertwining characters' pasts, presents, and futures to reveal the complexities of their identities and decisions. Additionally, by considering Mark Curries analysis of time

perception in storytelling this research explored how narratives shape readers perceptions of past, present and future influencing their engagement with the text. Building on this concept Mieke Bal investigated how character development and flashbacks enlighten audiences about truths and social justice concerns through sequencing and event chronology.

This research also incorporates the theories of fate and coincidence proposed by Hilary Dannenburg and Seymour Chatman in order to contribute to the theme study of societal constraints and coincidences. Through use of narrative techniques the mentioned framework shows how *Jane Eyre* and *Madame Bovary* surpasses storytelling limitations captivating readers with their profound examinations of social critique, character psychology and human experiences.

Methodology

This research uses a qualitative methodology, starting with a thorough analysis of primary sources from literary works like *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and *Madame Bovary* by Gustave Flaubert. Additionally, theories and concepts concerning narrative and character development will be examined to analyse and contrast the narratives. The secondary sources to be examined consisted of pertinent documents and research that cover theories on narrative and character progression. These sources provide a structure for analyzing literature and related studies. The data will be collected through documentary research.

Results

Brontë uses first-person narration to invite readers into Jane's inner world, revealing her emotions through a series of flashbacks and direct comments. Readers

depend on her not only to progress through the novel, but also to recount her aspirations, reflections, and emotions. According to Gérard Genette (1980), the use of first-person narrative allows the narrator to hint at future events quietly through acts in the present, building significant suspense for readers. For example, Jane opens the book recounting an event that happened to her when she was a little girl living at Gateshead Hall. She's reading a book while perched at the breakfast room window seat. The introductory paragraphs convey Jane's seclusion from her family members and her aversion to social interaction. The reader acquires sufficient context by the conclusion of the initial chapter to understand her constraints at Gateshead Hall. The protagonist engages in dialogue with the reader when experiencing internal conflicts, as exemplified by her admission under distressing circumstances as a governess and her act of forgiving Mr. Rochester in spite of his betrayal. An illustration of this can be seen in the passage, "Reader, though I look comfortably accommodated, I am not very tranquil in my mind" (p. 94). Additionally, this is demonstrated when she declares her love for Mr. Rochester: "Reader, [...] I had learned to love Mr. Rochester" (p. 187); when he begs for forgiveness upon learning that he is legally married and when she weds him in the end. This direct engagement with the reader allows for a deeper emotional connection and facilitates a sense of empathy towards Jane and her experiences. However, Genette's emphasis on anticipation could overshadow the complexities of Jane's character development. Jane's direct addresses to the reader, particularly in intense scenes, foster empathy. However, one might argue that this technique, while engaging, risks reducing the narrative to a series of emotional appeals, potentially obscuring deeper thematic explorations.

Madame Bovary employs a different narrative technique from *Jane Eyre's* personal, first-person account to give a wider, more impartial picture of the lives and

struggles of the characters. Flaubert starts off in the first person but quickly switches to an omniscient third person point of view. The book has a conventional plot structure and attempts to present reality as it is. *Madame Bovary's* narrator purposefully withholds her personal opinions from the reader in order to maintain objectivity toward the characters. Despite being named after Emma, it's interesting to see that Charles is the main character from the outset of the narrative. The story ends with Homais winning a major distinction rather than Emma or Charles dying. It is difficult for readers to empathize with Charles because of the exclusion of his early life and character growth. Moreover, the first-person narrator of *Madame Bovary* disappears after just three pages, setting the scene with the opening line, "We were in study hall when the headmaster and a new boy not wearing a school uniform entered the room." Following this brief introduction, the first-person perspective vanishes, and the narrative shift serves to further emphasize the novel's realistic tone.

Hayden White contends that the significance of narratives lies in their ability to "represent real events," creating an illusion of life that is, in reality, a construct of imagination (White, 1981, p. 23). In *Madame Bovary*, the narrator's detailed account of Yonville-l'Abbaye in the opening chapter of part two illustrates this concept, as it meticulously describes the town's buildings, roads, landscape, and architectural history across four pages. Jonathan Culler (2007) reinforces this idea, noting that the novel offers a 'realistic portrayal of our world,' where discussions on topics like marriage and adultery are subject to critique (p. 686).

While aligning with Hayden White's idea of narrative as a "representation of real events," it could be criticized for its potential lack of emotional depth. The narrative's focus on Emma rather than Charles raises questions about narrative bias

and its impact on reader empathy. The novel's conclusion, focusing on Homais rather than the central characters, further complicates our understanding of Flaubert's narrative intentions. This detachment, while aiming for impartiality, might inadvertently lead to a skewed portrayal of the characters' complexities.

Both novels are named after their main characters implies a connection to autobiographical storytelling. *Jane Eyre* creates the impression that the protagonist is recounting her own experiences, whereas in *Madame Bovary*, the third-person narrator ensures the story is conveyed with impartiality and accuracy. The use of third-person narration in *Madame Bovary* allows Flaubert to maintain a distance from the characters and their actions, similar to the way *Jane Eyre* narrates her own story in first person.

Having explored the narrative of both novels, it is essential to contextualize these observations within the broader theoretical frameworks of Ricoeur and others, who provide a deeper understanding of the temporal and psychological layers in narrative storytelling. Paul Ricoeur (1980) considers narrative to not only reflect the historical background but also engage in “deeper levels of temporality, (p. 175), capturing the essence of time and its manifold intricacies. This temporal exquisiteness in narratives not only mirrors the authentic structure of time but also aligns with the various temporal categories that frame it (p. 175). He suggests that narratives do not just present events in order; they engage with deeper aspects of time. This view challenges the simple idea of narratives as mere timelines. Instead, Ricoeur (1980) emphasizes their ability to capture the complexities of time. Stories have the ability to blend events, present moments and potential futures seamlessly. This mixing of time adds depth to the story making it a central focus in the study of literature. Ricoeur’s theory of narrative identity offers insight into how a characters

past experiences influence their selves. The narrative techniques used in both *Jane Eyre* and *Madame Bovary* effectively draw readers into the characters' lives subtly guiding their perception of time within the narrative. The manipulation of time is an essential component in storytelling, as it influences the reader's progression through the tale. Mark Currie (2010) further explains this concept emphasizing how narratives can evoke a feeling of being present, in the moment when set in events.

The manipulation of time perception, can be found by the first-person narration in *Jane Eyre* and the shifting perspectives in *Madame Bovary*. Currie explains that although readers may perceive the story as a present event when reading it in fiction, it is actually set in the past. The narrative unfolds in what is actually the narrator's present, though it is conveyed using the past tense. Currie suggests that traditional temporal narratives lead readers to subconsciously accept "naturalization," embedding within us a specific perception of time as it exists in our world (Currie, 2010, p. 4). Furthermore, Currie highlights that narrative fiction encourages readers to perceive the past as though it were present and the present as something that will one day be past (p. 5).

By presenting narratives in the past tense, authors create the illusion of a fixed and completed past while leaving the future open and uncertain. This manipulation of time allows readers to experience the story as if it were happening in the present, blurring the line between fiction and reality. Through the use of past-tense narratives, authors have the power to transport readers into a world that feels both familiar and unpredictable. As readers become engrossed in the story, they unwittingly embrace the idea that time remains fixed and unchangeable. This subtle manipulation of time in literature not only blurs the boundaries between fiction and reality but also influences our perception of the world.

Mieke Bal (2009, p. 104) further elucidates this concept by examining the sequencing of events and their impact on narrative progression. As readers engage with the characters' pasts through flashbacks, they are able to see how their experiences shape their decisions and their personalities. For example, in *Emma*, the flashbacks to Emma's childhood and her relationship with her governess provide insight into her need for control and her desire for companionship. By allowing readers to witness the characters' growth and transformation, the authors emphasize the importance of self-reflection and the power of one's past in shaping their present and future. In *Emma*'s case, her need for control stems from a childhood where she had little agency or autonomy. This explains her tendency to meddle in the lives of others and manipulate situations to suit her own desires. Likewise, Jane's abusive upbringing at Gateshead Hall instilled in her a fierce independence and resilience, driving her to seek a life where she is valued and loved.

However, it is equally crucial to contemplate the convergence of unexpected events and mystical phenomena with the protagonists' lives, which contributes an additional layer of complexity to the story. These works, while firmly rooted in realism, have mystical elements that propel the plot and generate crucial moments for the characters. The interaction of these aspects with the organized chronology additionally perplexes the readers' encounter, obscuring the boundaries between reality and fabrication. This technique not only shows the inherent uncertainty of life but also emphasizes the significance of fate and destiny in the characters' journeys. Although both novels are characterized as realistic, they also integrate supernatural components.

Seymour Chatman (1978) concurs, noting that in the absence of guidance from the narrator, readers will perpetually seek out correlative structure and form

assumptions (p. 45). Jane's major coincidence begins when, upon learning that Mr. Rochester is already married, she flees Thornfield Hall. She flees aimlessly, pondering, "What was my purpose?" Which way to proceed? "Are those intolerable inquiries when I am powerless and have nowhere to go?" (p.328) and frequently contradicting her own reasoning regarding Mr. Rochester's return. She came to the realization at that moment that she was at her breaking point and "could not proceed any further." She becomes preoccupied with death and hope, stating, "I should pass away before dawn." Furthermore, what is it that I find so difficult to accept as a possibility the event of my demise? (p. Just before she gives up, she begs Providence to "sustenance me for a short while longer!" Assist me—Guide me!" (p. 334) She is rescued by the house's occupants when she fears that death is approaching. Jane subsequently learns that Mary and Diana are her cousins. Jane, overcome with awe, prematurely ceased speaking and embraced her newly formed family with unbridled tears of joy. Jane gained a renewed sense of optimism and a sense of belonging upon the reunion of her long-lost relatives.

Susanna Lee (2006) suggests that when characters uncover each other's true identities, it opens a path for them to explore their own self-discovery. Lee views Jane's reconnection with a relative as a cosmic sign meant to protect the protagonist. Another significant moment occurs when Jane hears a voice calling her name, which she recognizes as Mr. Rochester's. The voice, filled with distress, unsettles her and convinces her that something is wrong at Thornfield Hall, prompting her to investigate the following day. Without hearing his cries, Jane might not have sensed the trouble awaiting her at Thornfield. In contrast, *Madame Bovary* does not rely heavily on coincidences like *Jane Eyre* does. Instead, the novel uses the unpredictability of chance to shape Emma's experiences, leading her to believe in the

possibility of a better life. According to Lee (2006), the narrative of *Madame Bovary* is grounded in the flow of time, yet the despair it depicts transcends time and place. Dissatisfied with her life with Charles, Emma is unhappy in her marriage and fantasizes about being with someone else. She muses about how her life might have been different if she had met another man under different circumstances, imagining the possibilities of an alternate life with an unknown husband. Emma's existence is driven by the hope that these imagined possibilities might someday come true.

Emma Bovary does not think is the creator of her own destiny. This is evident when she immerses herself in a women's magazine and acquires a map of Paris. She becomes immersed in the articles detailing the latest fashions, allowing herself to be consumed by the fantasy of Paris, and thereby neglecting the realities of her provincial life. This obsession leads her to view her mundane existence with disdain, perceiving the monotonous countryside, the unimaginative bourgeoisie, and the mediocrity of her daily routine as aberrations—a dull life she believes she has inadvertently fallen into, rather than a life she actively shapes.

Emma's discontent is another instance, but Charles appears oblivious to the daily irritation caused by his attire and manners. Emma never found fulfillment. "She was eagerly anticipating the occurrence of something from the depths of her souls" (p. 61). On a daily basis, she eagerly anticipates the realization that "someone will take action." Furthermore, the occurrence of falsified chance is also present. Following the Bovarys as they entered the Croix-Rouge inn, Leon Dupois commenced formulating a strategy. When he entered the inn the following day, a servant informed him that Charles had not been there. Emma apologized to him for not having informed him of her whereabouts; she believed Leon had just learned about her, when in fact he had followed them. Emma readily accepts Leon's

explanation that he was guided "by chance, by instinct," which he attributed to divinity.

While *Madame Bovary* uses the notion of chance and its impact on Emma's life choices, a more encompassing element in literature should be considered: the profound influence of the environment on a character's development. According to Woods (2011), characters serve as a mediator between the worlds of the author and the reader. He argues that the social environment of a character has no discernible impact on them. In *Jane Eyre*, Jane's environment is not just a backdrop; it is integral to her identity and the story's progression. Jane's surroundings shape her character, as her social status and gender heavily dictate her opportunities and treatment in the world she is born into. The opening chapter introduces Jane to a neglected environment. Her aunt Reed disregards her, and her cousin John bullies her. Her experiences at Gateshead, Lowood School, Thornfield Hall, and Moor House are not mere settings but are instrumental in creating her character. This approach to character development aligns with Woods' view that the surrounding environment forms the basis for character creation. Jane's resilience, moral compass, and quest for independence and equality are responses to the social constraints and injustices she encounters. Likewise, had Charles not been captivated by the youthful and attractive Emma, she would not have surfaced in the scenario and established an attraction with him, which ultimately resulted in their romantic involvement. In both cases, the environment plays a significant role in shaping the characters' stories. Jane's neglected environment serves as the catalyst for her resilience and determination to break free from her oppressive circumstances. Woods' emphasis on the environmental factors shaping characters resonates strongly in both *Jane Eyre* and *Madame Bovary*. It becomes evident how their social environments, burdened with

societal norms and expectations, have carved distinct paths for them, influencing their identities and life choices.

Emma's introduction as a young and beautiful lady is the result of her favorable environment, which attracts Charles. Without this initial attraction, Emma's story would have taken a different path, and her relationship with Charles may never have emerged. Thus, the environment not only influences the characters' development but also sets the stage for their future relationships and trajectories. For example, *Jane Eyre's* time at Lowood Institution exposed her to oppressive conditions and cruelty by her aunt and cousin, shaping her resilience and determination to seek independence. If she had grown up in a loving and supportive environment, Jane's character might have turned out differently, perhaps lacking the strength to navigate the challenges she faces.

Similarly, in *Madame Bovary*, Emma's privileged upbringing and beauty create an atmosphere that attracts Charles, leading to their eventual romantic relationship. Without this favourable environment, Charles may not have been drawn to Emma and their relationship may not have blossomed. The setting and circumstances in which characters are raised significantly shape their personalities and influence the paths they take in life. These factors can either hinder or enhance their abilities to overcome obstacles and form meaningful connections with others. Ultimately, the environments in which characters find themselves can greatly impact the trajectories of their lives and the relationships they form along the way.

Both characters have constrained social standing, despite their different motivations. Both Jane and Emma diverged from established societal conventions on a macro level. During that period, they fail to conform to the preconceived notion of the ideal woman. Each woman believes that the world has not bestowed upon her

what she ought to have received, and both possess a robust sense of autonomy and vision. Emma believes that she is repressed from marrying Charles, whereas Jane is repressed from her time at Gateshead Hall and from Mr. Brucklehurst at Lowood Institution. Jane exemplifies her limited position in society in *Jane Eyre* when she becomes a governess and constantly faces reminders of her social status and lack of wealth. Despite this, she remains independent and determined to defy societal expectations. Similarly, in Emma, the character of Emma Woodhouse feels trapped by her wealth and societal status, as it hinders her from pursuing love and finding true happiness. Both Jane and Emma demonstrate a relentless pursuit for personal fulfillment and happiness, even in the face of societal constraints. Their determination to live life on their own terms serves as an inspiration to readers, as they challenge the limitations imposed upon them by society and seek their own happiness.

Moreover, Jane possesses a multidimensional character; while her resilient nature remains unaltered, her experiences in various environments have endowed her with distinct perspectives from various social classes. Jane's complex personality is key to her development throughout the novel. Despite the constancy of her strong personality, her experiences in different settings allow her to grow and evolve. This aspect of her character aligns with the Bildungsroman genre, which focuses on the psychological and moral growth of the protagonist from youth to adulthood. Her interactions with various social classes and environments mark Jane's journey from an orphaned child to a self-assured, married woman, contributing to her understanding of the world and herself. For instance, Jane had the opportunity to witness the behavior and attitudes of the upper class. She realized that Mr. Rochester's primary reason for considering marriage was driven by social interests

and connections. Jane found it difficult to connect with the values of the upper class, acknowledging that they held certain beliefs she could not fully comprehend. Her early decision to deliberately isolate herself in the story hints at her growing independence and her ability to resist the authority of others. Jane's observations of different social classes, especially the upper class, provide a vehicle for Charlotte Brontë to critique Victorian society. Jane's inability to fathom the motives and standards of the upper class, as seen during her time at Thornfield Hall, highlights the disconnect and class tensions of the era. These observations serve as a critique of the superficiality and materialism prevalent in the upper class, contrasting sharply with Jane's values of integrity and moral fortitude. Nonetheless, there are a few subsequent events that contributed to her development during her youth. Jane's identity gradually becomes more apparent during her time at Lowood. In the chapter in which she is dispatched to Lowood and provides a description of Miss Temple, Jane addresses the reader.

“Let the reader add [...] refined features; a complexion, if pale, clear; and a stately air and carriage, and he will have [...] a correct idea of the exterior of Miss Temple—” (p.48).

By showing how the self can be a barrier, Brontë's stories help readers stop being skeptical and feel sorry for Jane. Earl Knies (1966) also says that most of the novel's characters are formed through interactions between characters (p.553). An important part of Jane's subjectiveness toward other people is how well they can communicate with her. Positive subjectivity describes Jane's opinion of Bessie Lee, which can be seen in the way she acts and writes.

“Bessie Lee must, I think, have been a girl of good natural capacity, for she was smart in all she did, and had a remarkable knack of narrative; ...I preferred her to any one else at Gateshead Hall.” (p. 29)

Brontë crafts a multi-layered character by depicting her in many social contexts and illustrating her ability to uphold her fundamental personality features while adjusting and acquiring knowledge. Brontë's thorough portrayal of diverse social environments and social strata enhances the novel's realism. The author enhances the credibility and relatability of the world depicted in *Jane Eyre* for the reader by including the details of many social environments.

Discussion

Emma's experiences in *Madame Bovary* highlight the challenges faced by women in pursuing their aspirations and desires within norms. Her dissatisfaction arising from the disparity between her mundane life with Charles and the romantic illusions inspired by her reading materials is vividly portrayed by Flaubert. Not does she find herself discontent in her marriage but she also struggles against societal expectations that confine her to traditional roles of wife and mother stifling any opportunities for personal development or satisfaction. Emma's tragic fate serves as a reminder of the consequences when women are compelled to conform to subservient roles in a male dominated society suppressing their individuality. Her relentless quest for love and purpose beyond confines reflects her defiance, against these restrictive social conventions even though it leads to her downfall. Flaubert underscores the importance of challenging norms that limit women's autonomy and highlights the harmful impact such constraints can have on individuals lives.

In contrast, *Jane Eyre* presents a narrative of self-discovery and resilience within a similarly rigid social framework. Brontë uses Jane's perspective to skillfully explore her protagonist's quest for independence and self-respect within the gender norms and societal hierarchy of Victorian England. Jane's transformation from a mistreated orphan to an independent woman who stands up for her beliefs and emotional wellbeing is a touching tale of self-discovery and defiance against societal conventions. Despite her feelings for Mr. Rochester, her refusal to compromise her values by becoming his mistress demonstrates her commitment to equality and dignity in a relationship challenging the norms of the era.

Furthermore, Brontë and Flaubert's novels provide deep insights into human psychology. The significant contrast between these two situations highlights the importance of individual choice and the social systems in which these characters function, providing a thoughtful examination of the possible consequences of questioning societal conventions.

In conclusion, this comparative analysis of *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and *Madame Bovary* by Gustave Flaubert, it is crucial to highlight the subtle depiction of narrative techniques that shape our comprehension of the main characters. Both authors adeptly employ narrative techniques to mirror the internal conflicts and societal pressures experienced by their characters. The transformation of Jane, from a confined orphan to a confident individual, and the tragic decline of Emma, demonstrate the significant influence of societal expectations on personal development. This provides readers with a better understanding of their intricate inner thoughts and choices. Jane and Emma's identities and life choices are influenced by the oppressive environments they encounter, which reflect the authors' criticisms of the unchanging social systems prevalent during their eras. Brontë and

Flaubert explore themes of resistance and conformity, freedom and fate, through the characters of Jane and Emma. These themes have a strong impact on modern readers. These novels are not just historical objects, but rather complex texts that still resonate with the challenges of self-discovery within societal constraints.

Recommendations

Implications

The research emphasizes the relevance of classic literature in contemporary discussions on gender roles, societal expectations, and individual psychology. Educators can incorporate comparative analyses into their teaching to promote a more profound literary appreciation and enhance critical thinking skills among students.

Further Studies

Further research should explore narratives and characterizations across genres and time periods to understand their evolution and cultural significance. Empirical studies on reader engagement and integrating literary analysis with psychology, sociology, and cultural studies can provide more insights.

References

- Bal, M. (2009). *Narratology: Introduction to the theory of narrative*. University of Toronto Press.
- Bridgeman, T. (2007). Time and space. In D. Herman (Ed.), *Cambridge companion to narrative* (pp. 52-65). Cambridge University Press.
- Brontë, C. (1980). *Jane Eyre*. Oxford University Press.

- Chatman, S. B. (1978). *Story and discourse: Narrative structure in fiction and film*. Cornell University Press.
- Currie, M. (2010). *About time: Narrative, fiction and the philosophy of time*. Edinburgh University Press.
- Flaubert, G. (2005). *Madame Bovary*. Random House, Inc.
- Genette, G. (1980). *Narrative discourse: An essay in method*. Cornell University Press.
- Knies, E. A. (1966). The "I" of Jane Eyre. *College English*, 27(7), 546-548, 553-556.
- Lee, S. (2006). *A world abandoned by God: Narrative and secularism*. Bucknell University Press.
- Mitchell, W. J. T. (Ed.). (1981). Introduction. In W. J. T. Mitchell (Ed.), *On narrative* (pp. vii-x). University of Chicago Press.
- Ricoeur, P. (1980). Narrative time. *Critical Inquiry*, 7, 169-190.
- Wood, T. (2011). Author's characters and the character of the author: The typical in fiction. *Journal of Literary Semantics*, 40, 159-176.

Author

Chalermkwan Jogthong

Bachelor of Arts in English Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

340 Sura Narai Rd, Tambon Nai Mueang, Mueng, Nakhon Ratchasima 30000

Tel.: 088-0668884 E-mail: chalermkwan.j@nrru.ac.th

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อ สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย

Socio-Economics Factors Affecting Thailand's Household Debt-to-Income Ratio

อทิพันธ์ วรรณสุริยะ^{1*}

Atipan Vansuriya

^{1*} สาขาวิชาการเงินและนวัตกรรมทางการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลกรุงเทพ

Department of Finance and Financial Innovations, Faculty of Business Administration,
Rajamangala University of Technology Krungthep

*Corresponding author's E-mail: atipan.v@mail.rmuth.ac.th

Received: March 5, 2024

Revised: July 31, 2024

Accepted: August 17, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.20>

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อ
สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย และศึกษาผลกระทบของปัจจัยกำหนด
สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนต่ำ
กว่าและสูงกว่าระดับเฉลี่ยตามลำดับ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและ
สังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้
สมการถดถอยแบบค่าเฉลี่ยและควอนไทล์เรกเรชัน ณ ระดับ 0.25 และ 0.75 ผล
การศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการทำงานของ
หัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และ
เงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดสัดส่วน

ภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนในทุกระดับ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงินเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้กับครัวเรือน รวมถึงการนำสัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้มาใช้เป็นเกณฑ์ในการก่อหนี้ใหม่ จะช่วยลดการก่อหนี้เกินตัว และช่วยให้ลูกหนี้มีรายได้หลังชำระหนี้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

คำสำคัญ: สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้, ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม, หนี้ครัวเรือน, การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบค่าเฉลี่ย, ควอนไทล์เรเกรสชัน

Abstract

This study aimed to analyse socio-economics factors affecting the debt-to-income ratio of Thai households, and to examine the impact of these factors on households with below-average and above-average debt-to-income ratios, respectively. The data were sourced from the 2021 Household Socio-Economic Survey conducted by the National Statistical Office of Thailand. The data were analyzed with the mean regression equations and quantile regression at the 0.25 and 0.75 levels. The study found that the following factors, i.e. the highest education level of the household head, the employment status of the household head, the number of household members, the average monthly household expenditure, and the average monthly household savings were significant factors in determining the debt-to-income ratio of households at all levels. Therefore, giving importance to financial management is a way to build financial immunity for households. Additionally, using the debt-to-income ratio as a criterion for new debt will help reduce excessive debt and ensure that debtors have sufficient income for living expenses after debt repayment.

Keywords: debt-to-income ratios, socio-economics factors, household debt, mean regression, quantile regression

บทนำ

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยยังคงน่าเป็นห่วง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย หนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและยังอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องจากไตรมาสที่ 1 ปี 2560 ร้อยละ 78.2 เป็นร้อยละ 86.4 ในไตรมาสที่ 2 ปี 2566 โดยเพิ่มขึ้นไปสู่ระดับสูงสุดที่ร้อยละ 90.8 ที่ไตรมาสที่ 1 ปี 2564 และปรับลดลงตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ แต่ครัวเรือนยังคงสะสมความเปราะบางจากภาระหนี้สูง สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่าการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนก็มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน จำนวนหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2554 จากจำนวนหนี้เฉลี่ย 134,900 บาทต่อครัวเรือนเป็น 205,679 บาทต่อครัวเรือนในปี 2564 เช่นเดียวกับภาระการชำระหนี้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 3,397 บาทในปี 2554 เป็น 3,602 บาทในปี 2564 จากข้อมูลดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าหนี้ครัวเรือนยังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวน แต่มีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของจำนวนหนี้และจำนวนการผ่อนชำระหนี้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน หากมีสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จนทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (Theong, Osman & Yap, 2018)

หากพิจารณาสาเหตุของการเป็นหนี้ ปัญหาหนี้สินอาจเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย การจ้างงาน ค่าจ้าง รายได้ที่แท้จริง Real GDP การบริโภครวม การกระจายรายได้ และการออมโดยรวม (Lerskullawat, 2020; Pornthai, Laosuthi & Luksamee-Arunothai, 2024) นอกจากนี้ยังอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว ศาสนา และการออมในครัวเรือน (Fang et al.,

2022a; Rahman et al., 2020) คนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินในระดับต่ำกว่า (Rahman et al., 2020; Khammek & Intagoon, 2024) การสำเร็จการศึกษาที่สูงขึ้นสามารถช่วยบรรเทาผลกระทบด้านลบจากการเป็นหนี้ของนักศึกษา (Bahadir & Gicheva, 2022) และ Baker et al. (2019) พบว่า สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว ศาสนา และการออมของครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือนมากเกินไปอย่างมีนัยสำคัญ

สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ หรืออัตราส่วนความสามารถในการก่อหนี้ (Debt Service Ratio: DSR) เป็นอัตราส่วนที่จะบอกให้ทราบถึงระดับหนี้ที่เหมาะสมและไม่เป็นภาระหรือเกินกำลังที่จะสามารถชำระคืนได้ โดยการนำเอารายจ่ายในการชำระหนี้ต่อเดือนหารด้วยรายได้ต่อเดือน เพื่อดูว่าในเดือนหนึ่งบุคคลนั้นมีหนี้ที่ต้องชำระมากน้อยเพียงไร เกินกำลังความสามารถของเขาหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนความสามารถในการก่อหนี้มีค่าสูงแล้ว ก็ควรต้องระมัดระวังในการใช้เงินเพราะหากก่อหนี้เพิ่มก็จะทำให้ภาระการชำระหนี้เพิ่ม (Namput, Jaroenjitrkarn & Wiwathana, 2014) และทำให้เงินที่ใช้จ่ายต่อเดือนน้อยลง ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตลดลง อัตราส่วนความสามารถในการก่อหนี้ที่เหมาะสมไม่ควรมากกว่าร้อยละ 40 ของรายได้ต่อเดือน (Wanasuk, et al., 2014; Sanguanwattanak, Sapwarabol & Chanchaoenchai, 2024)

ซึ่งมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่สามารถช่วยลดและแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนได้ก็คือ การกำหนดระดับ Debt Service Ratio (DSR) หรือสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินสามารถบังคับใช้หรือขอความร่วมมือสถาบันการเงิน โดยไม่ปล่อยสินเชื่อแก่ผู้กู้เงินที่มีระดับ DSR สูงกว่าระดับที่หน่วยงานกำกับดูแลเห็นว่าเหมาะสม ทั้งนี้เพราะหากปล่อยกู้ให้กับผู้กู้ที่มีระดับ DSR สูงเกิน อาจจะมีปัญหาเรื่องความสามารถในการชำระคืน และส่งผลต่อสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ได้ (Sanguanpan, 2015) โดยหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น มาเลเซีย ฮองกง สิงคโปร์ ได้นำมาตรการ DSR มาใช้ในการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน เช่น มาเลเซียนำ DSR มาใช้กับสินเชื่อทุกประเภทที่ปล่อยกู้กับครัวเรือนที่มีความเปราะบาง

สูง หรืออ่อนลงได้นำมาตรการ DSR มาใช้กับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเพื่อช่วยลดความ
ร้อนแรงของราคาอสังหาริมทรัพย์ (Sangwichitr, Intara & Chicharoen, 2019) สำหรับ
ประเทศไทยนั้นสถาบันการเงินจะประเมินความสามารถการชำระหนี้ โดยดูข้อมูล
ประวัติการชำระเงินจากบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (เครดิตบูโร) มาประกอบการ
ปล่อยสินเชื่อ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมหลายๆ ปัจจัยส่งผล
ต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน หากครัวเรือนมีหนี้สินจำนวนมากย่อมส่งผลต่อการ
ชำระหนี้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้บอกถึงความสามารถในการ
ชำระหนี้ ซึ่งหากนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดการปล่อยสินเชื่อไม่ให้สถาบัน
การเงินปล่อยสินเชื่อแก่ผู้กู้ที่มีระดับ DSR สูงเกินกว่าระดับที่อาจมีผลต่อความสามารถ
ในการชำระหนี้ จะช่วยลดการเกิดหนี้เสียของสถาบันการเงิน และช่วยให้ผู้กู้มีวินัยทาง
การเงินมากขึ้นหากต้องการขอสินเชื่อ การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อ
สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทยให้ครอบคลุมกับระดับภาระหนี้ในทุก
กลุ่ม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง ปานกลางหรือระดับเฉลี่ย
และระดับต่ำ ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง 3 กลุ่มนี้ เพื่อนำผล
การศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อ
รายได้ของครัวเรือนไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยกำหนดสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของ
ครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนต่ำกว่าและสูงกว่าระดับเฉลี่ย

วิธีคำนวณการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Household Socio-Economic Survey: SES) ปี พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นข้อมูลในระดับหัวหน้าครัวเรือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์มีจำนวนทั้งหมด 46,840 ครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษาคัดเลือกจากครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่าศูนย์และมีภาระหนี้ที่ต้องชำระ และตัดข้อมูลที่เป็นค่าผิดปกติ (outliner) จากการสร้างกราฟ Boxplot ทำให้เหลือข้อมูลจำนวน 23,326 ครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์มิติในเชิงเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณสมการถดถอย โดยแบ่งวิเคราะห์สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนออกเป็น 3 ระดับ คือ ครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ระดับสูง ปานกลางหรือระดับเฉลี่ย และระดับต่ำ โดยคำนวณสมการถดถอยด้วยวิธี Mean Regression เพื่อคำนวณผลกระทบของปัจจัยกำหนดสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนที่ระดับเฉลี่ย และใช้วิธีควอนไทล์เกรสชัน (Quantile Regression) เพื่อต้องการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามคือระดับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนในระดับสูงและต่ำ ซึ่งจะช่วยเสริมการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ระดับเฉลี่ยด้วยวิธี Mean Regression ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษานี้คำนวณวิธีควอนไทล์เกรสชันที่ระดับควอนไทล์ที่ 0.25 และ 0.75 เพื่อคำนวณผลกระทบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีระดับหนี้ต่ำกว่าและสูงกว่าระดับหนี้เฉลี่ย ตามลำดับ และได้ทดสอบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูง (Multicollinearity) พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กัน และได้แก้ไขปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) ด้วยวิธี Robust Standard Errors

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้สร้างตัวแบบสมการถดถอยเชิงซ้อนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนและปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวน 10 ปัจจัย ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน เขตที่ตั้งครัวเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน อธิบายความหมายของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังตาราง 1

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน แสดงเป็นสมการได้ดังนี้

$$DPY = a_0 + a_1SEX + a_2AGE + a_3AGE^2 + a_4STATUS + a_5EDU1 + a_6EDU2 + a_7NHH + a_8NDH + a_9AREA + a_{10}WORK1 + a_{11}WORK2 + a_{12}WORK3 + a_{13}EXPEND + a_{14}SAVING + \epsilon$$

ตาราง 1

ความหมายของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	ความหมาย	รายละเอียดตัวแปร
DPI	สัดส่วนภาระหนี้ต่อ	หน่วยเป็นบาท
	รายได้ของครัวเรือน	หมายถึงสัดส่วนการผ่อนชำระหนี้ต่อ
		รายได้ของครัวเรือน
SEX	เพศของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = ชาย, 0 = หญิง

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ความหมาย	รายละเอียดตัวแปร
AGE	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	หน่วยเป็นปี การศึกษาได้ต่ำกว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) ที่จะส่งผลต่อการการผ่อนชำระหนี้ นั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรง (Linear Relationship) สอดคล้องกับทฤษฎีสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ซึ่งหมายความว่า เมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุมากขึ้นจำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระจะลดลง เช่น โอกาสที่จะเข้าถึงสินเชื่อของสถาบันการเงินจะลดลง และจำนวนหนี้สินที่เหลืออยู่ลดน้อยลง
STATUS	สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = สมรส, 0 = อื่น ๆ ได้แก่ โสด หม้าย หย่า แยกกันอยู่
EDU1	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนปลาย, 0 = อื่น ๆ
EDU2	ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีขึ้นไป, 0 = อื่น ๆ
NHH	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	หน่วยเป็นคน

ตาราง 1 (ต่อ)

NDH	จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน	หน่วยเป็นคน ประกอบด้วย จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และ จำนวนผู้พิการ
AREA	เขตที่ตั้งครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = ในเขตเทศบาล, 0 = นอกเขตเทศบาล
WORK1	สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = นายจ้าง, 0 = อื่น ๆ
WORK2	สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = ลูกจ้าง ประกอบด้วย พนักงานราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานบริษัทเอกชน, 0 = อื่น ๆ
WORK3	สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้ 1 = ประกอบธุรกิจส่วนตัว และธุรกิจในครัวเรือน, 0 = อื่น ๆ
EXPEND	รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน	หน่วยเป็นบาท ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน
SAVING	เงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน	หน่วยเป็นบาท เท่ากับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ลบด้วยรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน เปรียบเทียบระหว่างวิธี Mean Regression และ Quantile Regression ผลการคำนวณแสดงในตารางที่ 2 และผลการเปรียบเทียบของแต่ละวิธีสรุปได้ตามตาราง 2

ตาราง 2

ผลการคำนวณปัจจัยมีผลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย

ตัวแปร	Mean Regression		Quantile Regression (0.25)		Quantile Regression (0.75)	
	Coefficient	Sig.	Coefficient	Sig.	Coefficient	Sig.
SEX	0.011311	0.0200**	0.001773	0.3830	0.008934	0.0560*
AGE	0.002612	0.0060***	-0.000730	0.1030	0.003198	0.0020***
AGE ²	-0.000024	0.0070***	0.000003	0.4180	-0.000027	0.0060***
STATUS	0.013552	0.0120**	0.003520	0.1280	0.013733	0.0100**
EDU1	0.023425	0.0000***	0.006748	0.0060***	0.035343	0.0000***
EDU2	0.070723	0.0000***	0.037825	0.0000***	0.079959	0.0000***
NHH	-0.015792	0.0000***	-0.004191	0.0000***	-0.020892	0.0000***
NDH	-0.001914	0.4400	-0.002152	0.0380**	0.000652	0.7840
AREA	-0.010013	0.0250**	0.002232	0.2230	-0.011535	0.0060***
WORK1	0.047162	0.0010***	0.024833	0.0000***	0.049258	0.0000***
WORK2	-0.049462	0.0000***	-0.010207	0.0020**	-0.046960	0.0000***
WORK3	0.027217	0.0000***	0.006107	0.0370**	0.028069	0.0000***

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	Mean Regression		Quantile Regression (0.25)		Quantile Regression (0.75)	
	Coefficient	Sig.	Coefficient	Sig.	Coefficient	Sig.
EXPEND	0.000002	0.0000***	0.000002	0.0000***	0.000003	0.0000***
SAVING	-0.000001	0.0000***	-0.000001	0.0000***	-0.000002	0.0000***
CONSTANT	0.157873	0.0000***	0.074677	0.0000***	0.173206	0.0000***
R-squared	0.0305		0.0330		0.0384	

หมายเหตุ: *** แทนระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.01, ** แทนระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05,
* แทนระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.10

จากตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไทย ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อายุของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลต่อภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความสัมพันธ์ระหว่างอายุและภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนสอดคล้องกับทฤษฎีสมมติฐานวัฏจักรชีวิต หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสจะมีภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนปลาย และ 3) ระดับปริญญาตรีขึ้นไป โดยใช้กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าประถมศึกษาเป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอน

ปลาย ประถมศึกษาตอนปลาย และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าประถมศึกษาตอนปลาย สะท้อนถึงหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่ามีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้มากกว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดระดับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยอย่างมีนัยสำคัญ อาจเนื่องมาจากสมาชิกในครัวเรือนมีความสามารถในการหารายได้จึงไม่เป็นภาระในการสร้างหนี้ สำหรับจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนไม่พบว่ามีผลต่อภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือนแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ นายจ้าง ลูกจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัวและธุรกิจในครัวเรือน และไม่ได้ทำงานซึ่งใช้เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัว และธุรกิจในครัวเรือน จะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างจะมีหนี้สินน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่งผลในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีรายจ่ายมากจะมีโอกาสกู้ยืมมากกว่าครัวเรือนที่มีรายจ่ายน้อยและทำให้ภาระในการผ่อนชำระเงินกู้มากขึ้นตามไปด้วย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่งผลในทางลบอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน กล่าวคือ หากครัวเรือนมีเงินออมจะช่วยลดจำนวนการกู้ยืมเมื่อต้องการซื้อสินค้าและบริการให้น้อยลง

สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยกำหนดสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนต่ำกว่าและสูงกว่าระดับเฉลี่ย

พบว่าเพศของหัวหน้าครัวเรือนให้ผลการศึกษาต่างกัน คือหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง ในกลุ่มที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนสูงกว่าระดับเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีนัยสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย อายุของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลต่อภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนสูงกว่าระดับเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีนัยสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย ครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสจะมีภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ในกลุ่มที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนสูงกว่าระดับเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีนัยสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย สำหรับระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มให้ผลเหมือนกันคือ หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนปลาย และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าประถมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาของครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม ให้ผลสอดคล้องกัน ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือนมากจะมีภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึงพิงน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีนัยสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนสูงกว่าระดับเฉลี่ย ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ในกลุ่มที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนสูงกว่าระดับเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ แต่ไม่มีนัยสำคัญสำหรับครัวเรือนที่มีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนต่ำกว่าระดับเฉลี่ย สำหรับสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน ทั้ง 2 กลุ่ม ให้ผลที่สอดคล้องกัน หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัว และธุรกิจในครัวเรือน จะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างจะมีหนี้้น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ทั้ง 2 กลุ่ม ให้ผลเหมือนกัน ครัวเรือนที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ให้ผลเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม กล่าวคือ หากครัวเรือนมีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนมากจะมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนและปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนในทุกระดับนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีผู้บริโภคใหม่ (New Consumer Theory) ของ Lancaster (1966) ที่กำหนดให้อรรถประโยชน์ของผู้บริโภคขึ้นกับคุณลักษณะของสินค้า ไม่ใช่ตัวสินค้า และ McFadden and Train (2000) เสนอทฤษฎีการเลือกที่ไม่ต่อเนื่อง และนำคุณลักษณะของผู้บริโภคแต่ละคนมาพิจารณา โดยทฤษฎีผู้บริโภคใหม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจในการสร้างหนี้ของหัวหน้าครัวเรือน ที่ต้องตัดสินใจเพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดดอกเบี้ยจ่าย จำนวนงวดที่ผ่อนระยะเวลาการผ่อน ซึ่งการตัดสินใจของแต่ละหัวหน้าครัวเรือนจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ

กับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และคุณลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน เช่น อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และสภาวะการทำงาน เป็นต้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ (Intarawiset et al., 2022) พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวจะมีแนวโน้มที่จะเป็นหนี้มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษา และครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะไม่มีหนี้สิน (PiovarČi, 2021) สอดคล้องกับ (Baker et al., 2019; Fang et al., 2022; Rahman et al., 2020) พบว่าหนี้ครัวเรือนที่มากเกินไปได้รับอิทธิพลจากขนาดของครอบครัว และ Intarapak and Supapakorn (2020) พบว่าขนาดของครัวเรือนส่งผลในทางบวกต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน สอดคล้องกับ Intarawiset et al., (2022) พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้างและหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวจะมีหนี้มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญในทุกระดับหนี้ครัวเรือน และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างจะมีหนี้น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานอย่างมีนัยสำคัญกับครัวเรือนที่มีหนี้ระดับเฉลี่ยและต่ำกว่า แต่ไม่มีนัยสำคัญกับครัวเรือนที่มีหนี้สูงกว่าระดับเฉลี่ย และ Bungkilo, Samran and Homlaor (2023) พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์ต่อการก่อหนี้ในระบบของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย ไปในทิศทางเดียวกับ สอดคล้องกับ Chaiyanon and Sanguanwongse (2021) พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์เกษตรในเขตภาคเหนือ และ Intarawiset et al. (2022) พบว่าเมื่อครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะสร้างหนี้เพิ่มขึ้น และ สอดคล้องกับ Baker et al., (2019); Fang et al. (2022); Lerskullawat (2020); Rahman et al., (2020) ที่พบว่า การออมมีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือน

สำหรับเพศ อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน เขตที่ตั้งครัวเรือน มีระดับความมีนัยสำคัญ และทิศทางการส่งผลต่อการกำหนดระดับภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระดับภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน สอดคล้องกับทฤษฎีสถิตฐานวัฏจักรชีวิต ที่อธิบายความสัมพันธ์ของรายจ่ายในการบริโภคที่ขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่ว

อายุขัย โดยในช่วงอายุน้อยมีประสิทธิภาพการทำงานต่ำจึงมีความสามารถในการหารายได้น้อย จึงต้องกู้เงินมาใช้เพื่อใช้จ่ายในการบริโภคก่อน และนำมาซื้อทรัพย์สินเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต เมื่ออายุมากขึ้น ความสามารถในการหารายได้มีมากขึ้น ครัวเรือนจะออมมากขึ้นเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ตอนต้นชีวิต และเก็บเงินไว้ใช้ในตอนปลายชีวิต จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงปลายชีวิตที่ไม่มีรายได้แต่ยังต้องมีการบริโภคอยู่ ครัวเรือนจะเริ่มนำเงินออมที่สะสมไว้ออกมาใช้จ่าย (Vansuriya, 2023) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Fang et al. (2022a); Rahman et al. (2020) หนี้ครัวเรือนที่มากเกินไปยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว ศาสนา และการออมในครัวเรือน ไปในแนวทางเดียวกับ Baker et al. (2019) พบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว ศาสนา มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ครัวเรือนมากเกินไปอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Brewer (2019) พบว่า ครัวเรือนที่มีเด็กอาจมีหนี้เพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินของครัวเรือน พฤติกรรมการใช้จ่ายและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจโดยรวม และ Chaitarin and Kharuhayothin (2019) พบว่า จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนส่งผลต่อปริมาณหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดพะเยา และเป็นไปในแนวทางเดียวกับ Nimanussornkul and Nimaanusornkul (2018) พบว่า ที่ระดับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ต่ำ ๆ ถ้าหากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่อยู่ในอุปการะเพิ่มขึ้นจะทำให้สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Kowalski et al. (2023) พบว่า เขตที่อยู่อาศัยส่งผลต่ออัตราส่วนการชำระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน เช่นเดียวกับ Intarawiset et al. (2022) พบว่า ที่ระดับภาระหนี้ต่ำ ๆ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีหนี้้น้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนในทุกระดับหนี้ สะท้อนถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้และภาระในการชำระหนี้ของครัวเรือน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน โดยอาจให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงิน ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สร้างวินัยในการออม และให้ความรู้ทางการเงินเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้กับครัวเรือน

อย่างไรก็ตามการเป็นหนี้อาจไม่ใช่เรื่องเลวร้าย หากเป็นการก่อหนี้เพื่อการลงทุนหรือประกอบอาชีพ รวมถึงสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต เช่น การซื้อบ้าน แต่หากการเป็นหนี้นั้นบุคคลต้องมีความสามารถในการชำระหนี้ไม่ก่อให้เกิดหนี้เสีย ซึ่งจะส่งผลเสียต่อทั้งตัวเองและสถาบันการเงินรวมถึงเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้นการให้ความสำคัญกับภาระการผ่อนชำระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนไม่ให้มีสัดส่วนที่สูงเกินไป ด้วยการนำสัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้มาใช้เป็นเกณฑ์ในการก่อหนี้ใหม่จะช่วยลดการก่อหนี้เกินตัว และช่วยให้ลูกหนี้มีรายได้หลังชำระหนี้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเพื่อหาความสัมพันธ์กับภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน ยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค ปัจจัยทางด้านนโยบายการเงิน นโยบายการคลัง ที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่

กล่าวมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ และภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือน เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

References

- Bahadir, B., & Gicheva, D. (2022). Macroeconomic Implications of Student Debt: A state-level analysis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 54(8), 2273-2300.
- Baker, H. K., Kumar, S., Goyal, N., & Gaur, V. (2019). How financial literacy and demographic variables relate to behavioral biases. *Managerial Finance*, 45(1), 124-146.
- Brewer, M. (2020). Household debt and children's risk of food insecurity. *Social Problems*, 67(3), 565-584.
- Bungkilo, D., Samran, W., & Homlaor, T. (2023). Determinant of household loan's formal debt in Chiang Rai province. *The Journal of Accounting Review*, 8(2), 21-41. [in Thai]
- Chaitarin, W., & Kharuhayothin, T. (2019). Debt of farm households in Phayao province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 7(3), 283-294. [in Thai]
- Chaiyanon, P., & Sanguanwongse, V. (2021). Debt analysis and related factor to debt agriculture of cooperative member in the northern of Thailand. *Lampang Rajabhat University Journal*, 10(1), 63-75. [in Thai]

- Fang, J., Hao, W., & Reyers, M. (2022). Financial advice, financial literacy, and social interaction: What matters to retirement saving decisions? *Applied Economics*, 54(50), 5827-5850.
- Intarapak, S., & Supapakorn, T. (2020). Application of logistic regression analysis to household debt of Bangkok and metropolitan area of Thailand. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 17, 676-681. [in Thai]
- Intarawiset, N., Nilbai, T., Thongphat, T., & Antarasena, A. (2022). The effect of household socio-economic factors on household debt in Thailand. *Journal of Management Sciences*, 9(1), 115-138. [in Thai]
- Khammek, S., & Intagoon, K. (2024). Factors effecting elderly capacity in saving of the working-aged population in mueang district, Phitsanulok province. *Journal of Spatial Development and Policy*, 2(3), 49-60. [in Thai]
- Kowalski, R., Strzelecka, A., Wałęga, A., & Wałęga, G. (2023). Do children matter to the household debt burden?. *Journal of Family and Economic Issues*, 44(4), 1007-1022.
- Lancaster, K. J. (1966). A new approach to consumer theory. *Journal of Political Economy*, 74(2), 132-157.
- Lerskullawat, A. (2020). Factors affecting household debt in Thailand. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, 13(4), 327-336. [in Thai]
- McFadden, D., & Train, K. (2000). Mixed MNL models for discrete response. *Journal of Applied Econometrics*, 15(5), 447-470.
- Namput, S., Jaroenjitkarn, A., & Wiwathana, S. (2014). *Strategic personal finance management (6th ed.)*. Bangkok: Se-Ed book center co., ltd. [in Thai]

- Nimanussornkul, C., & Nimaanussornkul, K. (2018). Factor affecting debt service ratio of education officer in primary school and secondary school, Chiang Mai province by using censored quantile regression. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(2), 96-126. [in Thai]
- PiovarČi, V. (2012). The effect of socio-economic and demographic factors on household indebtedness: Evidence from SLOVAKIA. *Economic Review*, 50(2), 181-202.
- Pornthai, P., Laosuthi, T., & Luksamee-Arunothai, M. (2024). Household debt and economic variables of each stages of the business cycle in Thailand. *Journal of Social Science Panyapat*, 6(2), 1-10. [in Thai]
- Rahman, M., Azma, N., Masud, M. A. K., & Ismail, Y. (2020). Determinants of indebtedness: Influence of behavioral and demographic factors. *International Journal of Financial Studies*, 8(1), 1-14.
- Sanguanpan, K. (2015). *Household debt*. Bang of Thailand. [in Thai]
- Sanguanwattanak, P., Sapwarobol, T., & Chancharoenchai, K. (2024). Factors affecting over-indebtedness behavior based on the life-cycle stages of households. *Journal of Social Science Panyapat*, 6(2), 25-36. [in Thai]
- Sangwichitr, K., Intara, P., & Chicharoen, P. (2019). *Fintech with the role of informal household debt management to improve the life quality sustainability*. Prince of Songkla University. [in Thai]
- Theong, M. J., Osman, A. F., & Yap, S. F. (2018). Household indebtedness: How global and domestic macro-economic factors influence credit card debt default in Malaysia. *Institutions and Economies*, 10(3), 37-56.
- Tseng, Y. C., & Hsiao, I. F. (2022). Decomposing the factors household debt: The case of China. *Applied Economics*, 54(23), 2627-2642.

- Wanaset, A. (2022). The impact of household debt on stability and Thai economic growth. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning*, 12(1), 151-162. [in Thai]
- Wanasuk, K., Kosako, C., & Chuavalli, P. (2014). *Household debt and the southern economy*. Bangkok of Thailand. [in Thai]
- Vansuriya, A. (2023). Dynamics of income, expenditure, and savings of Thai households during 2011-2019. *Journal of Management Science Review*, 25(1), 29-42. [in Thai]

Author

Atipan Vansuriya

Department of Finance and Financial Innovations, Faculty of Business
Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

Tel: 085-5059-965 E-mail: atipan.v@mail.rmuth.ac.th

การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ: การพัฒนากระบวนการสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล

Implementation of Digital Government Policies: The Developing an Audit Process to Support the Stepping into a Digital Auditor (Cyber Auditor)

นัยนา โคตรสมบัติ¹ / พิมพลิจิต แก้วหานาม^{2*} / จริยา อินทนิล³

Naiyana Khotsombut / Phimlikid Kaewhanam / Jariya Intanin

¹ นิติตปริญญาเอก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Doctor of Philosophy, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

^{2*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

*Corresponding author's E-mail: phimlikid.ka@ksu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Received: March 11, 2024

Revised: August 7, 2024

Accepted: August 17, 2024

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.21>

บทคัดย่อ

ปัจจุบันหน่วยรับตรวจใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการองค์กร ผู้สอบบัญชีใช้วิธีการตรวจสอบโดยเน้นที่การตรวจสอบจากเอกสารหลักฐานเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้เน้นที่การตรวจสอบฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศที่หน่วยรับตรวจใช้ ส่งผลให้หลักฐานที่ผู้สอบบัญชีได้รับอาจไม่เพียงพอเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการสอบบัญชีรองรับการเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล ประชากรในการวิจัยครั้งนี้

คือ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย จำนวน 380 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน สุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ประกอบด้วย ค่าความถี่, ค่าสถิติร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ ผลการวิเคราะห์พบว่า กระบวนการตรวจสอบบัญชี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.73$, S.D. = 0.55) เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าทุกการเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบของรัฐบาลดิจิทัล 1 หน่วย จะทำให้การพัฒนากระบวนการสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) เพิ่มขึ้น 0.35 หน่วย ทุกการเพิ่มขึ้นของตัวแบบด้านการจัดการ 1 หน่วย จะทำให้การพัฒนากระบวนการสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) เพิ่มขึ้น 0.24 หน่วย

สรุปผลการวิจัย 1) ภาครัฐต้องมีการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการใช้ระบบสารสนเทศในการตรวจสอบบัญชี 2) การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการตรวจสอบช่วยลดเวลาในการปฏิบัติงานและผลการตรวจสอบที่มีคุณภาพ 3) ภาครัฐต้องสร้างการรับรู้ให้กับบุคลากร ถึงความง่ายและประโยชน์จากการใช้งานระบบสารสนเทศ

คำสำคัญ : รัฐบาลดิจิทัล, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, กระบวนการสอบบัญชี

Abstract

Currently, the inspection unit uses technology to manage the organization. The auditor did not examine the database of the information system used, By examining document evidence only. As a result, the evidence received by the auditor may not be adequately adequate. Which affects the auditor's opinion. This study aims to explore the establishment of an audit framework to bolster the capabilities of

digital auditors. The target population encompasses cooperative auditors engaged in auditing activities for cooperatives and farmer groups in Thailand. A quantitative research approach was employed, involving the random selection of a sample comprising 190 subjects, with data collected through structured questionnaires. Data analysis encompassed descriptive and inferential statistical methods, encompassing frequency, percentage statistics, averages, and standard deviations, with a specific focus on enter multiple regression analysis. The results of the analysis found that the accounting audit process The overall picture is at the highest level ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.55). The analysis elucidates a discernible correlation among variables: a 1-unit increment in the prevalence of digital governance precipitates a 0.35-unit augmentation in audit process evolution, thus fostering the transition toward digital auditors. Furthermore, each 1-unit elevation in the efficacy of the management model precipitates a commensurate 0.24-unit advancement in the audit process's evolution, consequently fortifying the transition toward a digital auditor.

Summary of research findings: 1) The government sector must develop personnel skills in using information systems for auditing. 2) Using technology in the inspection process reduces operational time and results in quality inspections. 3) The government sector must create awareness among personnel. of the ease and benefits of using information systems.

Keywords: digital government, policy implementation, auditing process

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการนำดิจิทัลสู่การบริหารจัดการภาครัฐ โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล มีระยะเวลา 3 ปี (2563-2565) เพื่อให้องค์กรรัฐใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการนำภาครัฐเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเนื่องจาก 1) ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการและสิทธิสวัสดิการของประชาชนด้วยข้อมูลและช่องทางดิจิทัล 2) การทำงานของภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ด้วยการปรับปรุงข้อมูลตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ และเปิดเผยแก่ประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล 3) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาบริการของภาครัฐ และการกำหนดนโยบายสำคัญของประเทศ ด้วยการเสนอความคิดเห็นด้านนโยบาย หรือประเด็นการพัฒนาประเทศผ่านช่องทางดิจิทัล ดังนั้น ในการนำดิจิทัลมาใช้ในองค์กรรัฐในประเทศไทยจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการด้วยการนำนโยบายด้านดิจิทัลไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อองค์กร การปฏิบัติเชิงนโยบายเป็นสิ่งจำเป็นต่อการให้บริการ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติเองยังต้องปฏิบัติตามผู้รับบริการด้วยความเห็นอกเห็นใจ (Bielka et al, 2022) เนื่องจากในปัจจุบันการปฏิบัติตามนโยบายไม่สม่ำเสมอ แต่มีการปรับปรุงในวงกว้างเพื่อส่งเสริมการดำเนินการตามนโยบาย รวมถึงอิทธิพลขององค์กรทางการเงินที่มีความสัมพันธ์เชิงลบด้วยการดำเนินนโยบายที่มุ่งจำกัดการตลาด การขาย และการบริโภคที่ไม่ดีต่อสุขภาพ (Allen., Simon & Hampus, 2022) เกี่ยวกับการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปฏิบัติ (Yifei et al, 2022) อาจเป็นสาเหตุมาจากการนำเสนอแผนปฏิบัติขาดการติดตามและประสานงานระหว่างดำเนินการตามนโยบายที่มีอยู่ (Delufa et al, 2022) ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่มีแนวโน้มที่จะดำเนินการตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดขึ้นมาใหม่ได้ (Devika et al, 2022) ภายใต้กรอบนโยบายรัฐบาลดิจิทัล (DGPG) ที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วย 1) ดิจิทัลโดยการออกแบบ ในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลคิดใหม่และปรับกระบวนการสาธารณะใหม่ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอน 2) ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็น

หน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งในปัจจุบันหน่วยรับตรวจได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรในทุก ๆ ด้าน หากการตรวจสอบของผู้สอบบัญชียังใช้กระบวนการตรวจสอบเช่นเดิมที่เคยปฏิบัติมา โดยการตรวจเอกสารหลักฐานเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้หลักฐานที่ผู้สอบบัญชีได้รับอาจไม่เพียงพออย่างเหมาะสม เนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่ได้ตรวจสอบฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศที่หน่วยรับตรวจนำมาใช้ ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีขาดความเชื่อมั่นในหลักฐานที่ได้รับ ดังนั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้สอบบัญชี ให้มีความพร้อมในการตรวจสอบด้วยเทคโนโลยี เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่การบริหารจัดการทั้งในองค์กรภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่ภาคประชาชน ไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการหรือการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าต่าง ๆ ที่ถูกนำเข้ามาจากต่างประเทศ ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยทั้งประเทศ เช่นเดียวกับหน่วยงานที่ได้นำเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่คอยให้บริหารการและเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ ดังเช่นกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่มีภารกิจในการตรวจสอบบัญชี โดยแต่ในอดีตมีบุคลากรที่จำกัด การเดินทางไปยังหน่วยรับตรวจที่เป็นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไม่มีความสะดวก และยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะในการเดินทาง และกระบวนการตรวจสอบเช่นเดียวกันที่ผู้สอบบัญชีและผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี ตรวจแต่เพียงเอกสารที่หน่วยรับตรวจจัดทำขึ้น ซึ่งในปัจจุบันหน่วยรับตรวจได้มีการนำโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ใช้ในการประมวลผลข้อมูล จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการตรวจสอบ เพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพออย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลกำหนดในการนำดิจิทัลไปใช้ในการบริหารองค์กร เพื่อให้ผู้สอบบัญชีก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

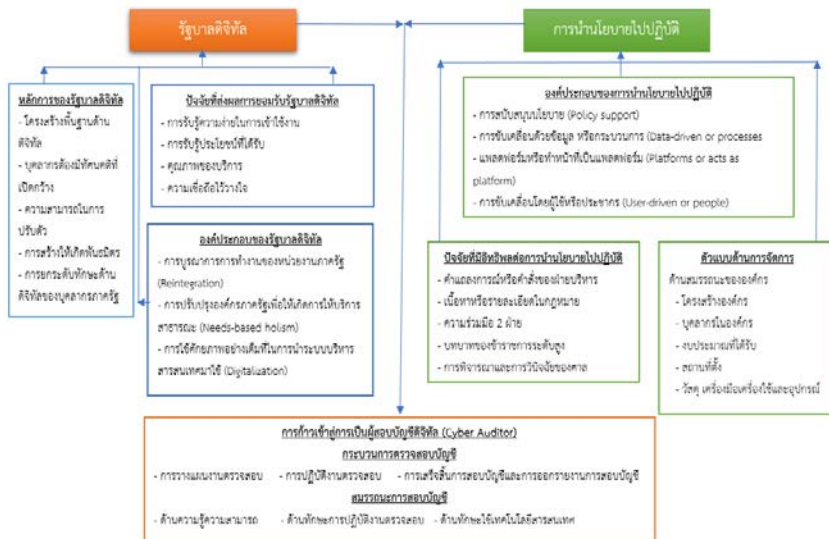
เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการสอบบัญชีรองรับการเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor)

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้นำปัจจัยจากตัวแบบทางทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เข้ากับการพัฒนากระบวนการสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) นำมาสร้างเป็นแนวคิดในการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 8 ประเด็น ประกอบด้วย หลักการของรัฐบาลดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลการยอมรับรัฐบาลดิจิทัล องค์ประกอบของรัฐบาลดิจิทัล กระบวนการตรวจสอบบัญชี องค์ประกอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตัวแบบด้านการจัดการ กระบวนการตรวจสอบบัญชีและสมรรถนะการสอบบัญชี มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ ด้วยการพัฒนากระบวนการสอบบัญชีเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor)

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย ซึ่งเป็นข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และได้รับแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ จำนวน 380 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย ซึ่งเป็นข้าราชการของกรม

ตรวจบัญชีสหกรณ์และได้รับแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan โดยมีขนาดของประชากร จำนวน 380 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่เน้นการดำเนินงานเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามดังกล่าว ประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด โดยแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัล จำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 14 ข้อ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบบัญชี จำนวน 6 ข้อ และ ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้อย่างอิสระในการแสดงความคิดเห็น สำหรับส่วนที่ 3, 4 และ 5 กำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเห็นในส่วนของการเห็นเกี่ยวกับการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาระบวนการปฏิบัติงานสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) ใช้มาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 - Point Likert Scale)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา จากนั้นนำค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน 30 คน โดยยอมรับค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ขึ้นไป (Nunnally J. C, 1978)

4. การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2566 – ธันวาคม 2566 โดยจัดทำหนังสือถึงกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการแจ้งเวียนให้ผู้สอบบัญชีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (QR-Code) การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีทุกท่านจะถูกเก็บเป็นความลับไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคลและจะวิเคราะห์รายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น การตอบแบบสอบถามครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใด หากผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกไม่สบายใจสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา

ผลการวิจัย

การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอบบัญชีจำนวน 191 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.30 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.12 สถานภาพส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 50.80 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.90 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบันส่วนใหญ่มีรายได้ ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.40 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.55 ตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง ณ ปัจจุบันส่วนใหญ่ตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ คิดเป็นร้อยละ 72.25 ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 14.14 จำนวนผู้สอบบัญชีที่สังกัดส่วนใหญ่มีจำนวน 5-10 คน คิดเป็นร้อยละ 50.79 จำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในความรับผิดชอบ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนมากกว่า 20 แห่งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 59.69 และจำนวนสหกรณ์ที่ตรวจสอบโดยใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีจำนวนมากกว่า 4 แห่งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.93

ผลการวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบบัญชี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.73$, S.D. = 0.55) ด้านทักษะการปฏิบัติงานตรวจสอบมีความสำคัญต่อกระบวนการตรวจสอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.81$) รองลงมาผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีต้องมีการ

พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.80$) และหน่วยงาน
ต้องมีการพัฒนาทักษะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสอบบัญชี ($\bar{x} = 4.80$)

**ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ กำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลัง
สองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน**

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง ของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของ
ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
Enter	0.711	0.505	0.489	0.339

Perdictors: (Constant), COPMI, FADIG, CODIG, PRDIG, FIPOI, MANMO

พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.711 และกำลังสองของค่า
สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.505 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 6 ตัว (หลักการของ
รัฐบาลดิจิทัล, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับรัฐบาลดิจิทัล, องค์ประกอบของรัฐบาล
ดิจิทัล, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ, ตัวแบบด้านการจัดการ และ
องค์ประกอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ) ร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาระบบการ
สอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) ได้
ร้อยละ 50.50 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.339

ตาราง 2

แสดงความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis)

Source of Variation	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	21.578	6	3.596	31.293	0.00**
Residual	21.146	184	0.115		
Total	42.724	190			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ตัวมีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างสมการต่อไปได้

ตาราง 3

แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์การถดถอยแบบปรับมาตรฐาน	t	p-value	จัดลำดับอิทธิพล
	(B)	(S.E.)	(Beta)			
หลักการของรัฐบาลดิจิทัล	-0.14	0.07	-0.15	-1.92	0.07	

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์ การถดถอย ไม่ปรับ มาตรฐาน (B)	ค่าความ คลาดเคลื่อน มาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์ การถดถอย แบบปรับ มาตรฐาน (Beta)	t	p- value	จัด ลำดับ อิทธิพล
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ ยอมรับรัฐบาลดิจิทัล	0.07	0.06	0.10	1.14	0.26	
องค์ประกอบของ รัฐบาลดิจิทัล	0.35	0.07	0.39	5.26	0.00**	1
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การนำนโยบายไป ปฏิบัติ	-0.03	0.07	-0.04	-0.42	0.68	
ตัวแบบด้านการจัดการ	0.24	0.09	0.26	2.79	0.01**	2
องค์ประกอบของการ นโยบายนไปปฏิบัติ	0.21	0.09	0.23	2.48	0.01**	3

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ ด้านการพัฒนากระบวนการสอบบัญชี
เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) โดยการวิเคราะห์
แบบกำหนดตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามเข้าไปในสมการ พบว่า ตัวแปรอิสระ
ทั้งหมดที่นำเข้ามาศึกษานั้น มีความสามารถในการอธิบายการพัฒนากระบวนการสอบ
บัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ตัวแปรที่มีผล
ต่อการผันแปรในตัวแปรตามในรูปของคะแนนดิบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ

องค์ประกอบของรัฐบาลดิจิทัล ($B = 0.35$) ตัวแบบด้านการจัดการ ($B = 0.24$) องค์ประกอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ($B = 0.21$) ซึ่งหมายความว่าทุกการเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบของรัฐบาลดิจิทัล 1 หน่วย จะทำให้การพัฒนาระบบการสอบบัญชีเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) เพิ่มขึ้น 0.35 หน่วย ทุกการเพิ่มขึ้นของตัวแบบด้านการจัดการ 1 หน่วย จะทำให้การพัฒนาระบบการสอบบัญชีเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) เพิ่มขึ้น 0.24 หน่วย และทุกการเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 1 หน่วย จะทำให้การพัฒนาระบบการสอบบัญชีเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) เพิ่มขึ้น 0.21 หน่วย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการพัฒนาระบบการสอบบัญชีเพื่อรองรับการเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล พบว่า

1. ทักษะการปฏิบัติงานตรวจสอบมีความสำคัญต่อกระบวนการตรวจสอบ เนื่องจากเป็นประเด็นที่สำคัญและต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ (Prasutta, 2021)ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมืออาชีพ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะ และการใช้เครื่องมือด้านดิจิทัล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้กับงานต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น (Chonlamath, 2019) ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญ โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมียุทธศาสตร์ประกอบในด้าน 1) ความรู้ (Knowledge) ในกระบวนการตรวจสอบทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความมั่นคงปลอดภัยทางด้านการสารสนเทศ และการวิเคราะห์เชิงทำนาย และ 2) (Skill) ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านการใช้งาน และทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังต้องพัฒนา Soft Skills การพัฒนาทักษะทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมรวมถึงความสามารถในการใช้ดุลยพินิจและความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ

2. ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสอบบัญชี (Nittaya, 2018) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ รู้เท่าทัน พัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการบัญชีและการสอบบัญชีสหกรณ์ เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ นอกจากนี้ต้องมีการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายสหกรณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ในระบบบัญชี ที่มีความซับซ้อนในแต่ละธุรกิจ และมีการพัฒนาในเชิงต่อยอด หรือให้เกิดแนวคิดใหม่

3. หน่วยงานต้องมีการพัฒนาระบบบัญชีด้วยนวัตกรรม สร้างสรรค์แอปพลิเคชันระบบบัญชีที่เข้าถึงง่าย สะดวก ทันต่อสถานการณ์ (Thanongsak, 2020) และมีการเชื่อมโยงข้อมูลให้สามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ได้ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการและบริการใหม่ๆ เช่น การให้บริการผ่านเทคโนโลยีมือถือ ใช้เครือข่ายโซเชียลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร (Rewat, 2019)

การตรวจสอบบัญชีในปัจจุบันสิ่งที่สำคัญคือหน่วยงานสังกัดต้องพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับการพัฒนาทักษะของผู้สอบบัญชีให้มีความพร้อมและสามารถใช้เทคโนโลยีได้ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางด้านจิตวิทยา และพฤติกรรมของหน่วยรับตรวจ รวมถึงความสามารถในการใช้ดุลยพินิจและความสงสัยเชิงผู้ประกอบวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากผลของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐในการพัฒนากระบวนการสอบบัญชี เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor) ดังนี้

1. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการตรวจสอบและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้สอบบัญชีให้มีความพร้อมและสามารถใช้เทคโนโลยีที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์พัฒนาขึ้น รวมทั้งใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่มี เพื่อให้รองรับกับการเป็นผู้สอบบัญชีดิจิทัล (Cyber Auditor)

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ควรทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลของการใช้เทคโนโลยีที่ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีใช้ในกระบวนการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพื่อจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในระยะยาว ส่งผลให้องค์กรมีความเข้มแข็งและก้าวทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0)

References

- Bielka, C., Helen, W., Jane, B., Ann, M. T., & Alison, C. (2022). Experiences of midwives and nurses when implementing abortion policies: A systematic integrative review. *Midwifery*, 111, <https://doi.org/10.1016/j.midw.2022.103363>
- Chonlamath, Th. (2019). *Information technology capabilities that affect program use efficiency. A comprehensive accounting framework for accountants in the southern region. Faculty of Accountancy. Sripatum University.* [in Thai]
- Delufa, T., Jerin., Hasna H. Sara., Marzuk A. Radia., Prianka, S. Hema., Shahriar, H., Salma, A. Urme., Camilla, A., Md. Tanvir, H., & Zahidul, Q. (2022). An overview of progress towards implementation of solid waste management policies in Dhaka, *Bangladesh. Heliyon*, 8(2). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e08918>
- Devika, K., Rahul, S., Arshia, K., & P.C. Jha. (2022). Barrier analysis for carbon regulatory environmental policies implementation in manufacturing supply chains to achieve zero carbon. *Journal of Cleaner Production*, 358, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.131910>
- Luke, N., Allen, Simon, W., & Hampus, H. (2022). Assessing the association between Corporate Financial Influence and implementation of policies to tackle commercial determinants of non-communicable diseases: A cross-sectional analysis of 172 countries. *National Library of Medicine*, 297, [doi:10.1016/j.socscimed.2022.114825](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.114825)

- Nittaya, Ph. (2018). *Impact of technology integration capabilities. Check available Regarding the audit results of certified public accountants in Thailand Faculty of Management Science and Information Technology. Nakhon Phanom University.* [in Thai]
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*, 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Prasutta, N, (2021). Competencies of accountants in the digital age: skills for adapting in a changing world. *Journal of Liberal Arts and Management Sciences*, 8(2). [in Thai]
- Rewat, S, (2019). On the path of developing e-government in Thai society in the digital age. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences*, 27(55). [in Thai]
- Thanongsak, M. (2020). Thai E-Government: Changing Definition and Development. *Inthanin Thaksin Journal*, 15(2), 129-152. [in Thai]
- Yifei, Y., Veronica, J., Devrim, M.Y., & Maria-E.I. (2022). A systematic literature review on Circular Economy implementation in the construction industry: a policy-making perspective. *Resources, Conservation and Recycling*, 183, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2022.106359>

Authors

Naiyana Khotsombut

Doctoral student, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Tel: 089-5825366 E-mail: naiyana.kh@ksu.ac.th

Phimlikid Kaewhanam

Corresponding

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

E-mail: phimlikid.ka@ksu.ac.th

Jariya Intanin

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

E-mail: jariya.in@ksu.ac.th

การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

Communication of the Performance of the Chief Executive of
Tha Kham Subdistrict Administrative Organizations
Hat Yai District, Songkhla Province

กานต์ บุญศิริ^{1*}

Karn Boonsiri

^{1*} หลักสูตรนวัตกรรมสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

Communication Innovation for Political and Local Administration Program,

School of Communication Arts, Sukhothai Thammarat Open University

*Corresponding author's E-mail: karnboonsiri@gmail.com

Received: April 30, 2024
Revised: August 8, 2024
Accepted: August 14, 2024
DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.22>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) กระบวนการสื่อสารผลการดำเนินงาน และ 2) กลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมจำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) ผู้ส่งสาร คือ ตัวนายก ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ ผู้อำนวยการกอง ประชาสัมพันธ์ประจำกอง และประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน (2) สาร คือ ผลการดำเนินงานตามนโยบายที่ประกาศไว้

ประเด็นปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ได้รับการแก้ไข และประเด็นภารกิจที่แต่ละกองดำเนินการ (3) ช่องทางการสื่อสาร คือ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ที่ประชุมภายในตำบล เฟซบุ๊กนายกและขององค์กร เวทีเสวนาต่างๆ เว็บไซต์ขององค์กร และแอปพลิเคชันไลน์กลุ่ม (4) ผู้รับสาร คือ กลุ่มบุคคลากรภายใน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น และกลุ่มผู้สนใจทั่วไป และ (5) ผลการสื่อสารที่คาดหวัง คือ ด้านความรู้ ทักษะคิด และการกระทำ 2) กลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง (2) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อบุคคล (3) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ (4) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านนิทรรศการ (5) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านเครือข่าย และ (6) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน

คำสำคัญ: ผลการดำเนินงาน, กระบวนการสื่อสาร, กลยุทธ์การสื่อสาร, นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research were to investigate 1) the process of communicating performance results, and 2) the president's strategies for conveying performance results in Tha Kham Sub-district Administrative Organization, Hat Yai District, Songkhla Province. This qualitative research was conducted through in-depth interviews with 25 key informants who were directly involved. Data were obtained through structured in-depth interviews and evaluated for potential findings. The research results found that 1) the communication process consisted of (1) the messenger were the president and the Public Relations Assistant, Division Director, Division public relations, and publicize the village (2) the message was the result of operations according to the announced policy, problems and needs of the people that have been resolved, and mission issues that each division carries out,

(3) communication channels included village news towers, meetings within the Sub-district Facebook page of the president and the organization, various forums, corporate websites, and the Line application group, (4) an audience of internal personnel, a community leader group, a local people group, and a general interest group, and (5) expected communication outcomes such as knowledge, attitude, and action. And 2) communication strategies consisted of (1) continuous communication strategies, (2) personal media communication strategies, (3) social media communication strategies, (4) exhibition communication strategies, (5) network communication strategies, and (6) communication strategies through community products.

Keywords: performance outcomes, communication procedures, communication strategies, chief executive of the subdistrict administrative organizations

บทนำ

การสื่อสารผลการดำเนินงาน เป็นการรายงานผลงานหรือผลการดำเนินงาน (Longdo Dictionary, 2023) ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่ได้แถลงนโยบายไว้ต่อสภาท้องถิ่น หรือตามที่หาเสียงไว้กับประชาชน หรือตามภารกิจ (Lakul, 2023) หรือตามกฎหมายที่ได้กำหนดก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ต้องมีการแถลงนโยบายต่อสภาท้องถิ่น หลังทำหน้าที่ที่ต้องรายงานผลการดำเนินงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Office of the Council of State, 2017)

การสื่อสารผลการดำเนินงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญทั้งต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Sukhothai Thammathirat Open University, 2024) ประกอบด้วย 1) ได้ดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ 2) เป็น

โอกาสที่จะได้นำเสนอผล เผยแพร่ ผลการดำเนินงาน หรือผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความนิยมทางการเมือง (Khotwong, 2021) 3) เป็นช่องทางให้ผู้บริหารท้องถิ่น ได้พบปะ หรือใกล้ชิดประชาชน 4) เป็นการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองให้กับผู้บริหารท้องถิ่น (Meesuk, 2024) และความสำคัญต่อประชาชน ประกอบด้วย 1) ทำให้ประชาชนได้รับทราบผลการดำเนินงานหรือผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง 2) ทำให้ประชาชนได้ประโยชน์โดยตรง เพราะผู้บริหารท้องถิ่นต้องพยายามสร้างผลงาน หรือดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลง หรือหาเสียงไว้ (Kham-sing, 2021) 3) ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการนำเสนอปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) ทำให้ประชาชนทราบจุดยืนของผู้บริหารท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ (Langputeh, 2022)

องค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องสื่อสารผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้แถลงนโยบายไว้ต่อสภาท้องถิ่น (Suwannikom, 2024) หรือตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้หาเสียงไว้กับประชาชน รวมทั้งตามภารกิจหน้าที่ต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด ก็ต้องรายงานผลการดำเนินงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วย (Phatarametravorakul, 2023)

โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและมีความสำเร็จในระดับประเทศ (Khlaiphen & Wattatham, 2019) โดยมีผลงานและรางวัลเป็นที่ประจักษ์ทั้งจากสถาบันพระปกเกล้า กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งที่ผ่านมานายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม คือ ดร.สินธพ อินทร์ดี เป็นผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดี (Chotipphan, 2021) ในการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในภายนอก ในเรื่องของผลการดำเนินงาน จนเป็นที่ยอมรับว่ามีผลการดำเนินงานที่ดีเป็นจำนวนมาก (Tha Kham Subdistrict

Administrative Organization, 2024) จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้

โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ใช้หลักการในการสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการสื่อสารเป็นไปตามแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของแฮโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Lasswell, 1949) นักรัฐศาสตร์ ที่มีความสนใจเรื่องการสื่อสาร ได้ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการใช้สื่อเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยการนำเสนอมุมมองของการสื่อสารเชิงรัฐศาสตร์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าวิธีการวิเคราะห์และอธิบายกระบวนการสื่อสารที่ดีที่สุดคือการตอบคำถามง่าย ๆ คือ ใคร พูด อะไร ผ่านสื่อใด ถึงใคร เพื่อให้เกิดผลอะไร ซึ่งในทฤษฎีของลาสเวลล์นั้น การสื่อสารประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการ ผู้รับสาร และ ผลการสื่อสารที่คาดหวัง (Satavetin, 2003) ทั้งนี้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีกลยุทธ์การสื่อสารที่โดดเด่น คือ กลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อบุคคล และกลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ และมีแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่มีความชัดเจนทั้งในเรื่องกระบวนการสื่อสาร และเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารด้วย

จึงเป็นที่มาของการศึกษาการสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งในส่วนของกระบวนการสื่อสาร และกลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งทำให้ได้ประโยชน์หากทำหากศึกษา คือ ได้องค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร และกลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา นำองค์ความรู้ทางวิชาการที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา และนำองค์ความรู้ทางวิชาการที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสารผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่มีลักษณะเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รวมจำนวน 25 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ 2 คน ผู้อำนวยการกอง 6 คน ประชาสัมพันธ์ประจำกอง 6 คน ประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน 3 คน ประชาชน 3 คน และนักวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมือง 2 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารผลการดำเนินงาน และ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงาน ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามบัญชีรายชื่อ โดยมีการนัดหมายและลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ และมีบางคนที่สัมภาษณ์ผ่านออนไลน์ ซึ่งได้มีการบันทึกเสียงและการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จัดข้อมูลเรียงตามความสำคัญของประเด็นเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และประเด็นคำถามเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุปจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามรายวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสื่อสารผลการดำเนินงาน พบว่า กระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และผล

1.1 ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย นายกองคํการบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ ผู้อำนวยการกอง ประชาสัมพันธ์ประจำกอง และประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน สาเหตุที่เลือกบุคคลเหล่านี้ให้เป็นผู้ส่งสารคือ 1) นายกองคํการบริหารส่วนตำบล เพราะนายกเป็นผู้นำองค์กร ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และทิศทางการบริหารขององค์กร รวมทั้งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารที่เป็นหัวหน้าทีมในการดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ นโยบาย และทิศทางการบริหารขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ โดยนายกเป็นผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ทำให้ได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อถือ การยอมรับจากภายในและภายนอกองค์กร อีกทั้งนายกยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ต้องการให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการสื่อสารผลการดำเนินงานขององค์กรด้วย 2) ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ เนื่องจากในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีอัตราของตำแหน่งนักประชาสัมพันธ์ มีแต่อัตราของตำแหน่งผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ จำนวน 2 คน จึงทำให้ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์เป็นผู้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์หลักขององค์กร นายกจึงได้มอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบดูแลการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมขององค์กร 3) ผู้อำนวยการกอง 6 กอง จำนวน 6 คน มี หัวหน้าสำนักปลัด ผู้อำนวยการกองคลัง ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะผู้อำนวยการกองเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหาร แต่ละกองต่างมีความรู้ความเข้าใจในกองที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี และสามารถเป็นตัวแทนในการสื่อสารของแต่ละกองที่มีความน่าเชื่อถือ 4) ประชาสัมพันธ์ประจำกอง กองละ 1 คน จำนวน 6 คน เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและมอบหมายให้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกองที่สังกัด และ

5) ประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน และหมู่บ้านการเคหะอีก 2 คน รวมจำนวน 18 คน เพราะเป็นผู้ที่อาสาและได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านที่ตัวเองอยู่อาศัย

ผู้ส่งสารมีหน้าที่วางแผน คัดเลือก ดำเนินการ และประเมินผลการสื่อสารผลการดำเนินงานที่จะสื่อสาร ไปยังภายในและภายนอก ผู้ส่งสารมีคุณสมบัติ คือ 1) เป็นหัวหน้าองค์กร และหัวหน้างาน ที่รับผิดชอบและกำกับโดยตรง ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าสำนักปลัด ผู้อำนวยการกองคลัง ผู้อำนวยการกองช่าง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการประชาสัมพันธ์โดยตรง ประกอบด้วย ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ จำนวน 2 คน และ 3) เป็นผู้มีความตั้งใจ มีความเป็นกลาง และมีศักยภาพในการพูดสื่อสาร การเล่าข่าว ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน จำนวน 18 คน และ 4) เป็นผู้มีความสนใจ มีความเอาใจใส่ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบ มีการวางแผน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในฝ่ายที่สังกัด และมีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ในงานของกองในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 6 กอง โดยการคัดเลือกมากองละ 1 คน จำนวน 6 คน

โดยมีวิธีการแสวงหาผู้ส่งสาร โดย 1) มอบหมายโดยตรงตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้อำนวยการทั้ง 6 กอง 2) รับสมัครและผ่านการคัดเลือกเพื่อเป็นผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ โดยเน้นเป็นบุคลากรของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล 3) คัดเลือกจากผู้ที่มีจิตอาสา มีความสนใจ มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการสื่อสาร จากบุคคลากรของกองในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 6 กอง กองละ 1 คน และจากใน 8 หมู่บ้าน และหมู่บ้านการเคหะ หมู่บ้านละ 2 คน รวมจำนวน 18 คน

และมีการพัฒนาทีมผู้ส่งสาร ด้วยการ 1) นายกและหัวหน้างานจะเป็นคนคอยให้คำแนะนำและตรวจทานแก่ผู้รายงานผลงานของแต่ละกอง 2) ส่งไปอบรมด้าน

การประชาสัมพันธ์ ด้านการเขียนคอนเทนต์ ด้านการผลิตและเผยแพร่สื่อ ด้านการนำเสนอผลการดำเนินงาน และด้านการใช้เทคโนโลยี กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ 3) เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในองค์การบริหารส่วนตำบล 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากบุคลากรภายในที่ประสบความสำเร็จ และ 5) ส่งไปศึกษาดูงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นที่ประสบความสำเร็จ

1.2 สาร ประเด็นสารที่ใช้ในการสื่อสารผลการดำเนินงาน คือ 1) ประเด็นนโยบายที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประกาศไว้ เพราะเป็นทั้งความตั้งใจของนายกที่ต้องการผลักดันนโยบายเหล่านั้น และเป็นสิ่งที่ประชาชนเฝ้าติดตามอย่างมีคาดหวังว่านายกจะทำได้ประกาศนโยบายไว้หรือไม่ 2) ประเด็นปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ได้รับการแก้ไข เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับผลหรือมีผลกระทบโดยตรง และ 3) ประเด็นผลการดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละกองทั้ง 6 กอง เพราะจะทำให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเห็นถึงความสำเร็จในการผลักดันงานตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลผ่านกองต่าง ๆ

โดยมีผู้กำหนดสารเพื่อการสื่อสารผลการดำเนินงาน แบ่งเป็น 1) ในส่วนภาพรวม จะเริ่มจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ให้นโยบาย หลักคิด เกี่ยวกับการสื่อสารผลการดำเนินงาน โดยเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการเกิดขึ้น หรือเสร็จสำเร็จลง จะมีผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์เป็นผู้ร่างสารที่ใช้ในการสื่อสาร และนายกเป็นผู้ให้คำแนะนำและคอยตรวจทานก่อนส่งสารออกไป 2) ในส่วนของกิจกรรม โครงการ หรือผลการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องแต่ละกอง จะมีทั้งที่ ผู้ได้รับมอบหมาย คือ ประชาสัมพันธ์ประจำกองเป็นผู้ร่าง โดยมีผู้อำนวยการกองเป็นผู้ให้คำแนะนำและคอยตรวจทานก่อนส่งสารออกไป หรือบางกองผู้อำนวยการกองจะเป็นผู้ร่างด้วยตัวเอง ตรวจทานเอง แล้วให้ประชาสัมพันธ์ประจำกองเป็นผู้ส่งสารเพื่อการสื่อสารผลการดำเนินงาน

โดยมีข้อคำนึงในการกำหนดสาร คือ 1) เน้นความถูกต้องของเนื้อหาสาร 2) เน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประชาชน 3) เน้นความสอดคล้องกับช่องทาง 4) เน้นความ

สอดคล้องกลุ่มเป้าหมาย 5) เน้นความสะดวกสบายของภาษาที่ใช้ และ 6) เน้นสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล

1.3 ช่องทางการสื่อสาร คือ 1) หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน และประจำชุมชนหมู่บ้านการเคหะอีก 1 แห่ง เพราะจะทำให้สามารถเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ดี มีเวลาที่แน่นอน และส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง 2) ที่ประชุมต่าง ๆ ภายในตำบล เช่น ที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ประชุมอสม. เพราะจะมีผู้เข้าร่วมประชุมที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และสามารถไปสื่อสารต่อกับประชาชนได้โดยง่าย ส่วนที่ประชุมบุคลากรภายใน ที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการภายใน และที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะจะทำให้ผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรม โครงการ และผลการดำเนินงานที่เหมือนกัน 3) เฟซบุ๊กของนายกและขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนที่ใช้และติดตามเฟซบุ๊กของนายกและขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ทันที และประหยัดค่าใช้จ่าย 4) แอปพลิเคชันไลน์กลุ่ม เพราะทำให้สามารถเข้าถึงแต่ละกลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้นำในตำบล กลุ่มประชาชนในหมู่บ้าน กลุ่มบุคลากร กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ได้ง่ายแบบเฉพาะเจาะจง 5) เวทีเสวนาต่างๆ เช่น เสวนาวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล การเป็นวิทยากรบรรยายในเวทีต่างๆของนายก เพราะทำให้เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการถกแถลง เป็นตัวอย่างที่ดีและได้รับการกล่าวขานสำหรับวิทยากร ส่วนราชการ ผู้เข้าร่วม ผู้สนใจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ 6) เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะอยู่ถาวร ทำให้ประชาชน ผู้ติดต่อราชการ ผู้ต้องการทราบข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย มีความน่าเชื่อถือ และมีที่มาที่มีความชัดเจน 7) นิทรรศการ เพราะสามารถนำไปแสดงในงานสำคัญๆ ทั่วประเทศ ทำให้สามารถเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้ผู้เข้าร่วมและผู้สนใจได้ทั่วประเทศ 8) วารสารขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะเก็บไว้ได้นาน สะดวกในการหยิบอ่านของประชาชนในตำบล และผู้มาติดต่อราชการ และยังมี

ช่องทางอื่น ๆ อีก ได้แก่ รถแท็กซี่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ 90.5 อสมท. และป้ายประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารการส่วนตำบลมีการเพิ่มช่องทางการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เช่น ดิจิทัล การแถลงข่าว และล่าสุด คือ ไลน์ OA (Line Official Account)

โดยมีข้อคำนึงถึงในการเลือกช่องทางการสื่อสารเพื่อการสื่อสารผลการดำเนินงาน คือ 1) พิจารณาที่กลุ่มเป้าหมาย ว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นใคร ภายในหรือภายนอก มีการใช้และมีความพึงพอใจในสื่อไหน เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด และ 2) พิจารณาที่ช่องทางการสื่อสาร ว่าช่องทางไหนสามารถเข้าถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด

1.4 ผู้รับสาร มี 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคลากรภายในขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างและอาสาสมัคร 2) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้รักษาความสงบในหมู่บ้าน 3) กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย ประชาชนที่มีทะเบียนบ้าน อยู่อาศัย ทำงาน หรือทำธุรกิจในองค์การบริหารส่วนตำบล และ 4) กลุ่มผู้สนใจทั่วไป ประกอบด้วย บุคคลภายนอกที่มาติดต่องานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เครือข่ายความร่วมมือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สื่อมวลชน ตลอดจนผู้สนใจติดตามการทำงานของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5 ผลการสื่อสาร ผลของการสื่อสารเพื่อการสื่อสารผลการดำเนินงานที่คาดหวัง คือ 1) ด้านความรู้ คาดหวังให้กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจถึง วิสัยทัศน์ นโยบาย ภารกิจ การทำงาน ผลการดำเนินงานของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล 2) ด้านทัศนคติ คาดหวังให้กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล และ 3) ด้านการกระทำ คาดหวังให้กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล ชื่นชมผลการดำเนินงานมากขึ้น มาร่วมกิจกรรมมากขึ้น และให้การ

สนับสนุนมากขึ้น ตลอดจนการเลือกผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและทีมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการสื่อสารผลการดำเนินงานมี 1) ผู้ส่งสารต้องเข้าใจพฤติกรรมและธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม 2) ประเด็นและเนื้อหาสาระที่ใช้ต้องเกี่ยวข้องกับการผลการดำเนินงาน สามารถเข้าใจและจดจำได้ง่าย 3) ช่องทางต้องสอดคล้องและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม และ 4) กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มมีความกระตือรือร้นในการสนใจติดตามผลการดำเนินงาน

2. กลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงาน พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์

2.1 กลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยที่ผ่านมามีมาจะดำเนินการอะไรทั้งเรื่องปัญหา ความต้องการของประชาชน นโยบาย วิสัยทัศน์ อุดมการณ์ในการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งการปฏิบัติการตามกรอบหน้าที่ก็จะใช้การสื่อสารทุกรูปแบบ ทั้งการสื่อสารผ่านที่ประชุมต่าง ๆ ภายในตำบล ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ผ่านสถานีวิทยุ ผ่านนิทรรศการ ผ่านรถแห่ ผ่านวารสารขององค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านเวทีเสวนาต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบล การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มขององค์การบริหารส่วนตำบลและของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล และในระยะหลังก็เพิ่มการสื่อสารผ่านดีจิจิตอล การแถลงข่าว และไลน์ OA มาก และสื่อสารอย่างสม่ำเสมอด้วยความต่อเนื่องตั้งแต่ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในสมัยแรก ได้พัฒนาช่องทางตามยุคตามสมัยอย่างต่อเนื่อง

การสื่อสารผ่านทุกช่องทางอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีโอกาสดูเห็นและติดตามผลการดำเนินงานของนายกผ่านสื่อต่างๆบ่อยครั้ง หลาย ๆ ช่องทาง ซึ่งจะมีทั้งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินงานตามภารกิจ การดำเนินการตามนโยบาย การดำเนินการตามความต้องการ และการแก้ปัญหาของประชาชน เป็นต้น

มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้สามารถสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่ม เช่น ที่ประชุมต่าง ๆ ภายในตำบล เช่น กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะสื่อสารผ่านที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านจะสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้มาติดต่อราชการและผู้ต้องการทราบข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล จะสื่อสารผ่านเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

2.2 กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อบุคคล การกำหนดกลยุทธ์เนื่องจากนายกเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยมีความเป็นกันเอง ทำให้สามารถเข้าถึงประชาชน หากได้พบเจอประชาชน ก็จะเล่าให้ฟังว่าทำอะไรไปบ้าง กำลังทำอะไร และจะทำอะไรต่อไปในอนาคต นี่ก็จุดเริ่มต้น และได้ขยายต่อเมื่อนายได้ไปพบปะกลุ่มต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมผ่านที่ประชุม แล้วผู้นำหรือตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ก็ช่วยขยายต่อ อีกทั้งยังมีทีมบริหารผู้อำนวยการกอง ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ประจำกอง และประชาสัมพันธ์หมู่บ้านช่วยขยายผลลงไปยังกลุ่มเป้าหมายกระจายไปทั่วพื้นที่ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากนายกเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำในพื้นที่ และเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจของผู้นำและประชาชนในพื้นที่ เมื่อไปถ่ายทอดก็จะเชื่อได้โดยง่าย และกลยุทธ์นี้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นการสื่อสารสองทางสามารถแลกเปลี่ยน สามารถโต้ตอบได้ทันทีหากประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีข้อสงสัย อีกทั้งผู้อำนวยการกองต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลภารกิจในแต่ละกองก็จะมีคามเข้าใจในเรื่องนั้นได้ดี สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจนด้วย

2.3 กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ การกำหนดกลยุทธ์เริ่มจากเมื่อโลกแห่งการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลง สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่ง ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารผลการดำเนินงานของนายกก็เช่นกัน นายกถือเป็นจุดเริ่มต้นจากการใช้เฟซบุ๊ก และขยายต่อมาเป็นแอปพลิเคชันไลน์ และช่วงหลังมีผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นเด็กรุ่นใหม่ได้นำดีดิกตือกมาทดลองใช้จนเป็นที่น่าสนใจและล่าสุดได้นำไลน์ OA มาใช้เพื่อให้ครอบคลุมด้วย

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของกลยุทธ์นี้ โดย 1) ใช้เฟซบุ๊ก สำหรับกลุ่มวัยทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน 2) ใช้แอปพลิเคชันไลน์ สำหรับกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มช่วงวัย กลุ่มภารกิจ หรือกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ 3) ใช้ดีกด็อก สำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ คนหนุ่มสาว และคนที่สนใจสื่อใหม่ ๆ และ 4) ใช้ไลน์ OA สำหรับรวบรวมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเข้ากลุ่มไลน์ OA ขององค์การบริหารส่วนตำบล

และสาเหตุที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารสื่อสังคมออนไลน์ เพราะสื่อสังคมออนไลน์ ที่นายกใช้สื่อสารทั้งเฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ ดีกด็อก และไลน์ OA เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายกลุ่ม มีความรวดเร็วทันที่ทันใด มีความทันสมัย มีขอบเขตที่กว้างขวางโดยไม่มีข้อจำกัด และมีความประหยัดด้วย

2.4 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านนิทรรศการ การกำหนดกลยุทธ์เริ่มจากการที่นายกและองค์การบริหารส่วนตำบลทำข้าม มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ทำให้ได้รับรางวัลในระดับประเทศหลาย ๆ รางวัล จึงเป็นที่สนใจของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ทำให้เมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นมีการจัดนิทรรศการขึ้น ก็ได้เชิญนายกและองค์การบริหารส่วนตำบลทำข้ามไปร่วมแสดงผลงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านงานนิทรรศการนั้น ๆ

การกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์นี้ โดยใช้ผลการดำเนินงานที่นำเสนอผ่านนิทรรศการในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นต้นแบบแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศที่มาชมนิทรรศการ รวมทั้งประชาชนและองค์กรอื่นๆด้วย ทั้งนี้เมื่อนิทรรศการได้เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อต่าง ๆ จะช่วยเผยแพร่ผลการดำเนินงานไปทั่วประเทศและกลับไปยังชาวตำบลทำข้ามด้วย จะเป็นผลทำให้เกิดความภาคภูมิใจของผู้บริหาร บุคลากร เครือข่ายผู้สนับสนุน และประชาชนในตำบล ซึ่งจะยังทำให้เกิดความร่วมมือ และให้การสนับสนุนกับนายกและองค์การบริหารส่วนตำบลมากยิ่งขึ้น

2.5 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านเครือข่าย การกำหนดกลยุทธ์เริ่มจากนายกเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ทำให้ที่ผ่านมามองการบริหารส่วนตำบลทำข้ามมี

เครือข่ายเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ ทั้งเครือข่ายภายใน และภายนอก ทุกระดับ

การกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์นี้ โดยมีการสร้างเครือข่าย รวบรวมเครือข่าย บริหารเครือข่าย และธำรงรักษาเครือข่ายต่าง ๆ ก่อนข้างเป็นระบบ ทำให้การสื่อสารผ่านเครือข่ายเกิดขึ้นได้รวดเร็ว กระจายทั้งพื้นที่ และครอบคลุมกลุ่มกลุ่มเป้าหมาย และผู้สนใจ

2.6 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน การกำหนดกลยุทธ์นี้เริ่มจากนายกและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามให้ความสำคัญกับส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้แต่ละชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของตัวเอง เช่น เครื่องแกง เห็ดแครงสด ดมสามเหลี่ยมทอด ขนมเปียะ ขนมปั้นขลิบ ถั่วคั่วทราย กว๊วยกรอบแก้ว เค้กกล้วยหอม ข้าวหมาก ขนมกะหรี่ปั๊บ มันทอด และลูกปัดมโนราห์ เป็นต้น

การกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์นี้โดยมีนโยบายในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม และมีการส่งเสริม ผ่านสื่อต่าง ๆ ของนายกและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามโดยมีผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นตัวนำ เมื่อคนสนใจผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้เกิดการซื้อขายผลิตภัณฑ์ชุมชน และจะทำให้เห็นถึงผลงานและสร้างชื่อเสียงให้กับนายกและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนด้วย

อภิปรายผล

1. กระบวนการสื่อสารผลการดำเนินงาน พบว่า 1) กระบวนการสื่อสารประกอบด้วย (1) ผู้ส่งสาร โดยมีการแสวงหา คัดเลือกและมอบหมายผู้ส่งสารอย่างเป็นระบบ (2) สาร โดยมีประเด็นสารที่เกี่ยวกับนโยบายที่นายกได้ประกาศไว้ ปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ได้รับการแก้ไข และภารกิจของแต่ละกอง (3) ช่องทางการสื่อสาร มีจำนวนมากประกอบด้วย หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ที่ประชุมภายในตำบล เฟซบุ๊กของนายก แอปพลิเคชันไลน์กลุ่ม เวทีเสวนาต่าง ๆ เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล นิทรรศการ วารสารขององค์การบริหารส่วนตำบล และยังมี

ช่องทางอื่น ๆ อีก ได้แก่ รถแท็กซี่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ 90.5 อสมท. และป้ายประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารการส่วนตำบลมีการเพิ่มช่องทางการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เช่น ดิจิทัล การแถลงข่าว และล่าสุดคือ ไลน์ OA (Line Official Account) เป็นต้น (4) ผู้รับสาร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคลากรภายในขององค์การบริหารส่วนตำบล 2) กลุ่มผู้นำชุมชน 3) กลุ่มประชาชนในท้องถิ่น และ 4) กลุ่มผู้สนใจทั่วไป และ (5) ผลของการสื่อสารโดยมีด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการกระทำ สอดคล้องกับแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของแฮโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Lasswell, 1949) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าวิธีการวิเคราะห์และอธิบายกระบวนการสื่อสารที่ดีที่สุดคือการตอบคำถามง่าย ๆ คือ ใคร พูด อะไร ผ่านสื่อใด ถึงใคร เพื่อให้เกิดผลอะไร ซึ่งในทฤษฎีของลาสเวลล์นั้น การสื่อสารประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และ ผลการสื่อสารที่คาดหวัง (Satavetin, 2003) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khanthaboon (2019) เรื่อง การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครตรัง ทีมต้นกล้านครตรัง ในส่วนของช่องทางการสื่อสารที่ให้ ความสำคัญกับการสร้างกลุ่มไลน์ โดยมีการจำแนกกลุ่มเฉพาะกับการทำงานให้ตรงตามแผนที่ได้วางเอาไว้ เป็นการสื่อสารเรื่องราวความรู้ความเข้าใจให้สมาชิก ทำให้สามารถสื่อสารโต้ตอบกันภายใต้หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกันได้ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thaksinwarajarn (2011) เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ได้สรุปว่าความร่วมมือทางการเมืองของกลุ่มสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นทางเฟซบุ๊ก หรือเว็บไซต์อื่น ๆ ที่มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งมีทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายต่อต้าน ได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเสมือนจริงทางการเมือง ตลอดจนการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการสนับสนุนอุดมการณ์ ความเชื่อและต่อต้านความน่าเชื่อถือข้อมูลของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเสมือนสงครามข้อมูลข่าวสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonsiri (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การหาเสียงเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

พรรคประชาธิปัตย์ มีที่กำหนดประเด็นเนื้อหา นโยบายในการพัฒนา ซึ่งมีการหวังผลทางการเมืองในการสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา และไว้น้ำใจต่อแนวทางในการพัฒนาจังหวัดของผู้สมัคร โดยมีการนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการหยิบยกประเด็นนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ ผู้กระเรื่องให้เข้ากัน กิจกรรมการลงพื้นที่ซึ่งมีการหวังผลทางการเมืองในการแนะนำตัว สร้างความจดจำ สร้างความคุ้นเคย ไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา มีทัศนคติที่ดีตลอดจนมีความนิยมต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khanthaboon (2019) เรื่อง การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครตรัง ทีมต้นกล้านครตรัง ในส่วนของสาร โดยศึกษาการกำหนดประเด็นเนื้อหาประเด็นเนื้อหาช่วงก่อนเริ่มต้นหาเสียง ได้แก่ ชีวิต แนวคิด และประสบการณ์ความรู้ความสามารถของผู้นำทีมต้นกล้านครตรัง และนโยบายด้านต่าง ๆ ประเด็นเนื้อหาการสื่อสารช่วงระหว่างการหาเสียง ได้แก่ กิจกรรมและการมีส่วนร่วมของทีมต้นกล้านครตรัง ตลอดจนความเคลื่อนไหวกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกกลุ่มไลน์ที่สำคัญ แนวคิด และนโยบายที่โดดเด่นของผู้นำและทีมต้นกล้านครตรัง และประเด็นเนื้อหาการสื่อสารโค้งสุดท้ายของการหาเสียง ได้แก่ นโยบายที่สำคัญจริง ๆ และการรายงานกิจกรรมก่อนการปราศรัยหาเสียง บรรยายการปราศรัยหาเสียง บรรยายภายหลังการเปิดเวทีปราศรัยหาเสียง และเกาะติดสถานการณ์การหาเสียงของกลุ่มคู่แข่งและรายงานเป็นระยะ ๆ

2. กลยุทธ์การสื่อสารผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ คือ

1) กลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง 2) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อบุคคล 3) กลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ 4) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านนิทรรศการ 5) กลยุทธ์การสื่อสารผ่านเครือข่าย และกลยุทธ์การสื่อสารผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukchaichaya (2019) เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา เฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมการชุมนุมด้วยช่องทางสื่อสังคม

ออนไลน์ การโพสต์เชิญชวนประชาชนมาร่วมกิจกรรมโดยใช้คำพูด ประโยคที่โดนใจ ประโยคที่สร้างความรู้สึกร่วม เพื่อยังทำให้ประชาชนที่รับสื่อ สามารถแสดงความคิดเห็นส่งสื่อต่อกันและกัน เป็นวงกว้างผ่านการกดไลค์ กดแชร์ ไปยังเครือข่ายของสื่อสังคมออนไลน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonsiri (2021) เรื่อง การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

นายกเทศมนตรีนครตรัง ทีมต้นกล้านครตรัง ที่ศึกษากลยุทธ์และกลวิธีการสื่อสาร โดยมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และเข้าถึงทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทีมได้มีการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจสื่อสารในการสร้างการรับรู้เพื่อเข้าถึงทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทั้งการใช้กิจกรรมในการสื่อความหมาย ใช้อนุภาพที่มีความหมายดี ๆ และใช้การแชร์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และกลยุทธ์การสื่อสารผ่านเครือข่ายผู้สนับสนุนที่เข้มแข็ง ทีมได้มีการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจสื่อสารผ่านเครือข่ายผู้สนับสนุนที่เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง เพราะเครือข่ายผู้สนับสนุนที่เข้มแข็งนอกจากจะช่วยสื่อสารข่าวสารและกิจกรรมของทีมแล้ว บางโอกาสยังช่วยอธิบายข้อสงสัยและข่าวสารที่บิดเบือนแทนทีมด้วย ซึ่งในการศึกษากลยุทธ์นี้พบว่ามี 3 กลวิธีคือ การสร้างแกนนำการสื่อสารที่มีศักยภาพตามพื้นที่เขตเลือกตั้ง/ชุมชน การสร้างเครือข่ายสื่อสารมวลชนท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค และการสร้างเครือข่ายส่วนราชการในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการพัฒนา

1. เนื่องจากการสื่อสารผลการดำเนินงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารท้องถิ่น ต้องตระหนัก ให้ความสนใจและให้ความสำคัญ โดยต้องมีการพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารของผู้ดำรงตำแหน่งอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการมอบหมายบุคคลากรผู้รับผิดชอบประจำ เพื่อให้การดำเนินการสื่อสารผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ด้วยเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์ และเป็นที่ยึดจำ มีการเพิ่มและพัฒนาช่องทางการสื่อสารเพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างครอบคลุม

มีการให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารแก่ผู้รับสารอย่างต่อเนื่องเช่นกัน และควรมีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและเข้าใจในบริบทการสื่อสารทางการเมือง

2. เนื่องจากการสื่อสารผลการดำเนินงาน มีความสำคัญทั้งต่อผู้บริหาร ต่อองค์กร และต่อประชาชน ทำให้ต้องใช้กลยุทธ์การสื่อสารแทนการสื่อสารแบบธรรมดา จึงต้องมีการเลือกใช้กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกและของท้องถิ่น ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วย

References

- Boonsiri, K. (2021). Communication via Facebook fan page to create political popularity of candidates for Prime Minister of Trang City. *St. John's Journal*, 24(35), 106-126. [in Thai]
- Chotiphan, P. (2021). Image building of the chairman of HuaiYang Sub-district administrative organization, Mueang District, Sakon Nakhon Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 5(2), 105-118. [in Thai]
- Kham-sing, A. (2021). Media use strategies to communicate the work results of the mayor of Tha Kon Sub-district, Akat Amnuai District, Sakon Nakhon Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 5(2), 149-168. [in Thai]
- Khanthaboon, K. (2019). *Concerning communication via LINE application to build political popularity of the candidates for the mayor of Trang city the seedling team, Nakorn Trang* [Research and Innovation for New Economic Development at Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus]. [in Thai]

- Khlaiphen, K., & Wattatham, S. (2019). Factors influencing success of good governance implementation in management of Ta-kham sub-district administration organization, Hat-yai district, Songkhla province. *Journal of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University*, 1(1), 19-30. [in Thai]
- Khotwong, N. (2021). Communications to build political popularity for a candidate to the position of chairman of Dong Chon Sub-district administrative organization, Sakon Nakhon Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 5(2), 119-134. [in Thai]
- Lakul, J. (2023). Communication of metaverse innovation policy for Koh Samui tourism. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(6), 354-367. [in Thai]
- Langputeh, A. (2022). Management of communication of the performance according to the policies and strategies of the Provincial Administrative Organization of Songkhla. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 14(2), 192-206. [in Thai]
- Lasswell, H. D. (1949). *The structure and function of communication in society*. In L. Bryson (Ed.), *The communication of ideas*. Harper and Bros.
- Meesuk, A. (2020). The patterns of communication on Facebook for the implementation of community development policies of Khon Niphan subdistrict municipality, Wiang Sa District, Surat Thani. *Journal of Local Governance and Innovation*, 4(3), 59-78. [in Thai]
- Phatarametravorakul, S. (2023). Communication for the election campaign in the chief executive of provincial administrative organization by progressing Samutprakarn group. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(6), 124-137. [in Thai]

- Sukhothai Thammathirat Open University. (2024). *Innovation management, public policy communication and communication of political and local government performance*. Sukhothai Thammathirat Open University Press. [in Thai]
- Sukchaichaya, C. (2019). Thai political communication via social media case study Facebook page Suthep Thaugsuban. *Academic Journal of MMU*, 8(1), 356.
- Satavetin, P. (2003). *Principles of communication arts* (8th ed.). Printmaking Limited Partnership. [in Thai]
- Suwannikom, K. (2024). Efficient political communication strategies by local leaders in the digital age. *Journal of Communication Arts Review*, 28(2), 97-103. [in Thai]

Author

Karn Boonsiri

Communication Innovation for Political and Local Administration Program,
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Bang Phut, Pak Kret District Nonthaburi Province 11120

Tel.: 085-019-9991 E-mail: karnboonsiri@gmail.com

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>

2. เป็นบทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหา ในลักษณะคอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน - ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย - ขวา 1.8 เซนติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 16 กลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 กลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร อย่างเคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุคำนำหน้าชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วน

สมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ป็นนักศึกษา
ปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้นโดยไม่ต้องใส่ข้อมูล
ของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตัวอย่างเช่น

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon.nm@bru.ac.th

* ส่วนประกอบของบทความ *

* บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. **เอกสารอ้างอิง (References)** อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

* บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. **บทนำ (Introduction)** ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)** ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. **วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)** ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. **ผลการวิจัย (Results)** ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition)

* การเขียนเอกสารอ้างอิง *

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2022) หรือ (Nuemaihom, 2022, 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

- Nuemaihom, A. (2022). Speaking English in all situations (2nd ed.). Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication. Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province (Research report). Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 เป็นต้นไป

**Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of
Academic and Research Articles in Journal of
Humanities and Social Sciences (JHUSOC)**

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>.

2. The article must be relevant to the main subject category i.e. Social Sciences. This category includes the following three subject areas: 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscript must be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font size 16 with initial caps of the content words, and be centered. Only English title is required for the article written in English or other languages.

4.3 The author's name (and the advisor's name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author's name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author's name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by three peer reviews. This goes in line with the Office of Civil Service Commission's announcement relevant to the criteria and procedures for considering the academic appointment of university lecturers (Issue no. 4) B.E. 2564.

10. The Editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address,

including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided.

It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* Components of Articles *

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words.

It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (7th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

* Components of Research Articles *

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

- 1. Title:** The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.
- 2. Abstract:** The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.
- 3. Keyword:** The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.
- 4. Introduction:** The significance of research problems is identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.
- 5. Objective:** The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.
- 6. Methodology:** The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.
- 7. Results:** The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (7th edition).

* Writing References *

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2022) or (Nuemaihom, 2022: 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word “in Thai” must be put in the brackets [] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

Nuemaihom, A. (2022). Speaking English in all situations (2nd ed.). Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]

Sato, K. (2003). Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication. Akita Prefectural.

Yothimas, D. (2015). A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province (Research report). Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the website: <http://jhusoc.bru.ac.th>)

This reference style will come into effect from
Vol. 20 No.1 (January-April) 2022 onwards.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

เรียน บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงในมนุษยสังคมสาร

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

2. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

.....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th

เว็บไซต์: <http://jhusoc.bru.ac.th>

3. ประเภทของบทความ

☐ บทความวิจัย (Research article)☐ บทความวิชาการ (Academic article)

4. เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับ

☐ ด้านมนุษยศาสตร์ ☐ ด้านสังคมศาสตร์

5. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด

.....

6. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้า

มี).....

7. สถานภาพผู้ส่งบทความ

7.1 ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ ระบุ.....

คณะ.....

สถาบัน.....

ชื่อผู้วิจัยร่วม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	หน่วยงาน	โทรศัพท์

7.2 ☐ นิสิต/นักศึกษา☐ ประโยชน์โท ☐ ประโยชน์เอก

หลักสูตร.....

สาขา.....

คณะ.....

สถาบัน.....

โปรแกรมชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

2. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

8. สถานที่ทำงาน

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

9. กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ที่

☐ สถานที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

10. กรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อ
บุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

11. สิ่งที่เหมาะสมด้วย

☐ ไฟล์บทความวิจัย ☐ บทความทางวิชาการ

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

12. องค์ประกอบของบทความ

ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของ “มนุษยสังคมสาร” ครบสมบูรณ์ ดังนี้

☐ บทความวิชาการ	☐ บทความวิจัย
☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ บทคัดย่อและภาษาอังกฤษ
☐ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ คำสำคัญและภาษาอังกฤษ
☐ บทนำ	☐ บทนำ
☐ เนื้อหา	☐ วัตถุประสงค์การวิจัย
☐ เอกสารอ้างอิง	☐ วิธีดำเนินการวิจัย
☐ ประวัติผู้วิจัย	☐ ผลการวิจัย
	☐ อภิปรายผล
	☐ ข้อเสนอแนะ
	☐ เอกสารอ้างอิง
	☐ ประวัติผู้วิจัย

13. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษ
 ในส่วนของ Abstract และบทความความภาษาอังกฤษ และขอรับรองว่า
 บทความฉบับนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษาและหลัก
 ไวยากรณ์ทุกประการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

...../...../.....

14. อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและ
 เนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ เห็น
 ควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้
 *(กรณีที่เป็นนิสิตหรือนักศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

15. ดัชนีบ่งชี้ถึงพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์
เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

ผลการพิจารณาบทความจากบรรณาธิการ

- ☐ เห็นควรดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ
- ☐ ไม่รับพิจารณาบทความ

.....

.....

.....

.....

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม)

บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มขอลงบทความด้วยลายมือที่อ่านออก และชัดเจนแล้วสแกนส่งไปพร้อมไฟล์ PDF และ ไฟล์ Word ของบทความต้นฉบับ โดยส่งไปที่ <http://jhusoc.bru.ac.th> → ติดต่อขอลงบทความ
2. ขอให้จัดเตรียมต้นฉบับบทความของท่านตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ ของกองบรรณาธิการ “มนุษยสังคมสาร” มิเช่นนั้น บทความของท่านจะไม่ได้รับการพิจารณาในดำเนินการในขั้นต่อไป
3. บทความของท่านต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษ จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ พร้อมลงลายมือชื่อรับรอง
4. ในกรณีที่เป็นิสิตนักศึกษา บทความของท่านต้องผ่านการรับรองจาก อาจารย์ที่ปรึกษา โดยลงลายมือชื่อรับรอง

Article Submission Form
for Publication in the Journal of Humanities
and Social Sciences (JHUSOC)
Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University, Thailand

Date:/...../.....

To Editor of Journal of Humanities and Social Sciences

Subject Article Submission Form for Publication in Journal of
Humanities and Social Sciences

1. Author's Name.....

2. Article Title.....

.....

.....

.....

3. Types of Articles

☐

Research Article

☐

Academic Article

4. Types of Disciplines ☐ Humanities ☐ Social Sciences

5. The Highest Level of Education.....

6. Academic Position (if any).....

7. Position

7.1 ☐ Lecturer ☐ Other Positions (please specify).....

Faculty.....Institute.....

Co-authors (if any) who are not students.

Name	Organization	Telephone	E-mail

7.2 ☐ Students ☐ M.A. ☐ Ph.D.

Discipline.....

Program.....

Faculty.....

Institute.....

Please specify the thesis advisors' names

1. Name.....

Current Position.....

Address.....

Telephone..... E-mail.....

2. Name.....
 Current Position.....
 Address.....
 Telephone..... E-mail.....

8. Author's Present Workplace

.....

 Office Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail.....

9. Contact Address ☐ Workplace ☐ Address as below

.....

 Home/Office Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail.....

10. In case of not being able to contact the author, the editorial board can contact the following person:

Name.....
 Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail Address.....
 Relationships.....

11. Enclosed documents

☐ Research Article ☐ Academic Article
☐ Other (specify)

12. Article Components

I have written an article in line with the guidelines of the journal with the following components:

☐ Academic Article	☐ Research Article
☐ Thai and English Titles	☐ Thai and English Titles
☐ Author's name in Thai and English	☐ Author's name in Thai and English
☐ Thai and English Abstracts	☐ Thai and English Abstracts
☐ Thai and English Keywords	☐ Thai and English Keywords
☐ Introduction	☐ Introduction
☐ Body of Text	☐ Objectives
☐ References	☐ Methodology
☐ Author's Biodata	☐ Results
	☐ Discussion
	☐ Recommendations
	☐ References
	☐ Author's Biodata

13. An expert has examined accuracy of the English use. It is certified that the article is written in the correct English grammar and can be published in this journal.

Expert's signature.....

(.....)

Position.....

Date...../...../.....

14. The thesis advisor(s) has considered this article and approved that its contents and components are complete and accurate according to academic principles, so the article is recommended to be published in this journal. It is noted that the item 14 is for the students only.

Advisor's signature.....

(.....)

Date...../...../.....

15. The manuscript submitted for publication in this journal has not been published before and is not under consideration of other journals. Moreover, the author is pleased to make modifications suggested by the editorial board.

Authors' signature.....

(.....)

Date...../...../.....

The results of article acceptance considered by the journal editor are as follows:

☐ It should be forwarded to peer reviewers to evaluate its quality.

☐ It is rejected (Please give reasons for not being able to get the article published in this journal.).....

.....

.....

(Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom)

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences

NB:

1. You must fill out the Article Submission Form with readable handwriting, scan the form and submit it together with both PDF and Word files of the original full article to <http://jhusoc.bru.ac.th> → **Request for Article Submission.**

2. You must prepare your original manuscript in accordance with the journal guidelines and criteria, otherwise your article will not be considered to get published in the journal.

3. Your article must be written in the correct English and is certified by the English expert with his/her signature on it.

4. For a student, the article must be certified by an advisor with his/her signature on it.

แผนภูมิขั้นตอน (Flowchart) การตีพิมพ์บทความในนิตยสาร

